

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ
ΚΑΙ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ

Διπλωματική Εργασία

Ο ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ ΣΤΟΝ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΚΛΑΔΟ

της

ΕΛΕΝΗΣ ΚΟΥΛΙΚΑ

Υποβλήθηκε ως απαιτούμενο για την απόκτηση του Μεταπτυχιακού Διπλώματος στην
Εφαρμοσμένη Λογιστική και Ελεγκτική

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 2020

Αφιερώνεται στη θεία μου

Κούλικα Δήμητρα

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Μέσα από αυτές τις γραμμές θα ήθελα να ευχαριστήσω πρωτίστως τον επιβλέποντα καθηγητή μου για την επιστημονική καθοδήγηση και υποστήριξη που μου παρείχε κατά τη συγγραφή της παρούσης εργασίας, καθώς και για την επίλυση οποιασδήποτε απορίας ακαδημαϊκής φύσεως προέκυψε από μέρους μου για το περιεχόμενο και τη σύνταξή της.

Επιπλέον, θέλω να ευχαριστήσω θερμά το Ίδρυμα Κρατικών Υποτροφιών για την ευκαιρία που μου έδωσε να πραγματοποιήσω παράλληλα με τις σπουδές μου στο Π.Μ.Σ. στην Εφαρμοσμένη Λογιστική και Ελεγκτική, πρακτική άσκηση στην Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος Α.Ε., μέσω της οποίας απέκτησα ουσιαστική εμπειρία και γνώση για την ακαδημαϊκή και την επαγγελματική μου πορεία. Η ολοκλήρωση της διπλωματικής εργασίας χρηματοδοτήθηκε από το ΙΚΥ στο πλαίσιο του «προγράμματος χορήγησης υποτροφιών για μεταπτυχιακές σπουδές πρώτου κύκλου (Master) στην Ελλάδα με ένταξη στην αγορά εργασίας, στο πλαίσιο συνεργασίας του Ιδρύματος Κρατικών Υποτροφιών (ΙΚΥ) και της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος (ΕΤΕ), ακαδημαϊκού έτους 2018-2019».

Παράλληλα, φθάνοντας στο τέλος των μεταπτυχιακών μου σπουδών, οφείλω να ευχαριστήσω όλα τα μέλη Δ.Ε.Π. του τμήματος, για όλη τη γνώση και τις συμβουλές που μου έδωσαν για την επιτυχή ολοκλήρωση του προγράμματος σπουδών.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στην παρούσα διπλωματική εργασία γίνεται μία προσπάθεια να παρουσιαστούν οι τρέχουσες ανάγκες του επαγγέλματος του εσωτερικού ελέγχου στα πιστωτικά ιδρύματα μέσα από την επισκόπηση βιβλιογραφίας για τις τράπεζες παγκοσμίως. Αναφέρονται οι ευπάθειες των εκάστοτε Συστημάτων Εσωτερικού Ελέγχου αλλά και τα δυνατά τους σημεία.

Αρχικά, αναλύεται το αντικείμενο και οι αρμοδιότητες των εσωτερικών ελεγκτών. Έπειτα, παρουσιάζεται το κανονιστικό πλαίσιο που το διέπει και ο ρόλος των πληροφοριακών συστημάτων στο ελεγκτικό έργο. Επίσης, τονίζονται οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν τα πιστωτικά ιδρύματα και συνεπώς όλοι οι εργαζόμενοι σε αυτά, λόγω της πανδημίας Covid-19. Ακολουθεί η βιβλιογραφική επισκόπηση ερευνών που σχετίζονται με το θέμα της παρούσης και τα συμπεράσματα από αυτή και τέλος, παρουσιάζεται η οργανωτική δομή του σύγχρονου τραπεζικού κλάδου, με εκτεταμένη περιγραφή των μονάδων που απαρτίζουν το Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου, το κανονιστικό πλαίσιο των πιστωτικών ιδρυμάτων και οι αρμοδιότητες της Τράπεζας της Ελλάδος.

ABSTRACT

In this diploma thesis, it is attempted to present the current needs of the internal audit profession in credit institutions via a literature review for banks worldwide. Both are mentioned, the vulnerabilities and the strengths of the respective Internal Control Systems.

At first, both the occupation and responsibilities of internal auditors are analyzed. Then, the regulatory framework that governs it and the contribution of information systems in the audit work are presented. Also, this dissertation highlights the challenges facing credit institutions and consequently all their employees, due to the Covid-19 pandemic. Next, is a bibliographic review of the research related to the subject of this thesis and the conclusions from it and finally, the organizational structure of the modern banking sector is presented, including an extensive description of the units that constitute the Internal Control System, the credit institutions regulatory framework and the responsibilities of the Bank of Greece.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ.....	iii
ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	iv
ABSTRACT.....	v
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1:	
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	1
1.1 Γενικά.....	1
1.2 Σκοπός.....	2
1.3 Διάρθρωση.....	3
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2:	
Ο ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ.....	4
2.1 Εισαγωγή.....	4
2.2 Η έννοια του Εσωτερικού Ελέγχου.....	4
2.3 Αντικείμενο του Εσωτερικού Ελέγχου.....	5
2.4 Νομικό και Κανονιστικό Πλαίσιο.....	7
Πρότυπα Εσωτερικού Ελέγχου.....	7
Κώδικας Δεοντολογίας.....	10
Νόμος 4706/2020.....	11
Sarbanes-Oxley Act.....	12
2.5 Εσωτερικός Ελεγκτής.....	13
Αρμοδιότητες.....	13
Φύλλα εργασίας.....	13
Τα Πληροφοριακά Συστήματα ως εργαλείο του Εσωτερικού Ελεγκτή.....	14
Ο ρόλος του στην αντιμετώπιση εκτάκτων καταστάσεων: Η περίπτωση της Πανδημίας του ιού COVID-19.....	18
2.6 Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου.....	20
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3:	
ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑΣ.....	22
3.1 Εισαγωγή.....	22
3.2 Παρουσίαση μελετών και ερευνών.....	22
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4:	
Ο ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΣ ΚΛΑΔΟΣ.....	38

4.1 Εισαγωγή.....	38
4.2 Οργανωτική Δομή μιας Τράπεζας και Νομοθετικό Πλαίσιο.....	39
4.3 Το Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου.....	42
4.4 Μονάδες Εσωτερικού Ελέγχου στον Τραπεζικό Κλάδο.....	44
Μονάδα Εσωτερικής Επιθεώρησης (ΜΕΕ).....	45
Μονάδα Διαχείρισης Κινδύνων (ΜΔΚ).....	46
Μονάδα Κανονιστικής Συμμόρφωσης (ΜΚΣ).....	47
4.5 Η Επιτροπή της Βασιλείας.....	48
Βασιλεία Ι.....	49
Βασιλεία ΙΙ.....	50
Βασιλεία ΙΙΙ.....	51
4.6 Η Τράπεζα της Ελλάδος (ΤτΕ).....	52
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5:	
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ, ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ & ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ	56
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ:	
Ελληνική.....	61
Ξένα.....	63
Διαδίκτυο.....	65

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1 Γενικά

Μέσα στην αβεβαιότητα που χαρακτηρίζει τη σύγχρονη κοινωνία, καλείται το παγκόσμιο χρηματοπιστωτικό σύστημα να επιβιώσει και να εξελιχθεί, προσαρμοζόμενο στις εκάστοτε συγκυρίες. Η πρόσφατη οικονομική κρίση καθώς και η τρέχουσα εξέλιξη της πανδημίας του κορωνοϊού έχουν αλλάξει τα δεδομένα τόσο για τους κρατικούς φορείς όσο και για τις επιχειρήσεις. Οι τράπεζες, έρχονται αντιμέτωπες με νέους κινδύνους λόγω της χρηματοοικονομικής αστάθειας που επικρατεί στις αγορές, του περιβάλλοντος αβεβαιότητας για τους επενδυτές και τους ενδιαφερόμενους και των κινδύνων του κυβερνοχώρου που απειλούν την ορθή διεξαγωγή συναλλαγών μέσω διαδικτύου. Η μείωση του προσωπικού που υφίστανται οι τράπεζες στην Ελλάδα προκειμένου να συμμορφωθούν με τις οδηγίες των εποπτικών αρχών καθώς και η επιτακτική ανάγκη για διενέργεια συναλλαγών μέσω εναλλακτικών δικτύων από το συναλλακτικό κοινό και όχι από τα γκισέ, έχουν δημιουργήσει νέες προκλήσεις στην εγχώρια τραπεζική κι έχουν αλλάξει σημαντικά το χάρτη των σημαντικών κινδύνων που οφείλουν να αντιμετωπίσουν τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα. Οι εργαζόμενοι καλούνται να ανταπεξέλθουν μέσα σε καθεστώς υψηλού ανταγωνισμού λόγω της υφιστάμενης ανεργίας και παράλληλα οφείλουν να κατέχουν τις απαραίτητες ψηφιακές γνώσεις για να ανταποκριθούν αποτελεσματικά στις συνθήκες απομακρυσμένης εργασίας.

Από την άλλη πλευρά, οι εσωτερικοί ελεγκτές των τραπεζών οφείλουν πρωτίστως να προσθέτουν αξία στον τραπεζικό όμιλο στον οποίο εργάζονται και να ενισχύουν την ορθή διακυβέρνηση από τη διοίκηση για την επίτευξη των στρατηγικών της στόχων, μέσω της επαγγελματικής τους κατάρτισης και της συμμόρφωσής τους με τη νομοθεσία, τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου (ΔΠΕ) και τον Κώδικα Επαγγελματικής Δεοντολογίας. Εφόσον πληρούνται οι ανωτέρω προϋποθέσεις, μπορεί να επιτευχθεί σε μεγαλύτερο βαθμό αποτελεσματικότητα στο σύστημα εσωτερικού ελέγχου των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων

και κατά συνέπεια θα είναι ουσιαστικότερη η συνεισφορά του στην προστιθέμενη αξία που θα λαμβάνει ο εκάστοτε τραπεζικός οργανισμός.

1.2 Σκοπός

Μέσα από την παρούσα εργασία συντελείται αφενός η γνωστοποίηση του αντικειμένου και του επαγγέλματος του εσωτερικού ελέγχου, των κανόνων οι οποίοι το διέπουν, και αφετέρου, η παρουσίαση της θέσης του συστήματος εσωτερικού ελέγχου μέσα στα τραπεζικά ιδρύματα και των κανονισμών που τα διέπουν. Έμφαση δίνεται στη διερεύνηση της επίδρασης της πανδημίας του κορωνοϊού και της χρήσης της τεχνολογίας στο επάγγελμα και περαιτέρω στον τραπεζικό κλάδο. Μέσα από αρθρογραφική και βιβλιογραφική μελέτη, εντοπίζονται οι βασικές αδυναμίες και αστοχίες στα εκάστοτε συστήματα εσωτερικού ελέγχου των τραπεζών ανά την υφήλιο και παρέχονται προτάσεις για μελλοντική έρευνα.

Επιπλέον, ο εντοπισμός και η μελέτη των τρωτών σημείων και των μειονεκτημάτων στα τραπεζικά συστήματα εσωτερικού ελέγχου χρησιμεύει στην ενίσχυση του έργου των εσωτερικών ελεγκτών στα πιστωτικά ιδρύματα, στο πλαίσιο της διασφάλισης τόσο της συνέχισης της δραστηριότητάς τους όσο και της εύρυθμης λειτουργίας τους. Πιο αναλυτικά, τα σημεία που χρήζουν βελτίωσης στα εκάστοτε συστήματα εσωτερικού ελέγχου και παρουσιάζονται σε αυτήν την εργασία, μπορούν να βοηθήσουν έναν εσωτερικό ελεγκτή σε κάποιο πιστωτικό ίδρυμα να εξοικονομήσει χρόνο μέσω της πιο στοχευμένης αναζήτησης και άρα εντοπισμού και βελτίωσης αντίστοιχων ή παρόμοιων αδυναμιών. Επίσης, η αναφορά που γίνεται στο ρόλο που έχει η σημερινή τεχνολογία ως εργαλείο που χρησιμεύει στην ταχύτερη και πιο ποιοτική διεκπεραίωση του έργου των εσωτερικών ελεγκτών, μπορεί να τους παρακινήσει στην πιο ευρεία χρήση της καθώς και στην εκμάθηση νέων ψηφιακών εργαλείων στα πλαίσια της διαρκούς αναβάθμισης των δεξιοτήτων τους. Σε ακαδημαϊκό επίπεδο, η παρούσα εργασία αποτελεί ένα λίθο στο κτίσμα της μελέτης των τραπεζικών συστημάτων εσωτερικού ελέγχου με στόχο τη συνεχή βελτίωσή τους και παράλληλα θα μπορούσε να αποτελέσει το εφαλτήριο για την περαιτέρω έρευνα και ανάλυση επιμέρους θεμάτων που σχετίζονται με τις μεταβολές στη νομοθεσία, στην τεχνολογία και στην οικονομία όσον αφορά το επάγγελμα του εσωτερικού ελεγκτή.

1.3 Διάρθρωση

Πιο αναλυτικά, η παρούσα διπλωματική εργασία περιλαμβάνει πέντε κεφάλαια μέσα στα οποία περιγράφεται αναλυτικά το αντικείμενο του εσωτερικού ελέγχου στα πλαίσια των πιστωτικών ιδρυμάτων.

Το πρώτο κεφάλαιο αποτελεί την εισαγωγή στο θέμα περιγράφοντας την τρέχουσα κατάσταση στην οικονομία και τις προκλήσεις για τους εσωτερικούς ελεγκτές. Επίσης, παρουσιάζονται οι στόχοι της εργασίας και η συνεισφορά της στη βιβλιογραφία.

Στο δεύτερο κεφάλαιο αναλύονται εκτενώς επί μέρους θέματα που αφορούν το αντικείμενο του εσωτερικού ελέγχου προκειμένου να γίνει πιο κατανοητό στον αναγνώστη. Γίνεται αναφορά και σε παράγοντες που το επηρεάζουν είτε θετικά είτε αρνητικά.

Στο τρίτο κεφάλαιο γίνεται βιβλιογραφική επισκόπηση ερευνών και μελετών σχετικά με το θέμα της παρούσης σε βάθος δεκαετίας, χωρίς γεωγραφικό περιορισμό, και παρουσιάζονται τα συμπεράσματα για την κατάσταση του επαγγέλματος διεθνώς.

Στο τέταρτο κεφάλαιο περιγράφεται ο τραπεζικός κλάδος με έμφαση στα δομικά στοιχεία του που αφορούν τον εσωτερικό έλεγχο των πιστωτικών ιδρυμάτων, καθώς και το ευρύτερο κανονιστικό πλαίσιο που τα διέπει τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο. Ιδιαίτερη αναφορά γίνεται στην Επιτροπή της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία (BCBS) και στην Τράπεζα της Ελλάδος.

Στο πέμπτο κεφάλαιο εξάγονται τα συμπεράσματα από τη βιβλιογραφική μελέτη που πραγματοποιήθηκε για τη συγγραφή της παρούσης, τα οποία αφορούν την κατάσταση στον εσωτερικό έλεγχο των πιστωτικών ιδρυμάτων σήμερα. Αναφέρονται τα θετικά και αρνητικά σημεία που εντοπίστηκαν και γίνονται προτάσεις για περαιτέρω έρευνα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Ο ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ

2.1 Εισαγωγή

Στο παρακάτω κεφάλαιο παρουσιάζεται αρχικά η έννοια του εσωτερικού ελέγχου, αναλύονται τα καθήκοντα των εσωτερικών ελεγκτών και το κανονιστικό πλαίσιο που διέπει το συγκεκριμένο αντικείμενο. Έπειτα, αναπτύσσονται ορισμένα θέματα τα οποία αφορούν κάθε εσωτερικό ελεγκτή, όπως οι κύριες αρμοδιότητες που αναλαμβάνουν και τα φύλλα εργασίας που χρησιμοποιούν για τη διεκπεραίωση της εργασίας τους.

Έμφαση δίνεται στο ρόλο της σύγχρονης τεχνολογίας, και συγκεκριμένα των πληροφοριακών συστημάτων, ως αρωγό στη διεξαγωγή των ελέγχων και στη βελτίωση της αποτελεσματικότητας και αποδοτικότητας του συστήματος εσωτερικού ελέγχου. Επίσης, τονίζονται οι επιπτώσεις της πανδημίας του κορωνοϊού στον τρόπο που λειτουργούν οι οργανισμοί και κατ' επέκταση στον τρόπο που εργάζονται οι εσωτερικοί ελεγκτές. Αναφέρονται τόσο η προσέγγιση που χρησιμοποίησε η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ECB) για την αντιμετώπιση των προαναφερθέντων επιπτώσεων, όσο και οι προκλήσεις που προέκυψαν για τις ευρωπαϊκές τράπεζες. Τέλος, γίνεται αναφορά σε μία έρευνα για τον τρόπο που αντιμετώπισαν οι αμερικάνικες τράπεζες τις επιπτώσεις της πανδημίας στον εσωτερικό τους έλεγχο.

2.2 Η έννοια του Εσωτερικού Ελέγχου

Σύμφωνα με το Ινστιτούτο των Εσωτερικών Ελεγκτών της Βόρειας Αμερικής, ο εσωτερικός έλεγχος ορίζεται ως “μια ανεξάρτητη και αντικειμενική διασφαλιστική και συμβουλευτική δραστηριότητα σχεδιασμένη να προσθέτει αξία και να βελτιώνει τις λειτουργίες ενός οργανισμού. Βοηθά έναν οργανισμό να πετύχει τους αντικειμενικούς του στόχους μέσω μιας συστηματικής και πειθαρχημένης προσέγγισης για την αξιολόγηση και βελτίωση της

αποτελεσματικότητας των διαδικασιών της διαχείρισης κινδύνου, του ελέγχου και της διακυβέρνησης”.

Πιο αναλυτικά, οι εσωτερικοί ελεγκτές αποτελούν εργαζόμενους μέσα σε μία οντότητα, η δουλειά των οποίων υποβοηθά και ενισχύει το έργο της επίβλεψης με το οποίο είναι επιφορτισμένη η διοίκηση. Με τα επαγγελματικά προσόντα τα οποία πρέπει να κατέχουν και τον επαγγελματισμό τον οποίο οφείλουν να επιδεικνύουν, αξιολογούν τις λειτουργίες και τις εφαρμοζόμενες διαδικασίες μέσα σε έναν οργανισμό συστήνοντας τρόπους για βελτίωση και παρακολουθώντας την έμπρακτη εφαρμογή των προτάσεών τους. Λειτουργούν κυρίως με δύο τρόπους: ανιχνευτικά, εντοπίζοντας τις παρεκκλίσεις από προκαθορισμένα πρότυπα και προληπτικά, αποτρέποντας τους εργαζόμενους μιας οντότητας από εμπλοκή σε οικονομική απάτη ή από ακούσια λάθη. Επιπλέον, ένα από τα βασικότερα καθήκοντα των εσωτερικών ελεγκτών είναι ο εντοπισμός των υφιστάμενων κινδύνων που αφορούν την ελεγχόμενη οντότητα και η αξιολόγηση των μηχανισμών που έχουν σχεδιαστεί να την ελαχιστοποιήσουν, αποφυγή ή παντελή εξάλειψή τους.

Σύμφωνα με το Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών Ελλάδας, αποστολή του εσωτερικού ελέγχου είναι "Να ενισχύει και να προστατεύει την αξία του οργανισμού, παρέχοντας αντικειμενική και βάσει κινδύνων διαβεβαίωση, συμβουλές και πληροφόρηση". Οι εσωτερικοί ελεγκτές, μέσω της εργασίας που επιτελούν, βοηθούν τη διοίκηση ενός οργανισμού και τους εργαζόμενους σε αυτόν να εκτελούν αποτελεσματικότερα και αποδοτικότερα τα καθήκοντά τους, ούτως ώστε να εξασφαλιστεί η βιωσιμότητα και η επίτευξη των στρατηγικών στόχων του. Σε κάθε περίπτωση, το όφελος από την εργασία του εσωτερικού ελέγχου θα πρέπει να αντισταθμίζεται με το κόστος εφαρμογής του, προκειμένου να επιτευχθεί μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα στον οργανισμό.

2.3 Αντικείμενο του Εσωτερικού Ελέγχου

Παρόλο που τα καθήκοντα των εσωτερικών ελεγκτών έχουν αυξηθεί κατακόρυφα σε πλήθος τα τελευταία χρόνια, υπάρχουν ορισμένα τα οποία, σχεδόν από την αρχή της ύπαρξης του επαγγέλματος με τη σημερινή του μορφή, αποτελούν τη βασική ενασχόληση στην πλειοψηφία των διενεργούμενων ελέγχων. Υπάρχει δηλαδή, ένα συγκεκριμένο πλαίσιο

αρμοδιοτήτων το οποίο φαίνεται να χαρακτηρίζει και να διαμορφώνει τον εσωτερικό έλεγχο εδώ και δεκαετίες.

Καταρχήν, ο έλεγχος των οικονομικών καταστάσεων και των λογιστικών εγγραφών ως προς την ορθότητα και την ακρίβεια της καταχώρησης αλλά και της πληρότητας των απαιτούμενων γνωστοποιήσεων, αποτελεί προτεραιότητα σε πλήθος ελέγχων. Έπειτα, ο έλεγχος της συμμόρφωσης της ελεγχόμενης οντότητας και του ανθρώπινου δυναμικού της με τη διεθνή και εθνική νομοθεσία και τους κανονισμούς που τη διέπουν, είναι βασικός παράγοντας για την ομαλή συνέχιση των δραστηριοτήτων της και την επίτευξη των στόχων της σε οικονομικό, λειτουργικό και θεσμικό πλαίσιο.

Ένα άλλο βασικό συστατικό στοιχείο των καθηκόντων του σημερινού εσωτερικού ελεγκτή¹ αποτελεί η πρόληψη, ο εντοπισμός και η αντιμετώπιση των υφιστάμενων κινδύνων που περιβάλλουν τον ελεγχόμενο οργανισμό, είτε χρηματοοικονομικοί κίνδυνοι, είτε ψηφιακοί. Απαιτείται ορθή διαχείρισή τους προκειμένου να εξασφαλιστεί η βιωσιμότητά του.

Περαιτέρω καθήκοντα αφορούν τον έλεγχο των δραστηριοτήτων του οργανισμού σε λογιστικό, διαχειριστικό και συναλλακτικό πλαίσιο, όπως είναι ο έλεγχος των διαδικασιών πρόσληψης προσωπικού και της πολιτικής αμοιβών, ο έλεγχος των περιουσιακών του στοιχείων καθώς και των πληροφοριακών του συστημάτων.

Με αυτόν τον τρόπο, ένας ελεγκτής προβαίνει σε αξιολόγηση των εφαρμοζόμενων διαδικασιών για το σύνολο της οντότητας και εξάγει συμπεράσματα τα οποία οφείλει να επικοινωνεί τόσο σε προφορικό όσο και σε γραπτό επίπεδο με τη μορφή παρατηρήσεων στην έκθεση ελέγχου, κάνοντας συστάσεις για βελτίωση. Ο εσωτερικός ελεγκτής πρέπει να έχει ουσιαστική και σε βάθος συνεργασία με τη διοίκηση, τους εργαζόμενους, τους εξωτερικούς ελεγκτές και την επιτροπή ελέγχου, ούτως ώστε να αυξάνει την αποτελεσματικότητα της εργασίας του και τα αποτελέσματα των ελέγχων να γίνονται πιο κατανοητά και συνεπώς ευρέως αποδεκτά κατά την εφαρμογή τους. Ειδικά η ενημέρωση της διοίκησης σχετικά με τα αποτελέσματα πρέπει να γίνεται σε τακτή βάση.

¹ Νεγκάκης, Χ. και Ταχυνάκης, Π. (2017). *ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ, ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ Θεωρία και Εφαρμογές*. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Αειφόρος Λογιστική, σσ.104-107.

2.4 Νομικό και Κανονιστικό Πλαίσιο

Τα χαρακτηριστικά του επαγγέλματος του εσωτερικού ελεγκτή διέπονται από κανονισμούς μέσω της εθνικής, ευρωπαϊκής και ξένης νομοθεσίας αλλά και σε παγκόσμια κλίμακα μέσω των Διεθνών Προτύπων Επαγγελματικής Εφαρμογής που εκδίδει το Διεθνές Συμβούλιο Προτύπων Εσωτερικού Ελέγχου. Επιπλέον, πρέπει να υπάρχει συμμόρφωση και με τις πρακτικές που ακολουθεί ο εκάστοτε οργανισμός.

Το Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών Ελλάδας, παρουσιάζει τα Διεθνή Πρότυπα για τον Εσωτερικό Έλεγχο τα οποία πρέπει να εφαρμόζονται υποχρεωτικά από τους επαγγελματίες του κλάδου και περιγράφουν τον τρόπο με τον οποίο πρέπει να ασκείται ο έλεγχος και να πραγματοποιείται η αξιολόγηση της απόδοσής του. Τα Πρότυπα έρχεται να συμπληρώσει ο Κώδικας Δεοντολογίας του Εσωτερικού Ελέγχου ο οποίος καθορίζει τις αρχές που πρέπει να χαρακτηρίζουν τη συμπεριφορά των εσωτερικών ελεγκτών.

Πρότυπα Εσωτερικού Ελέγχου

Καταρχήν, όσον αφορά τα Πρότυπα, χωρίζονται σε δύο μέρη. Πρώτον, στα Πρότυπα Χαρακτηριστικών που αναφέρονται στα χαρακτηριστικά που πρέπει να έχει ένας οργανισμός και οι άνθρωποι που ασκούν τον έλεγχο, και δεύτερον, στα Πρότυπα Διεξαγωγής που περιγράφουν τόσο τη φύση των υπηρεσιών που περιλαμβάνει ο εσωτερικός έλεγχος, όσο και τα ποιοτικά κριτήρια για την αξιολόγηση των συγκεκριμένων υπηρεσιών. Επίσης, τα Πρότυπα Εφαρμογής αναλύουν τις δύο προαναφερθείσες κατηγορίες προτύπων και αναφέρονται στις απαιτήσεις που αφορούν είτε υπηρεσίες διαβεβαίωσης είτε συμβουλευτικές υπηρεσίες. Οι πρώτες σχετίζονται με αξιολόγηση τεκμηρίων από τον ελεγκτή, ενώ οι συμβουλευτικές υπηρεσίες παρέχονται από αυτόν εφόσον το επιθυμεί ο πελάτης, διατηρώντας όμως την αντικειμενικότητά του με το να μην αναλαμβάνει εργασίες που άπτονται της αρμοδιότητας διοικητικών στελεχών. Σε περίπτωση που τα Πρότυπα εν μέρει δε δύναται να εφαρμοστούν λόγω της εκάστοτε νομοθεσίας, πρέπει να εφαρμοστούν στο βαθμό που επιτρέπει αυτή και να γνωστοποιηθεί το γεγονός αυτό από τους εσωτερικούς

ελεγκτές. Όσον αφορά απαιτήσεις άλλων φορέων, αυτές εφαρμόζονται εάν είναι πιο περιοριστικές από τα Πρότυπα, αλλά όχι όταν έρχονται σε σύγκρουση με αυτά.

Τα θέματα τα οποία περιγράφονται στα Πρότυπα, ξεκινώντας από τα Πρότυπα Χαρακτηριστικών, επικεντρώνονται κυρίως στην ανεξαρτησία και στην αντικειμενικότητα που οφείλει να επιδεικνύει ένας ελεγκτής κατά την εκτέλεση των καθηκόντων του (Πρότυπο 1100) αλλά και ολόκληρη η λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου (Πρότυπο 1110). Άλλα πρότυπα καθορίζουν τη σχέση του επικεφαλής του εσωτερικού ελέγχου με το Συμβούλιο της ελεγχόμενης οντότητας, την απαιτούμενη αμεροληψία, τις ενδεχόμενες συγκρούσεις συμφερόντων και την παρεμπόδιση της ανεξαρτησίας ή αντικειμενικότητας (Πρότυπα 1111, 1120, 1130). Επίσης, βαρύτητα δίνεται στην επαγγελματική επάρκεια και στην επαγγελματική επιμέλεια που οφείλουν να έχουν οι ελεγκτές προκειμένου να εκτελέσουν ορθά την εργασία τους, δηλαδή όλες τις απαραίτητες ικανότητες, γνώσεις και δεξιότητες οι οποίες πρέπει να είναι πιστοποιημένες επαγγελματικά και να τις εμπλουτίζουν διαρκώς (Πρότυπα 1200, 1210, 1220, 1230). Ιδιαίτερη αναφορά γίνεται και στα ζητήματα διαβεβαίωσης της συμμόρφωσης του εσωτερικού ελέγχου με τα Πρότυπα και τον Κώδικα Δεοντολογίας, στην αξιολόγηση της αποτελεσματικότητάς του μέσω εσωτερικών και εξωτερικών αξιολογήσεων και στη βελτίωση της ποιότητάς του (Πρότυπα 1300, 1311, 1312). Τα αποτελέσματα της αξιολόγησης του προγράμματος διαβεβαίωσης και βελτίωσης ποιότητας πρέπει να γνωστοποιούνται από τον επικεφαλής της λειτουργίας εσωτερικού ελέγχου στο συμβούλιο της ελεγχόμενης οντότητας, προκειμένου να αποκαλύπτεται η συμμόρφωση ή μη της συγκεκριμένης λειτουργίας είτε με τα Πρότυπα είτε με τον Κώδικα Δεοντολογίας (Πρότυπα 1320, 1321, 1322).

Στη συνέχεια, τα Πρότυπα Διεξαγωγής αναφέρονται στην αποτελεσματική διοίκηση της λειτουργίας εσωτερικού ελέγχου από τον επικεφαλής, ούτως ώστε ο εσωτερικός έλεγχος συνολικά να προσθέτει αξία στον οργανισμό. Θέματα που αναπτύσσονται είναι ο προγραμματισμός των ελέγχων με βάση τους εκτιμώμενους κινδύνους και τους στρατηγικούς σκοπούς της ελεγχόμενης οντότητας, ο οποίος πρέπει να κοινοποιείται και να εγκρίνεται από τη διοίκηση (Πρότυπα 2000, 2010, 2020, 2030), οι ακολουθούμενες πολιτικές και διαδικασίες που καθορίζει ο επικεφαλής των ελεγκτών, η επίκληση στην εργασία άλλων παρόχων διαβεβαίωσης πέραν του εσωτερικού ελέγχου και η συνεργασία μαζί τους, και η περιοδική υποβολή αναφοράς προς τη διοίκηση για ζητήματα υψίστης σημασίας που αφορούν τη λειτουργία εσωτερικού ελέγχου, όπως είναι η απόδοση, ο σκοπός, η ευθύνη, η δικαιοδοσία και η συμμόρφωσή της με τα Πρότυπα και τους γενικότερους κανονισμούς

(Πρότυπα 2040, 2050, 2060, 2070). Επιπλέον, τονίζεται η σημασία της συμβολής του ελέγχου στη βελτίωση της διαχείρισης κινδύνων, της διακυβέρνησης και των εσωτερικών δραστηριοτήτων των ελεγχόμενων οργανισμών με προληπτικό τρόπο (Πρότυπα 2100, 2110, 2120, 2130), καθορίζονται ο σχεδιασμός ενός έργου ελέγχου και τα περιεχόμενά του, όπως ο σκοπός, το εύρος του έργου, οι χρησιμοποιούμενοι πόροι, το πρόγραμμα έργου (Πρότυπα 2200, 2201, 2210, 2220, 2230, 2240), και παρουσιάζονται τα βασικά σημεία για τη βέλτιστη διεξαγωγή ενός έργου ελέγχου, όπως είναι ο εντοπισμός αληθών πληροφοριών, οι ορθές αναλύσεις και αξιολογήσεις τους, η σωστή καταγραφή των πληροφοριών και η κατάλληλη εποπτεία του έργου από τον επικεφαλής ή από έμπειρους επαγγελματίες ελεγκτές (Πρότυπα 2300, 2310, 2320, 2330, 2340). Έπειτα, τίγονται θέματα που αφορούν την κοινοποίηση των αποτελεσμάτων ενός έργου ελέγχου, τη συμμόρφωσή του ή μη με τα Διεθνή Πρότυπα για την Επαγγελματική Εφαρμογή του Εσωτερικού Ελέγχου και την έκδοση συνολικής γνώμης η οποία πρέπει να υποστηρίζεται από επαρκή και κατάλληλα ελεγκτικά τεκμήρια (Πρότυπα 2400, 2410, 2420, 2421, 2430, 2431, 2440, 2450). Τέλος, αναφέρεται τόσο η υποχρέωση του επικεφαλής εσωτερικού ελέγχου να παρακολουθεί εάν εφαρμόζονται από την ελεγχόμενη οντότητα οι συστάσεις που προέκυψαν από τα αποτελέσματα του έργου ελέγχου, όσο και η υποχρέωση κοινοποίησης ζητημάτων που σχετίζονται με την αποδοχή αδικαιολόγητα υψηλού βαθμού κινδύνου από τη διοίκηση (Πρότυπα 2500, 2600).

Επιπλέον, το Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών (ΠΑ) δημοσίευσε το 2020 συμπληρωματικές προς τα Πρότυπα οδηγίες οι οποίες πραγματεύονται θέματα που αφορούν τον έλεγχο της τεχνολογίας στους οργανισμούς και τις βασικές γνώσεις πληροφορικής που θα πρέπει να έχουν οι εσωτερικοί ελεγκτές. Άλλα θέματα αφορούν τον έλεγχο του κινδύνου διεξαγωγής ο οποίος σχετίζεται με τη νοοτροπία που υιοθετεί και εν τέλει εφαρμόζει μία οντότητα, καθώς και το σχεδιασμό ενός εσωτερικού ελέγχου με βάση τον κίνδυνο. Τονίζεται ότι κάτω από τις συνθήκες αβεβαιότητας που αντιμετωπίζει η σύγχρονη οικονομία, είναι υψίστης σημασίας η άμεση απόκριση των οργανισμών στους γρήγορα μεταβαλλόμενους κινδύνους, κάτι το οποίο βασίζεται σε μεγάλο βαθμό σε ένα καλά μελετημένο πλάνο ελέγχου. Προτεραιότητα για τον εσωτερικό έλεγχο λοιπόν, θα πρέπει να αποτελούν οι κίνδυνοι που απειλούν τους στόχους των οντοτήτων, προκειμένου να προσθέσει αξία σε αυτές, βελτιώνοντας παράλληλα και την αποτελεσματικότητά τους. Την ευθύνη για την ευθυγράμμιση των προτεραιοτήτων της λειτουργίας του εσωτερικού ελέγχου με τους στόχους ενός οργανισμού, έχει ο Επικεφαλής του Εσωτερικού Ελέγχου (CAE), ο οποίος, σύμφωνα με το Πρότυπο 2010, αναλαμβάνει το σχεδιασμό του εσωτερικού ελέγχου με βάση

τους εκτιμώμενους κινδύνους. Ένας από τους πιο σημαντικούς κινδύνους που αντιμετωπίζουν ιδιαίτερα τα πιστωτικά ιδρύματα είναι ο πιστωτικός κίνδυνος. Για την ορθή διεξαγωγή εσωτερικού ελέγχου σχετικά με τις διαδικασίες διαχείρισης του πιστωτικού κινδύνου από τον εκάστοτε οργανισμό, εκδόθηκαν από το Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών (ΠΑ) το Φεβρουάριο του 2020 οδηγίες οι οποίες παρέχουν στους εσωτερικούς ελεγκτές τις βασικές δεξιότητες και κατευθυντήριες γραμμές γι' αυτόν το σκοπό.

Κώδικας Δεοντολογίας

Σύμφωνα με τα Πρότυπα Χαρακτηριστικών, κάθε εσωτερικός ελεγκτής οφείλει να συμμορφώνεται με τον Κώδικα Επαγγελματικής Δεοντολογίας ή Ηθικής (Πρότυπο 1240) και συνεπώς να διακατέχεται από συγκεκριμένες ηθικές αξίες οι οποίες θα τον βοηθήσουν να ανταποκρίνεται με μεγαλύτερη αξιοπιστία και αποτελεσματικότητα στα καθήκοντά του.

Πιο συγκεκριμένα, πρόκειται για αρχές οι οποίες περικλείουν η καθεμία κάποιους κανόνες συμπεριφοράς που πρέπει να τηρεί κάθε εσωτερικός ελεγκτής ή νομικό πρόσωπο που ασχολείται με το συγκεκριμένο κλάδο. Οποιαδήποτε παραβίαση του Κώδικα ή κάποιας ευρέως αποδεκτής ηθικής αρχής κατά την άσκηση του επαγγέλματος, δύναται να οδηγήσει ακόμη και σε ποινική δίωξη για έναν ελεγκτή. Οι αρχές του Κώδικα είναι²:

1. Η ακεραιότητα που αναφέρεται στην εντιμότητα ενός εσωτερικού ελεγκτή ο οποίος οφείλει να είναι νομοταγής, να γνωστοποιεί τα προβλεπόμενα από τους κανονισμούς του επαγγέλματος, να μην υποβιβάζει με τις πράξεις του το κύρος του επαγγέλματος και να μεριμνά για την εκπλήρωση των στρατηγικών στόχων του ελεγχόμενου οργανισμού.
2. Η αντικειμενικότητα που αναφέρεται στη διατήρηση της αμεροληψίας τους και στην αποφυγή οποιασδήποτε εμπλοκής σε κατάσταση που θα μπορούσε να τη θέσει υπό αμφισβήτηση.
3. Η εμπιστευτικότητα που σχετίζεται με τη μη αποκάλυψη ευαίσθητων πληροφοριών των ελεγχόμενων σε μη αρμόδιους.

² Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών Ελλάδας (2017). *Κώδικας Ηθικής*. Διαθέσιμο στο: <https://na.theiia.org/translations/PublicDocuments/Code-of-Ethics-Greek.pdf>

4. Η επάρκεια η οποία αφορά το επαγγελματικό υπόβαθρο ενός εσωτερικού ελεγκτή το οποίο θα πρέπει να ανταποκρίνεται επιτυχώς στην εργασία που αναλαμβάνει και να βελτιώνεται συνεχώς.

Νόμος 4706/2020

Το ελληνικό κράτος ενσωματώνει σε νομοθετικές διατάξεις τις Οδηγίες που εκδίδει η Ευρωπαϊκή Ένωση, προκειμένου να συμμορφωθεί με αυτές. Ο Νόμος υπ' αρ.4706 της 17^{ης} Ιουλίου 2020, «Εταιρική διακυβέρνηση ανωνύμων εταιρειών, σύγχρονη αγορά κεφαλαίου, ενσωμάτωση στην ελληνική νομοθεσία της Οδηγίας (ΕΕ) 2017/828 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, μέτρα προς εφαρμογή του Κανονισμού (ΕΕ) 2017/1131 και άλλες διατάξεις» περιλαμβάνει μεταξύ άλλων και οργανωτικές διατάξεις για τον εσωτερικό έλεγχο των ανωνύμων εταιρειών καταργώντας τα έντεκα πρώτα άρθρα του Ν. 3016/2002.

Συγκεκριμένα, σύμφωνα με το άρθρο 13 του εν λόγω νόμου, το σύστημα εταιρικής διακυβέρνησης ενός οργανισμού, θα πρέπει να περιλαμβάνει ένα επαρκές και αποτελεσματικό σύστημα εσωτερικού ελέγχου, διαχείρισης κινδύνων και κανονιστικής συμμόρφωσης. Τα κύρια χαρακτηριστικά του εσωτερικού ελέγχου, η διαδικασία της περιοδικής αξιολόγησής του από ανεξάρτητα άτομα με επαγγελματική εμπειρία, καθώς και η ακολουθούμενη πολιτική για την εκπαίδευση των ελεγκτών, θα πρέπει να αναφέρονται στον Κανονισμό Λειτουργίας της εταιρείας (άρθρο 14). Επιπλέον, ο ανωτέρω νόμος ορίζει ότι η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς λαμβάνει αποφάσεις σχετικά με ό,τι αφορά τη διαδικασία αξιολόγησης του Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου και τα άτομα που τη διεξάγουν.

Το άρθρο 15 ορίζει την οργάνωση και τη λειτουργία μιας ανεξάρτητης και αντικειμενικής μονάδας εσωτερικού ελέγχου εντός της ελεγχόμενης οντότητας με επικεφαλής τον οποίο καθορίζει το Διοικητικό Συμβούλιο και η Επιτροπή Ελέγχου. Περιγράφονται ρητά τα χαρακτηριστικά που πρέπει να έχει ο επικεφαλής, οι υποχρεώσεις και τα δικαιώματά του. Επίσης, το άρθρο 16 αναφέρεται στις αρμοδιότητες της μονάδας εσωτερικού ελέγχου και στην υποχρέωσή της να έχει εσωτερικό Κανονισμό Λειτουργίας εγκεκριμένο από το Διοικητικό Συμβούλιο. Ο αριθμός των στελεχών της μονάδας θα πρέπει να είναι ανάλογος με το μέγεθος της ελεγχόμενης οντότητας και τα καθήκοντά τους

περιλαμβάνουν την παρακολούθηση, τον έλεγχο και την αξιολόγηση της εφαρμογής του Κανονισμού, του Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου, των διαδικασιών διασφάλισης ποιότητας και εταιρικής διακυβέρνησης και της τήρησης των δεσμεύσεων της οντότητας που αφορούν τη χρήση των κεφαλαίων που αντλήθηκαν από τη ρυθμιζόμενη αγορά. Περαιτέρω καθήκοντα αφορούν τη σύνταξη εκθέσεων που περιέχουν ευρήματα ελέγχου και προτάσεις για βελτίωση, καθώς και αναφορών οι οποίες υποβάλλονται στην Επιτροπή Ελέγχου τριμηνιαίως, την παρουσία του επικεφαλής της μονάδας εσωτερικού ελέγχου στη γενική συνέλευση των μετόχων και τη συνεργασία του με την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς η οποία δύναται να ρυθμίζει θέματα σχετικά με τις αρμοδιότητες που περιγράφηκαν ανωτέρω.

Sarbanes-Oxley Act

Ο συγκεκριμένος νόμος ψηφίστηκε το 2002 στις Η.Π.Α. και περιλαμβάνει χρηματοοικονομικές και ελεγκτικές ρυθμίσεις για τις δημόσιες εισηγμένες εταιρείες αλλά και ορισμένες διατάξεις για ιδιωτικές εταιρείες. Αφορά τόσο τις εταιρείες των Η.Π.Α. όσο και τις θυγατρικές ή συνδεδεμένες που έχουν στην Ευρώπη. Μεταξύ άλλων, προβλέπει την ύπαρξη εκθέσεων εσωτερικού ελέγχου σε όλες τις οικονομικές καταστάσεις καθώς και ελέγχους στα πληροφοριακά συστήματα και στις υποδομές πληροφορικής των εταιρειών για τη διασφάλιση της ακεραιότητας των δεδομένων, του ελέγχου πρόσβασης για κάθε χρήστη, των αντιγράφων ασφαλείας και της ορθής αναβάθμισης υλικού και λογισμικού.

Ο σκοπός του είναι η προστασία των μετόχων, των εργαζόμενων, των επενδυτών και των πολιτών από λογιστικά σφάλματα αλλά και οικονομικές απάτες καθώς δημιουργήθηκε έπειτα από οικονομικά σκάνδαλα μεγάλων εταιρειών όπως η Enron και η WorldCom. Τα θέματα που αναπτύσσονται αφορούν την ευθύνη από την πλευρά των εταιριών για τις οικονομικές αναφορές, την πληρότητα και ορθότητα των οικονομικών καταστάσεων και των υποχρεωτικών γνωστοποιήσεων που θα πρέπει να τις συνοδεύουν, την αξιολόγηση της διοίκησης για τους υφιστάμενους μηχανισμούς εσωτερικών ελέγχων, τις απαιτούμενες γνωστοποιήσεις - σε πραγματικό χρόνο - των σημαντικών αλλαγών που επιτελούνται στις εταιρείες, καθώς και τις ποινικές κυρώσεις για την αλλοίωση οποιωνδήποτε πληροφοριών στις οικονομικές καταστάσεις και στα εταιρικά έγγραφα. Περαιτέρω θέματα καλύπτουν την προστασία όσων εργαζόμενων προβαίνουν σε καταγγελία απάτης, τις δόλιες ενέργειες με

σκοπό τη διάπραξη απάτης και τις ποινικές κυρώσεις για όσους πιστοποιούν παραπλανητικές οικονομικές καταστάσεις και εκθέσεις.

2.5 Εσωτερικός Ελεγκτής

Αρμοδιότητες

Τα καθήκοντα του εσωτερικού ελεγκτή εντάσσονται τόσο στο πλαίσιο της ατομικής ευθύνης όσο και στο πλαίσιο του Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου. Αυτό σημαίνει ότι κάθε ελεγκτής έχει ατομικά καθήκοντα ως υπεύθυνος επαγγελματίας ο οποίος οφείλει να συμμορφώνεται με τα Πρότυπα Εσωτερικού Ελέγχου, τη νομοθεσία και τις επαγγελματικές πρακτικές και ότι πρέπει να διακατέχεται από προσόντα επικοινωνίας ούτως ώστε να συνεργάζεται ομαλά και αποτελεσματικά με τους συναδέλφους του, τους εξωτερικούς ελεγκτές, τους υπαλλήλους των ελεγχόμενων οργανισμών και την ελεγκτική επιτροπή (Δρογαλάς Γ.etal., 2005).

Κύριες αρμοδιότητες του εσωτερικού ελεγκτή είναι η διενέργεια τουλάχιστον ετήσιων ελέγχων, η αξιολόγηση της διαχείρισης των κινδύνων που αντιμετωπίζουν οι ελεγχόμενες οντότητες, των δραστηριοτήτων τους και γενικότερα της ακολουθούμενης επιχειρηματικής στρατηγικής. Επίσης, οφείλει να συζητά με τη διοίκηση θέματα βελτίωσης του υφιστάμενου συστήματος εσωτερικού ελέγχου και να συνεργάζεται με τους εξωτερικούς ελεγκτές για πρακτικά θέματα διενέργειας ελέγχων προκειμένου να υπάρχει κλίμα εμπιστοσύνης μεταξύ τους αλλά και αποτελεσματικότητα κατά τη διεκπεραίωση ελεγκτικών διαδικασιών. Επιπλέον, μέσω του ελέγχου των οικονομικών καταστάσεων, ο ελεγκτής στοχεύει στην αποτροπή ή και στον εντοπισμό οποιασδήποτε οικονομικής απάτης ή λογιστικών λαθών και παραλείψεων.

Φύλλα εργασίας

Μετά από τη διεξαγωγή ενός ελέγχου, είτε τακτικού είτε έκτακτου, οι εσωτερικοί ελεγκτές χρησιμοποιώντας τα ευρήματα ελέγχου καταλήγουν σε κάποια συμπεράσματα τα οποία

καταγράφουν στην έκθεση ελέγχου και τα οποία υποστηρίζονται από ελεγκτικά τεκμήρια τα οποία πρέπει να είναι επαρκή και κατάλληλα. Τα ελεγκτικά τεκμήρια καταγράφονται σε φύλλα εργασίας τα οποία με τη σειρά τους φυλάσσονται στο φάκελο ελέγχου. Το περιεχόμενό τους και η πρόσβαση σε αυτά καθορίζονται από επαγγελματικά πρότυπα.

Ενδεικτικά, βασικά στοιχεία που μπορεί να περιέχει ο μόνιμος φάκελος ελέγχου πέραν των φύλλων εργασίας που φυλάσσονται στον ετήσιο φάκελο, είναι έγγραφα που αφορούν το νομοθετικό πλαίσιο της ελεγχόμενης οντότητας, έγγραφα σύστασης και λειτουργίας της, εκθέσεις ελέγχου και έγγραφα με υποδείξεις προς συμμόρφωση. Τα συμπεράσματα του ελέγχου είναι περιορισμένης πρόσβασης και είναι διαθέσιμα μόνο στη διοίκηση και στον εσωτερικό ελεγκτή ο οποίος πρέπει να διακατέχεται από εμπιστευτικότητα (Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2017).

Όσον αφορά τα φύλλα εργασίας, θα πρέπει να φέρουν κωδικοποίηση, να έχουν τίτλο, την επωνυμία του ελεγχόμενου οργανισμού, τη διάρκεια του ελέγχου, την ημερομηνία σύνταξης, τόπο και το όνομα του συντάκτη-ελεγκτή, ούτως ώστε να γίνεται αντιληπτός ο τρόπος διεξαγωγής του ελέγχου καθώς και το εύρος του. Επίσης, μέσα από αυτά, θα πρέπει να υποστηρίζεται η γνώμη του εσωτερικού ελεγκτή, δηλαδή το συμπέρασμα του ελέγχου. Με αυτόν τον τρόπο, τα φύλλα εργασίας συμβάλλουν στη διευκόλυνση των ελεγκτών για να συντάξουν την έκθεση ελέγχου. Μπορεί να έχουν τη μορφή ερωτηματολογίων, διορθωτικών ημερολογιακών εγγραφών, αναλύσεων, καταλόγων, πρακτικών εταιρικών εγγραφών, καθώς και επιστολών. Επιπλέον, πρέπει να αναγράφουν τις πηγές των πληροφοριών που περιέχουν, τον έλεγχο στον οποίο αναφέρονται, τα ευρήματα και συμπεράσματα του ελέγχου.

Τα Πληροφοριακά Συστήματα ως εργαλείο του Εσωτερικού Ελεγκτή

Οι σύγχρονες επιχειρήσεις και οργανισμοί καλούνται μέσα σε ένα ανταγωνιστικό περιβάλλον να επιβιώσουν και να αναπτυχθούν συνεχίζοντας απρόσκοπτα τις δραστηριότητές τους. Προς αυτήν την κατεύθυνση, διαδραματίζει σημαντικό ρόλο το υπόβαθρο των εσωτερικών ελεγκτών και η συνεχής αναβάθμιση των γνώσεών τους, ιδιαίτερα στον τομέα της τεχνολογίας. Έχοντας ως στόχο τους την προσθήκη αξίας στους οργανισμούς που ελέγχουν και παράλληλα διευρύνοντας τις ψηφιακές δεξιότητές τους, μπορούν να αυξήσουν

κατακόρυφα την αποτελεσματικότητα της εργασίας τους μέσω της αξιοποίησης των πληροφοριακών συστημάτων.

Καταρχήν, ο Γενικός Κανονισμός για την Προστασία Δεδομένων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2016/679), γνωστός ως GDPR, έχει επηρεάσει τον επιχειρηματικό κόσμο σε όλα τα κράτη μέλη, διότι περιέχει διατάξεις που προστατεύουν τα δικαιώματα των υποκειμένων στην επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα τα οποία αφορούν τους ευρωπαίους πολίτες. Αρωγός στη διασφάλιση συμμόρφωσης με το νομικό αυτό πλαίσιο, είναι ο εσωτερικός έλεγχος ο οποίος μπορεί να ενσωματώσει στις ελεγκτικές διεργασίες της αξιολόγησης κινδύνων ελέγχους στην πολιτική επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που ακολουθεί ο ελεγχόμενος οργανισμός. Έπειτα, ο εσωτερικός έλεγχος έχοντας αξιολογήσει το βαθμό συμμόρφωσης με το GDPR, μπορεί να προβεί σε προτάσεις για βελτίωση. Όμως οι έλεγχοι αυτού του είδους προϋποθέτουν την γνώση των εσωτερικών ελεγκτών σχετικά με θέματα δεδομένων, ειδάλλως κρίνεται απαραίτητη η βοήθεια εμπειρογνομόνων. Στις τράπεζες πλέον, οι οποίες τηρούν δεδομένα οικονομικού προφίλ και άλλα προσωπικά δεδομένα για τους πελάτες τους, πρέπει να λαμβάνονται οι κατάλληλες εξουσιοδοτήσεις GDPR από αυτούς, ακόμη και για θέματα επικοινωνίας τους με αυτές. Ο έλεγχος της λήψης αυτών των εξουσιοδοτήσεων, μετά από τους αρμόδιους υπαλλήλους, επαφίεται στους εσωτερικούς ελεγκτές οι οποίοι μέσω των πληροφοριακών συστημάτων των τραπεζών μπορούν να δημιουργούν λίστες με ελλείψεις απαιτούμενων εγγράφων από πελάτες και να τις γνωστοποιούν στα τραπεζικά καταστήματα τα οποία είναι υπεύθυνα για την επίτευξη συμμόρφωσης.

Η χρήση των πληροφοριακών συστημάτων στον εσωτερικό έλεγχο θα πρέπει να προσαρμόζεται στο ρυθμό ανάπτυξης της σύγχρονης τεχνολογίας αλλά και στο βαθμό αξιοποίησής της από τις ελεγχόμενες οντότητες. Η αυτοματοποίηση που προσφέρει η τεχνολογία ειδικά όσον αφορά τον έλεγχο λογαριασμών λογιστικής, αλλά και άλλων βασικών επιχειρηματικών λειτουργιών όπως οι πληρωμές, η τιμολόγηση των παρεχόμενων υπηρεσιών και η μισθοδοσία του προσωπικού, οδηγεί σε μείωση του κόστους λειτουργίας, μεγαλύτερη ταχύτητα και απόδοση στον εσωτερικό έλεγχο. Ακόμη, η συγγραφή των φύλλων εργασίας γίνεται πιο αποτελεσματική μέσω ηλεκτρονικής επεξεργασίας διότι διευκολύνεται η επεξεργασία και ο έλεγχος μεγάλου όγκου δεδομένων σε σύντομο χρόνο και με λιγότερα σφάλματα. Επιπλέον, οι εσωτερικοί ελεγκτές, ειδικά όταν ελέγχουν μεγάλους οργανισμούς με διενέργεια πληθώρας συναλλαγών όπως είναι οι τράπεζες, χρησιμοποιούν τεχνικές δειγματοληψίας προκειμένου να εξάγουν συμπέρασμα για το γενικό πληθυσμό.

Προς διευκόλυνσή τους, υπάρχουν λογισμικά τα οποία επιτρέπουν τόσο τον έλεγχο μεγάλων δειγμάτων, αν όχι του πληθυσμού, όσο και την εξαγωγή πιο αξιόπιστων συμπερασμάτων στον ελάχιστο δυνατό χρόνο. Το Λογισμικό Γενικευμένου Ελέγχου (GAS), όπως η Γλώσσα Εντολών Ελέγχου (ACL) και η διαδραστική εξαγωγή και ανάλυση δεδομένων (IDEA) μπορούν να διευκολύνουν τη συλλογή ελεγκτικών τεκμηρίων στις τράπεζες (M. Krishna Moorthy et al., 2011). Η ηλεκτρονική καταγραφή πάσης φύσεως λογιστικών αρχείων, συναλλαγών κι εγγράφων με κάθε λεπτομέρεια, βοηθά στην ανίχνευση σφαλμάτων και λαθών από τους εσωτερικούς ελεγκτές γρήγορα κι εύκολα με αυτοματοποιημένες μεθόδους. Για παράδειγμα, το σύστημα ηλεκτρονικών εγκρίσεων που χρησιμοποιούν εσωτερικά οι τράπεζες, βοηθάει τους ελεγκτές να καταγράψουν τη ροή της εργασίας μέσα στα καταστήματα και τις διοικητικές υπηρεσίες, εντοπίζοντας τους υπαλλήλους οι οποίοι ανέλαβαν τη διενέργεια των ελεγχόμενων εργασιών ή συναλλαγών. Επίσης, με αυτόν τον τρόπο μειώνεται η πιθανότητα μεμονωμένης πραγματοποίησης οικονομικής απάτης επειδή κάθε τραπεζικός εργαζόμενος χρειάζεται ηλεκτρονική έγκριση από συνάδελφο για την όποια συναλλαγή πραγματοποιεί, ανάλογα με την πρόσβαση που του έχει δοθεί. Οι εσωτερικοί ελεγκτές μπορούν να ελέγχουν μέσω των πληροφοριακών συστημάτων εάν έχουν παραχωρηθεί τα ανάλογα δικαιώματα πρόσβασης σε κάθε επίπεδο προσωπικού.

Ένα άλλο ζήτημα της σύγχρονης εποχής είναι η εξ αποστάσεως εργασία. Είναι γεγονός ότι, εφόσον και ο ελεγχόμενος οργανισμός διαθέτει την κατάλληλη τεχνολογική υποδομή και εξελιγμένα πληροφοριακά συστήματα, οι εσωτερικοί ελεγκτές μπορούν σε μεγάλο βαθμό να εκτελέσουν τα εργασιακά τους καθήκοντα μέσω απομακρυσμένης σύνδεσης από τον προσωπικό τους ηλεκτρονικό υπολογιστή, στην άνεση του προσωπικού τους χώρου. Εξάλλου, όπως καταγράφηκε από διευθυντές τμημάτων εσωτερικού ελέγχου της Deloitte το 2018, παγκοσμίως, οι ομάδες εσωτερικού ελέγχου που απολαμβάνουν μεγαλύτερης αποδοχής από τους ελεγχόμενους οργανισμούς είναι αυτές που χρησιμοποιώντας ως εργαλείο νέες τεχνολογίες είναι πιο καινοτόμες και παρέχουν διασφάλιση και πληροφόρηση σε πραγματικό χρόνο. Είναι δυνατό μάλιστα, ακόμη και το προσωπικό ενός ελεγχόμενου οργανισμού να εργάζεται εξ αποστάσεως, με αποτέλεσμα η επικοινωνία με τους εσωτερικούς ελεγκτές να γίνεται με εναλλακτικούς τρόπους και όχι δια ζώσης.

Η παροχή πληροφοριών σε πραγματικό χρόνο γίνεται μέσω πληροφοριακών συστημάτων διαχείρισης κινδύνων, στατιστικής ανάλυσης και υποστήριξης λήψης αποφάσεων. Για να επιτευχθεί όμως αυτό, θα πρέπει η ελεγχόμενη οντότητα να διαθέτει την

κατάλληλη υποδομή αλλά και οι ελεγκτές να εντοπίσουν στις επιχειρησιακές δραστηριότητες ευκαιρίες για αυτοματοποίηση. Επίσης, οι πληροφορίες γίνονται πιο κατανοητές στη διοίκηση και στους εκάστοτε ενδιαφερόμενους μέσω εργαλείων οπτικοποίησης, γεγονός που συμβάλλει θετικά στις επικοινωνιακές δεξιότητες των ελεγκτών. Νέες τεχνολογίες οι οποίες μπορούν να υποστηρίξουν την εργασία του εσωτερικού ελέγχου και να αυξήσουν την ποιότητα και την αποτελεσματικότητά του, είναι η ρομποτική αυτοματοποίηση των διαδικασιών (robotic process automation), τα εργαλεία γνωστικής νοημοσύνης (cognitive intelligence), η μηχανική μάθηση (machine learning) και η τεχνητή νοημοσύνη (artificial intelligence). Με αυτές τις τεχνολογίες καθίσταται πλέον εφικτή ακόμη και η αυτοματοποιημένη σύνταξη ελεγκτικών εκθέσεων μέσω της παραγωγής φυσικής γλώσσας από τα «έξυπνα» υπολογιστικά συστήματα αλλά και η διενέργεια συνεχούς ελέγχου (continuous auditing) μέσω της αρχιτεκτονικής των βάσεων δεδομένων (data bases) και του διαδικτύου.

Όμως, απαιτείται τόσο η τακτική ενημέρωση των αρχείων του ελεγχόμενου οργανισμού ούτως ώστε να παράγονται άμεσα και ορθά οι οικονομικές του καταστάσεις, όσο και η εκπαίδευση των εσωτερικών ελεγκτών και η αύξηση σε επενδύσεις που αφορούν υλικό και λογισμικό. Η αύξηση αυτή θα μπορούσε να αντισταθμιστεί από την ανακατανομή των εσωτερικών ελεγκτών σε άλλες θέσεις εργασίας αφού πλέον η ελεγκτική εργασία μπορεί εν μέρει να διεκπεραιώνεται αυτόματα. Επιπρόσθετα, αναδύονται νέοι κίνδυνοι για τους οργανισμούς επειδή τα σφάλματα που μπορεί να προκύψουν από τη χρήση πληροφοριακών συστημάτων ενδέχεται να είναι πολλαπλά λόγω της επαναλαμβανόμενης χρήσης τους και της αυτοματοποίησης που τα χαρακτηρίζει. Ο ρόλος των εσωτερικών ελεγκτών σε αυτό το ζήτημα, συνίσταται στη διασφάλιση της επαρκούς διαχείρισης των κινδύνων που προαναφέρθηκαν, επομένως η ορθή κατάρτισή τους σε θέματα τεχνολογίας είναι ζωτικής σημασίας για τους σύγχρονους οργανισμούς.

Στις τράπεζες, με τη σημερινή ραγδαία αύξηση της χρήσης της ηλεκτρονικής τραπεζικής (Internet Banking), των ATM και της κινητής τραπεζικής (Mobile Banking), την πραγματοποίηση συναλλαγών μέσω διαδικτύου σε πραγματικό χρόνο, την εξ αποστάσεως εργασία των τραπεζικών υπαλλήλων και την ηλεκτρονική εταιρική ενδοεπικοινωνία, κρίνεται απαραίτητη η συνεργασία των εσωτερικών ελεγκτών με τη Διεύθυνση Πληροφορικής για τον εντοπισμό ευπαθειών στα ψηφιακά συστήματα, τον περιορισμό των κινδύνων του κυβερνοχώρου καθώς και της απάτης στα ATM. Έπειτα, οι προβλεπόμενες

διαδικασίες για ανάκαμψη από βλάβες στα πληροφοριακά συστήματα, πρέπει να αναθεωρούνται από τους εσωτερικούς ελεγκτές και να αναβαθμίζονται τακτικά.

Ο ρόλος του στην αντιμετώπιση εκτάκτων καταστάσεων: Η περίπτωση της Πανδημίας του ιού Covid-19

Οι αλλαγές που έχει επιφέρει η εξάπλωση της πανδημίας του κορωνοϊού σε όλες τις εκφάνσεις τη οικονομίας, απαιτούν την ανάλογη αντιμετώπιση από τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και κατ' επέκταση από τον εσωτερικό τους έλεγχο. Η επιτακτική ανάγκη για κοινωνική αποστασιοποίηση (social distancing) και για τήρηση των κανόνων υγιεινής, έχει οδηγήσει στη μείωση της χρήσης μετρητών με παράλληλη αύξηση της χρήσης καρτών και ηλεκτρονικών συναλλαγών, στην αναστολή πολλών πληρωμών, συμπεριλαμβανομένων των δανειακών υποχρεώσεων, στην ανάγκη χρηματοδότησης πολλών επιχειρήσεων λόγω αναστολής λειτουργίας τους, καθώς και στην ανάγκη για εξ αποστάσεως εργασία. Όλες αυτές οι αλλαγές, έχουν μεταβάλλει ριζικά το τραπεζικό τοπίο. Τα τραπεζικά καταστήματα εξυπηρετούν μικρότερο αριθμό πελατών, προωθώντας περισσότερο ίσως από κάθε άλλη φορά τις υπηρεσίες ηλεκτρονικής τραπεζικής, οι υπάλληλοι λαμβάνουν χωροταξικές άδειες προκειμένου να περιοριστεί ο συγχρωτισμός και οι νέες χρηματοδοτήσεις θα πρέπει να πραγματοποιούνται στη βάση καινούριων κριτηρίων ενώ οι υφιστάμενες θα πρέπει να ρυθμίζονται εξατομικευμένα.

Στο πλαίσιο αυτό, σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Συνομοσπονδία Ινστιτούτων Εσωτερικού Ελέγχου (ECIPA), η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα έχει προβεί σε εξάμηνη αναβολή διαδικασιών εσωτερικού ελέγχου στις τράπεζες, σχετικά με την προθεσμία για διορθωτικές ενέργειες, τη διασφάλιση της συμμόρφωσης με τη διαδικασία εποπτικού ελέγχου και αξιολόγησης (SREP), την έκδοση αποφάσεων και εκθέσεων παρακολούθησης οι οποίες δεν έχουν ακόμη κοινοποιηθεί στις τράπεζες εκτός εάν αυτές το ζητήσουν. Όσον αφορά τα εκκρεμή ελεγκτικά θέματα, οι τράπεζες παρατείνουν τις προθεσμίες όσο γίνεται προσπαθώντας να μην υπερβούν το τρίμηνο. Επίσης, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα αποφάσισε να προβεί σε αποσπάσεις προσωπικού προκειμένου να καλυφθούν θέσεις στη δεύτερη και στην πρώτη γραμμή άμυνας των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, ιδίως στις ομάδες διαχείρισης κρίσεων, στην ασφάλεια του κυβερνοχώρου και στη διαχείριση του

λειτουργικού κινδύνου. Αναγκαστικές είναι και οι αλλαγές στα σχέδια ελέγχου οι οποίες πρέπει να γίνονται σε συμφωνία με την Επιτροπή Ελέγχου και να λαμβάνονται υπόψη οι τρέχουσες μεταβολές των κινδύνων που αφορούν την εξέλιξη της πανδημίας. Προτεραιότητα αποφασίστηκε να δοθεί στους υποχρεωτικούς ελέγχους.

Τα κυριότερα ζητήματα που αποτέλεσαν πρόκληση αυτό το διάστημα για τα τμήματα εσωτερικού ελέγχου των τραπεζών στην Ευρώπη ήταν ο απομακρυσμένος έλεγχος όσο το δυνατόν περισσότερων θεμάτων, η μείωση της παραγωγικότητάς τους, η φυσική διαθεσιμότητα των ελεγχόμενων, η απομακρυσμένη πρόσβαση στα ελεγκτικά λογισμικά, η άμεση επικοινωνία των ελεγκτών μεταξύ τους παρά την απομακρυσμένη εργασία και η παρακολούθηση κρίσιμων θεμάτων σε πραγματικό χρόνο. Επίσης, τα διοικητικά συμβούλια των τραπεζών οφείλουν να ενημερώνονται διαρκώς για τους νέους κινδύνους και το νέο κανονιστικό πλαίσιο λόγω της πανδημίας και να διαχειρίζονται την έκτακτη αυτή κατάσταση με προληπτικό τρόπο. Η ύπαρξη ενός ισχυρού περιβάλλοντος ελέγχου αποτελεί πολύ καλή μορφή άμυνας απέναντι σε έκτακτες καταστάσεις.

Επίσης, η εταιρεία Moss Adams³ η οποία εδρεύει στις Η.Π.Α. και παρέχει υπηρεσίες χρηματοοικονομικές, λογιστικές και συμβουλευτικές, διεξήγαγε μία έρευνα τον Ιανουάριο του 2020 σχετικά με τους κινδύνους που αντιμετωπίζουν οι αμερικάνικες τράπεζες, η οποία απευθυνόταν σε τραπεζικά στελέχη και σε μέλη των διοικητικών τους συμβουλίων. Οι τρεις κυριότερες προκλήσεις που κυριάρχησαν, αφορούν τον πιστωτικό κίνδυνο, τον κίνδυνο κυβερνοασφάλειας και τη συνέχιση της δραστηριότητας των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων. Οι τράπεζες πρέπει να λάβουν υπόψη παράγοντες όπως η αξιολόγηση χρηματοδότησης των επιχειρήσεων που έκλεισαν λόγω κορωνοϊού και πόσο κεφάλαιο είναι διατεθειμένες να θέσουν σε κίνδυνο. Επιπλέον, το 77% των ερωτηθέντων δήλωσε πως η τράπεζα στην οποία εργάζονται επικεντρώθηκε σε θέματα προστασίας δεδομένων και κυβερνοασφάλειας λόγω της εξ αποστάσεως εργασίας, ενώ υπάρχει και μεγάλη πιθανότητα ακούσιων λαθών από τους εργαζόμενους λόγω επιβαρυσμένης ψυχολογικής κατάστασης με ανησυχίες για την υγεία των ιδίων, της οικογένειάς τους καθώς και ανησυχίες για την ομαλή διεξαγωγή της εργασίας τους μέσα σε αβέβαιες συνθήκες. Αυτή η κατάσταση οδηγεί σε μεγαλύτερη ανάγκη για επίβλεψη, άρα μεγαλύτερη εμπλοκή των εσωτερικών ελεγκτών σε θέματα διαχείρισης των προαναφερθέντων κινδύνων καθώς και σε ανάγκη αναδιάρθρωσης των σχεδίων συνέχισης

³ Sanders, C. (2020). *Risk and Business Continuity Planning: Trends and Lessons from COVID-19*. [Online]. Διαθέσιμο στο: <https://www.mossadams.com/articles/2020/06/covid-19-lessons-and-trends-for-banks>

της δραστηριότητας των τραπεζών οι οποίες οφείλουν να αναθεωρούν διαρκώς τις τακτικές διαχείρισης κινδύνων που εφαρμόζουν. Παρόλα αυτά, η πανδημία μπορεί να αποτελέσει μία ευκαιρία για την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας των υφιστάμενων σχεδίων συνέχισης της επιχειρηματικής δραστηριότητας ούτως ώστε να εξαχθούν συμπεράσματα ως προς την ετοιμότητα των τραπεζών για την αντιμετώπιση έκτακτων καταστάσεων.

2.6 Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου

Μέσα στο σημερινό ανταγωνιστικό επιχειρηματικό περιβάλλον και ιδιαίτερα μέσα σε πολύπλοκους οργανισμούς, όπως είναι οι τράπεζες, είναι αναγκαία η ύπαρξη ενός οργανωμένου τμήματος το οποίο να αναλαμβάνει τον έλεγχο των σημαντικότερων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων. Πρέπει, δηλαδή, να διενεργείται έλεγχος σε διαχειριστικό, λογιστικό και οικονομικό επίπεδο ούτως ώστε να διασφαλίζεται η απρόσκοπτη λειτουργία του οργανισμού. Αυτόν τον πολλαπλό ρόλο αναλαμβάνει το Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου σε κάθε μεγάλη επιχείρηση, και καλείται να διασφαλίσει τους επιχειρηματικούς στόχους και την ομαλή λειτουργία του διευκολύνοντας το έργο της διοίκησης για επίβλεψη και λήψη αποφάσεων. Από την πλευρά της η διοίκηση πρέπει να παρέχει τους απαραίτητους πόρους στο τμήμα Εσωτερικού Ελέγχου για να διασφαλίσει την ορθή διεκπεραίωση των δραστηριοτήτων του.

Το Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου στελεχώνεται με απόφαση του διοικητικού συμβουλίου από έμπειρους υπαλλήλους του ίδιου του ελεγχόμενου οργανισμού και έχει συγκεκριμένη δομή, σκοπό, καθώς και κανονισμό λειτουργίας. Σχεδιάζεται με βάση την εκτίμηση του επιχειρηματικού κινδύνου και αξιολογείται τόσο από την επιχείρηση, όσο και από τους ορκωτούς ελεγκτές για την αποτελεσματικότητά του (Δρογαλάς Γ. et al., 2005). Πρέπει να χαρακτηρίζεται από ανεξαρτησία και να γνωστοποιεί τα αποτελέσματα των ελέγχων στη διοίκηση με προτάσεις για βελτίωση. Επιπλέον, διευθύνεται από το Διευθυντή Εσωτερικού Ελέγχου (Chief Audit Executive, CAE) ο οποίος αναθέτει αρμοδιότητες και καθήκοντα σε κάθε ελεγκτή, διατυπώνει εγγράφως τη δομή και το σκοπό του Τμήματος Εσωτερικού Ελέγχου, οργανώνει την διενέργεια εσωτερικών ελέγχων, εκπαιδεύει τους ελεγκτές, αξιολογεί την απόδοση και τη συμμόρφωση του τμήματος, και συνεργάζεται με τους εξωτερικούς ελεγκτές (Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2017).

Από τα παραπάνω επί μέρους θέματα για τον εσωτερικό έλεγχο, συνάγεται ότι είναι ένα επάγγελμα το οποίο σήμερα είναι απαραίτητο για την εύρυθμη λειτουργία και τη συνέχιση της δραστηριότητας των οργανισμών. Οι βασικές ηθικές αρχές που διέπουν το χώρο, θεωρούνται σταθερές αξίες, ενώ το νομοθετικό πλαίσιο αλλάζει αναλόγως με τις εκάστοτε οικονομικές, πολιτικές και κοινωνικές συνθήκες. Επίσης, η ύπαρξη διεθνών προτύπων εσωτερικού ελέγχου, νόμων και επαγγελματικών σωματείων αναδεικνύει τη σημαντικότητα του επαγγέλματος σε παγκόσμιο επίπεδο.

Επιπλέον, η ταχεία πρόοδος της σύγχρονης τεχνολογίας, φαίνεται ότι από τη μία πλευρά εξυπηρετεί τους εσωτερικούς ελεγκτές κατά την εργασία τους και συνολικά ενισχύει την αποτελεσματικότητα του συστήματος εσωτερικού ελέγχου, αλλά παράλληλα δημιουργεί νέους κινδύνους που σχετίζονται με την ασφάλεια, την ακεραιότητα, την εμπιστευτικότητα των δεδομένων, με την ύπαρξη των αναγκαίων υποδομών για την ορθή λειτουργία των πληροφοριακών συστημάτων και τις ηλεκτρονικές απάτες. Επιπρόσθετα, το δυσάρεστο γεγονός της πανδημίας του κορωνοϊού έχει αλλάξει τα δεδομένα στον τραπεζικό και στον επιχειρηματικό κλάδο σε παγκόσμιο επίπεδο, κάνοντας επιτακτική την ανάγκη για δραστικές αλλαγές στη λειτουργία των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου λόγω των νέων κινδύνων που έχουν πλέον αναδυθεί. Η προσαρμοστικότητα του επαγγέλματος στις εξελίξεις που έρχονται λόγω της τρέχουσας υγειονομικής κατάστασης είναι απαραίτητη για την επιβίωση τόσο του ίδιου του εσωτερικού ελέγχου, όσο και των ελεγχόμενων οργανισμών.

Στο επόμενο κεφάλαιο, γίνεται μία προσπάθεια να καταστεί σαφής η συμβολή του εσωτερικού ελέγχου στον τραπεζικό κλάδο μέσα από την παρουσίαση ερευνών, μελετών και αναλύσεων που αφορούν το επάγγελμα την τελευταία δεκαετία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑΣ

3.1 Εισαγωγή

Τις τελευταίες δεκαετίες, έχει διενεργηθεί πληθώρα μελετών και ερευνών που αφορούν το αντικείμενο του εσωτερικού ελέγχου, τόσο από την ακαδημαϊκή κοινότητα όσο και από μεγάλες ελεγκτικές εταιρείες και φορείς. Το μεγάλο ενδιαφέρον που παρατηρείται οφείλεται στην ταχύτατη εξέλιξη του επαγγέλματος προκειμένου να προσαρμοστεί στις νέες κοινωνικοοικονομικές συνθήκες και στις τεχνολογίες αιχμής. Η οικονομική κρίση των τελευταίων χρόνων έχει δημιουργήσει νέες προσδοκίες για τους εσωτερικούς ελεγκτές από τον επιχειρηματικό κόσμο και κυρίως από τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα.

Παρακάτω παρουσιάζονται με χρονολογική σειρά άρθρα και δημοσιεύσεις που περιλαμβάνουν έρευνες οι οποίες άπτονται του πεδίου του εσωτερικού ελέγχου και των πιστωτικών ιδρυμάτων, κυρίως εμπειρικές, καθώς και άρθρα τα οποία εστιάζονται σε μελέτες περιπτώσεων. Η παρουσίαση αυτή γίνεται σε βάθος δεκαετίας και αναφέρονται τα ονόματα των ερευνητών, η μεθοδολογία που χρησιμοποιήθηκε, καθώς και τα αποτελέσματα των ερευνών.

Στο τέλος του κεφαλαίου, παρουσιάζεται η συνολική εικόνα που συνάγουμε από τις κατωτέρω έρευνες και τονίζονται τα κυριότερα συμπεράσματα.

3.2 Παρουσίαση μελετών και ερευνών

Έπειτα από βιβλιογραφική μελέτη, επιλέχθηκαν για αναφορά τα παρακάτω:

Το 2019, η εταιρεία pwc (PricewaterhouseCoopers) διεξήγαγε μία έρευνα σχετικά με την κατάσταση του επαγγέλματος του εσωτερικού ελεγκτή όσον αφορά την προσαρμογή του στις νέες τεχνολογίες. Οι ψηφιακές πρωτοβουλίες που αναλαμβάνουν πλέον οι οργανισμοί,

τους οδηγούν στην αντιμετώπιση νέων κινδύνων στα πλαίσια των αναδυόμενων τεχνολογιών, όπως οι κυβερνοεπιθέσεις, η παραβίαση προσωπικών δεδομένων, οι ελαττωματικοί αλγόριθμοι στα λογιστικά πληροφοριακά συστήματα, ακόμη και οι αυξημένες απαιτήσεις των πελατών. Η έρευνα, η οποία έγινε σε 2.000 διοικητικούς που ενασχολούνται με τον εσωτερικό έλεγχο διαφόρων εταιριών, έδειξε ότι όσο πιο ψηφιακά ανεπτυγμένο είναι ένα σύστημα εσωτερικού ελέγχου, τόσο πιο αποτελεσματικά υποστηρίζει την ορθότερη ανάληψη κινδύνου σε μια εποχή που οι κίνδυνοι συνεχώς αλλάζουν μορφή. Με βάση τα αποτελέσματα, οι ερωτώμενοι χωρίστηκαν σε τρεις κατηγορίες · στους Δυναμικούς (19%) οι οποίοι είναι πιο εξοικειωμένοι με την τεχνολογία στις περισσότερες διαδικασίες του εσωτερικού ελέγχου, στους Ενεργούς (27%) οι οποίοι προβαίνουν στις απαραίτητες ενέργειες προκειμένου να γίνουν πιο εξοικειωμένοι και τέλος, στους Αρχάριους (54%) οι οποίοι ασχολούνται με δραστηριότητες για προκαθορισμένους σκοπούς και οι ψηφιακές τους ενασχολήσεις βρίσκονται σε πολύ πρώιμο στάδιο. Η συγκεκριμένη έρευνα επικεντρώθηκε σε έξι συμπεριφορές που εντόπισε στην κατηγορία των Δυναμικών, οι οποίες οδηγούν έναν οργανισμό σε πρόοδο και σε εξυπνότερη ανάληψη κινδύνου. Αυτή η κατηγορία των εσωτερικών ελεγκτών, σε περίπτωση πραγματοποίησης ψηφιακού μετασχηματισμού, ακολουθεί τις αντίστοιχες στρατηγικές του οργανισμού και συνεργάζεται με τους υπεύθυνους λήψης αποφάσεων όσον αφορά τις βασικές ψηφιακές πρωτοβουλίες. Επίσης, βοηθά στην παραγωγή μιας από κοινού- και όχι μονομερούς- εκτίμησης του κινδύνου σε συνεργασία με τις άλλες γραμμές άμυνας. Οι τρεις βασικότερες συμπεριφορές των Δυναμικών οι οποίες αναλύονται εκτενέστερα στην έρευνα αυτή, είναι πρώτον το ενδιαφέρον που επιδεικνύουν για την αναβάθμιση των γνώσεων του προσωπικού αλλά και την πρόσληψη νέων ταλέντων, δεύτερον πραγματοποιούν ελέγχους που σχετίζονται με αναδυόμενες τεχνολογίες αλλά παρέχουν και συμβουλές επάνω σε αυτές διότι τις ενσωματώνουν στις ελεγκτικές τους διαδικασίες προκειμένου να απλουστεύσουν την εργασία τους, και τρίτον, δίνουν τη δυνατότητα σε έναν οργανισμό να αντιδράει στους εκάστοτε κινδύνους σε πραγματικό χρόνο.

Αν και οι εσωτερικοί ελεγκτές δε χρειάζεται να έχουν εξειδικευμένες τεχνικές γνώσεις, παρόλα αυτά πρέπει να κατανοούν έννοιες όπως «δεδομένα», «αλγόριθμος» και να εξαγουν συμπεράσματα από αυτά. Πρέπει να τους χαρακτηρίζει ψηφιακή και επιχειρηματική οξυδέρκεια. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα, η κατηγορία των Δυναμικών φαίνεται πιο προετοιμασμένη για τη διεξαγωγή ελέγχων σε τεχνολογίες νέφους (cloud), αυτοματοποίησης επιχειρηματικών διαδικασιών, στο Διαδίκτυο των Πραγμάτων (Internet of Things), στην

τεχνητή νοημοσύνη αλλά και σε τεχνολογίες που ακόμη δε χρησιμοποιούνται ευρέως από τους οργανισμούς. Όσον αφορά την προσέλκυση νέων ταλέντων, διαφημίζουν ευκαιρίες καριέρας στις ψηφιακές τεχνολογίες μέσω κινητών τηλεφώνων, μέσων κοινωνικής δικτύωσης και βίντεο για να στοχεύσουν καλύτερα σε υποψηφίους. Δεν παραλείπουν όμως να εκπαιδεύσουν το υπάρχον προσωπικό με διάφορους τρόπους, αφού πρώτα κερδίσουν τον απαιτούμενο χρόνο μέσω της αυτοματοποίησης των διαδικασιών ελέγχου με τη χρήση νέων τεχνολογιών. Οι περισσότεροι εσωτερικοί ελεγκτές της συγκεκριμένης κατηγορίας εξασφαλίζουν την ορθή διακυβέρνηση των ψηφιακών πρωτοβουλιών δίνοντας ιδιαίτερη βαρύτητα στην ασφάλεια, στο απόρρητο, στην πρόσβαση και ακρίβεια των δεδομένων που κρατά ένας οργανισμός. Οι τεχνολογίες που χρησιμοποιούν μειώνουν κατά πολύ τις απαιτούμενες ώρες ελέγχου με αποτέλεσμα να μπορεί να επεκταθεί ο έλεγχος από το δείγμα στο μέγεθος του πληθυσμού και επομένως να οδηγούνται σε μεγαλύτερη αξιοπιστία αποτελεσμάτων. Επιπλέον, διενεργούν περισσότερους και συχνότερους ελέγχους αλλάζοντας δυναμικά το σχεδιασμό του ελεγκτικού έργου ανάλογα με τους κινδύνους που εμφανίζονται. Με αυτόν τον τρόπο η διοίκηση δύναται να μαθαίνει νέα για το διενεργούμενο έλεγχο σε πραγματικό χρόνο.

Σε περίπτωση πραγματοποίησης ψηφιακού μετασχηματισμού είναι απαραίτητη η συνεργασία των εσωτερικών ελεγκτών με τη διοίκηση ενός οργανισμού ούτως ώστε να λαμβάνουν την απαραίτητη στήριξη για την επίτευξη του σκοπού αυτού. Επιπλέον, σύμφωνα με την Vanessa C. L. Chang, μέλος της ελεγκτικής επιτροπής της εταιρείας Edison International and Sykes Enterprises, πρέπει εξ αρχής να συζητούν με τη διοίκηση, διότι αργότερα είναι πολύ πιθανό να εντοπίσουν προβλήματα κατά τη διάρκεια ενός ελέγχου.

Το 2018, οι Elie Chamoun και Riaan van Greuning μελέτησαν την αποτελεσματικότητα του εσωτερικού ελέγχου και της επίβλεψης των επιτροπών ελέγχου στις κεντρικές τράπεζες κρατών στα οποία παρέχει χρηματοδότηση το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (IMF). Πραγματοποιήθηκε ανάλυση σε ευρήματα που αφορούν διασφαλίσεις που παρέχει μία κεντρική τράπεζα στο IMF σχετικά με την ικανότητά της να διαχειριστεί ορθά τους πόρους που έχει λάβει καθώς και με την παροχή αξιόπιστων δεδομένων όσον αφορά το πρόγραμμα στο οποίο αυτή εντάσσεται. Τα ευρήματα προέρχονται από 111 αξιολογήσεις διασφαλίσεων που διενήργησε το IMF σε 64 κεντρικές τράπεζες, χρονολογούνται δε, από τον Απρίλιο του 2010 έως το Δεκέμβριο του 2017. Κάθε αξιολόγηση αφορά πέντε τομείς: το μηχανισμό του εξωτερικού ελέγχου, το νομικό πλαίσιο, το πλαίσιο των χρηματοοικονομικών

καταστάσεων, το μηχανισμό του εσωτερικού ελέγχου και το σύστημα εσωτερικού περιβάλλοντος ελέγχου.

Τα ευρήματα κατέδειξαν ευπάθειες κυρίως στον εσωτερικό έλεγχο και την επίβλεψη που διεξάγεται από τις επιτροπές ελέγχου. Η ανάλυση επικεντρώθηκε στα κύρια χαρακτηριστικά των δύο προαναφερθέντων τομέων τα οποία επηρεάζουν την αποτελεσματικότητά τους και διαπιστώθηκε ότι η λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου ήταν αποτελεσματική μόνο στο 29% των αξιολογήσεων κυρίως λόγω περιορισμού στις ικανότητες των εσωτερικών ελεγκτών αλλά και λόγω ανεπαρκούς στελέχωσης των τμημάτων. Επίσης, το 59% των κεντρικών τραπεζών χρειαζόταν βελτιώσεις στον τομέα του εσωτερικού ελέγχου και μάλιστα σε πέντε από αυτές δεν υπήρχε καθόλου λειτουργία εσωτερικού ελέγχου. Αναλόγως, σχετικά με την ελεγκτική επιτροπή, βρέθηκε ότι μόνο στο 22% των αξιολογήσεων κρίθηκε ως αποτελεσματική, κυρίως λόγω ελλείψεων στη σύνθεσή της καθώς και ανεπαρκούς εξειδίκευσης των μελών της. Σε 16 από τις αξιολογήσεις δεν υπήρχε ελεγκτική επιτροπή. Από γεωγραφικής άποψης, η Ευρώπη βρέθηκε ότι αντιμετωπίζει λιγότερες ελλείψεις σε σχέση με άλλες περιοχές του κόσμου. Ένα επιπλέον συμπέρασμα που προέκυψε, ήταν ότι η ποιότητα του εσωτερικού ελέγχου και η αποτελεσματικότητά του επηρεάζεται σε μεγάλο βαθμό από την επίβλεψη της ελεγκτικής επιτροπής.

Τονίζεται, με βάση τη διενεργηθείσα ανάλυση, ότι η αποτελεσματική λειτουργία εσωτερικού ελέγχου σε συνδυασμό με επαρκή επίβλεψη από μια αποδοτική ελεγκτική επιτροπή αποτελούν το θεμέλιο λίθο για την επίτευξη ορθής διακυβέρνησης σε μια κεντρική τράπεζα. Το ζήτημα της διακυβέρνησης θεωρείται υψίστης σημασίας κατά τη διάρκεια των αξιολογήσεων. Οι βασικότερες ευπάθειες που μελετώνται σε μια αξιολόγηση διασφαλίσεων σχετικά με τον εσωτερικό έλεγχο αφορούν σε τέσσερα χαρακτηριστικά τα οποία επηρεάζουν την αποτελεσματικότητά του: την αποστολή και το κύρος του μέσα στον οργανισμό, τη στελέχωση και τις ικανότητες του προσωπικού, τη μεθοδολογία ελέγχου, την αναφορά και την παρακολούθηση. Αντίστοιχα, οι ευπάθειες που εξετάζονται για την ελεγκτική επιτροπή σε κάθε κεντρική τράπεζα και επηρεάζουν την αποτελεσματικότητά της, αφορούν τη σύνθεσή της, τη γνώση, την εξειδίκευση και την επαγγελματική επιμέλεια των μελών της, και την επίβλεψη στις περιοχές του εξωτερικού και του εσωτερικού ελέγχου. Επιπλέον, εκτελέστηκε ανάλυση πολλαπλής παλινδρόμησης για την εξέταση της συνέπειας των δύο στατιστικών μοντέλων που χρησιμοποιήθηκαν για την περιγραφή της αποτελεσματικότητας στους δύο τομείς (εσωτερικού ελέγχου και ελεγκτικής επιτροπής) οι οποίοι περιλήφθηκαν στις αξιολογήσεις και διαπιστώθηκαν στατιστικά ισχυρές θετικές συσχετίσεις. Περαιτέρω,

χρησιμοποιήθηκε η επαγγελματική κρίση ειδικών και εν τέλει διαπιστώθηκε η ακρίβεια των αποτελεσμάτων της ανάλυσης.

Προκειμένου να επιτευχθεί η εξάλειψη των ευπαθειών που εντοπίστηκαν, το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο επιδιώκει τη συνεχή συνεργασία με τις κεντρικές τράπεζες και την παροχή βοήθειας για την εφαρμογή διορθωτικών μέτρων. Τέλος, από πρόσθετη ανάλυση, διαπιστώθηκε ότι οι κεντρικές τράπεζες με αποτελεσματικές επιτροπές ελέγχου είχαν βελτιωμένο προφίλ κινδύνου και συνολικά ορθότερη διακυβέρνηση και πλαίσιο διασφαλίσεων.

Το 2018, η ελβετική εταιρεία KPMG International διεξήγαγε μια έρευνα σχετικά με τον εσωτερικό έλεγχο σε τράπεζες έντεκα ευρωπαϊκών χωρών οι οποίες υπάγονται στον Ενιαίο Εποπτικό Μηχανισμό (SSM) που αποτελείται από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) και τις εθνικές εποπτικές αρχές. Η έρευνα απευθυνόταν σε 22 επικεφαλής τμημάτων εσωτερικού ελέγχου οι οποίοι απάντησαν σε ερωτήσεις που αφορούν τα κύρια χαρακτηριστικά του επαγγέλματος στον τραπεζικό οργανισμό που εργάζονται, δηλαδή το κύρος, τη δομή, την οργάνωση, τους χρησιμοποιούμενους πόρους και το σύστημα αξιολόγησης των ευρημάτων ελέγχου.

Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι εσωτερικοί ελεγκτές στις προαναφερθείσες ευρωπαϊκές τράπεζες σχετίζονται κυρίως με τον έλεγχο της συμμόρφωσης των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων με την υπάρχουσα νομοθεσία και τις απαιτήσεις του εποπτικού μηχανισμού τόσο από τις τράπεζες όσο και από την ίδια τη λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου. Άλλες προκλήσεις περιλαμβάνουν την πρόοδο της τεχνολογίας, την ανεπάρκεια των πόρων κυρίως ως προς τη δυσκολία εύρεσης κατάλληλα εκπαιδευμένου και έμπειρου προσωπικού, το όλο και περισσότερο μεταβαλλόμενο περιβάλλον κινδύνου των τραπεζών καθώς και την ανεξαρτησία που οφείλουν να έχουν και να επιδεικνύουν οι εσωτερικοί ελεγκτές.

Κάτω από αυτές τις συνθήκες, οι εσωτερικοί ελεγκτές των τραπεζών καλούνται να αναπτύξουν νέες δεξιότητες με όσο το δυνατό μειωμένο κόστος, ούτως ώστε να μπορούν να υποστηρίξουν αποτελεσματικά τους μηχανισμούς εποπτείας, παράλληλα όμως να διατηρούν την ανεξαρτησία τους προσθέτοντας αξία στο τραπεζικό ίδρυμα στο οποίο παρέχουν τις υπηρεσίες τους. Πλέον, οι τράπεζες επιθυμούν ελεγκτές με γνώσεις στον τομέα ανάλυσης

δεδομένων και στον τομέα αντιμετώπισης κινδύνων κυβερνοχώρου. Η εξέλιξη και η προσαρμογή του επαγγέλματος θα πρέπει να συνοδεύεται από τη στενή συνεργασία του εσωτερικού ελέγχου με τη διοίκηση των τραπεζών και την επιτροπή ελέγχου προκειμένου να παρέχεται καθοδήγηση στις τράπεζες σχετικά με την αντιμετώπιση των κινδύνων και να διευκρινίζονται οι εκάστοτε αρμοδιότητες των εσωτερικών ελεγκτών. Η έρευνα εντόπισε ότι υπάρχει ισχυρή σχέση των επικεφαλής εσωτερικού ελέγχου με την επιτροπή ελέγχου, μειωμένη επικοινωνία όμως με τη διοίκηση. Όσον αφορά τη στελέχωση, βρέθηκε ότι το 64% των τραπεζών απασχολεί στον εσωτερικό έλεγχο προσωπικό λιγότερο του 0.9% του συνολικού ανθρώπινου δυναμικού που τις απαρτίζουν. Παρόλα αυτά, οι περισσότερες ομάδες ελέγχου (59%) διαθέτουν εμπειρογνώμονες και υποβάλλονται σε διατμηματική εκπαίδευση ούτως ώστε να αποκτήσουν την κατάλληλη επαγγελματική εμπειρία για την πραγματοποίηση ουσιαστικών και αποτελεσματικών ελέγχων. Επίσης όλες οι τράπεζες στην έρευνα αξιοποιούν εξωτερική εκπαίδευση και το 41% παρέχει μεταπτυχιακή εκπαίδευση στους ελεγκτές του οι οποίοι διαθέτουν είτε επαγγελματικές πιστοποιήσεις είτε επαγγελματική εμπειρία.

Η δομή του τμήματος εσωτερικού ελέγχου βρέθηκε ότι εξαρτάται κυρίως είτε από την οργάνωση της τράπεζας (46%) είτε από το είδος των κινδύνων (27%). Η πλειοψηφία των τραπεζών διαθέτει πολλά οργανωτικά επίπεδα εντός της λειτουργίας του εσωτερικού ελέγχου ανάλογα με το μέγεθος του προσωπικού και τον αριθμό των υποθέσεων και παράλληλα διαθέτει ανεξάρτητη εσωτερική λειτουργία διασφάλισης ποιότητας του έργου των ελεγκτών. Τέλος, βρέθηκε ότι η υπηρεσία Διαχείρισης Επιχειρησιακών Μονάδων στις περισσότερες τράπεζες συζητά με την επιτροπή ελέγχου για εκπρόθεσμα θέματα, γεγονός που εξυπηρετεί στον ευκολότερο καταλογισμό ευθυνών για την επίλυση των θεμάτων που εντοπίζει ο εσωτερικός έλεγχος.

Το 2017, οι Chris Magnis και Dr. George Emmanuel Iatridis εξέτασαν σε διεθνές επίπεδο, συγκεκριμένα σε 89 τράπεζες της Αμερικής, του Ηνωμένου Βασιλείου, της Γερμανίας και της Γαλλίας, οι οποίες ανά δύο έχουν κοινά χρηματοοικονομικά συστήματα, τις επιπτώσεις της φήμης των ελεγκτών στη χειραγώγηση του δείκτη αναφοράς κερδών και της κεφαλαιακής επάρκειας. Το δείγμα αυτό αφορά την περίοδο 2005-2012. Η υπόληψη του ελεγκτή συνίσταται σε δύο πτυχές, στον τύπο του ελεγκτή, δηλαδή εάν ανήκει σε κάποια από τις τέσσερις μεγάλες ελεγκτικές εταιρείες και στην εξειδίκευση του κλάδου του, δηλαδή εάν έχει εξειδίκευση στον τραπεζικό κλάδο. Επίσης, οι ανωτέρω ακαδημαϊκοί εξέτασαν τις προαναφερθείσες επιπτώσεις στα πλαίσια διακριτών χρονολογικών περιόδων και

συγκεκριμένα πριν και μετά την οικονομική κρίση του 2008, καθώς και πριν και μετά το καθεστώς της Βασιλείας II.

Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι διαφορετικές πτυχές της υπόληψης του ελεγκτή περιορίζουν τα κίνητρα για παραποίηση κερδών στις τράπεζες (ανάλογα με το χρηματοοικονομικό σύστημα) και ότι, μετά τις ρυθμίσεις της Βασιλείας II, τα πιστωτικά ιδρύματα περιόρισαν τη διαχείριση των κερδών και της κεφαλαιακής τους επάρκειας. Η παραποίηση των κερδών μπορεί να επιτευχθεί π.χ. είτε μέσω της αποφυγής εμφάνισης ζημίας στις οικονομικές καταστάσεις είτε μέσω της εμφάνισης κερδών ίσων ή μεγαλύτερων συγκριτικά με τα αντίστοιχα της προηγούμενης χρήσης. Συγκεκριμένα, στις Η.Π.Α. και στο Ηνωμένο Βασίλειο, παίζει πολύ μεγάλο ρόλο η εμπειρία των ελεγκτών στον τραπεζικό κλάδο προκειμένου να περιοριστεί το φαινόμενο της μη παρουσίας του πραγματικού αποτελέσματος, δηλαδή της ζημίας στις οικονομικές καταστάσεις. Επίσης, εξετάστηκε η έκταση της παραποίησης των κερδών και της κεφαλαιακής επάρκειας των πιστωτικών ιδρυμάτων μέσω της παρουσίας προβλέψεων για επισφαλείς απαιτήσεις στις οικονομικές καταστάσεις. Βρέθηκε ότι για τις Η.Π.Α. και το Ηνωμένο βασίλειο, μειώθηκε η συγκεκριμένη μορφή παραποίησης (των κερδών και του δείκτη της κεφαλαιακής επάρκειας) μετά από το Σύμφωνο της βασιλείας II και ιδιαίτερα μετά από την οικονομική κρίση του 2008. Εξαιρέση αποτέλεσε ο τραπεζικός κλάδος στη Γαλλία και στη Γερμανία, όπου μετά την οικονομική κρίση παρατηρήθηκε μεγαλύτερη ένταση του φαινομένου της παραποίησης της κεφαλαιακής επάρκειας. Επιπλέον, βρέθηκε ότι στην περίπτωση ελεγκτών προερχόμενων από μεγάλες ελεγκτικές εταιρείες, οι τράπεζες των Η.Π.Α. και του Ηνωμένου Βασιλείου εφαρμόζαν πιο ήπιες πολιτικές όσον αφορά το χειρισμό των κερδών, πιο επιθετικές όμως όσον αφορά την κεφαλαιακή επάρκεια, όταν οι ελεγκτές ήταν εμπειρογνώμονες του κλάδου και ειδικά μετά την κρίση. Ανάλογες ήταν και οι παρατηρήσεις για τη Γαλλία και τη Γερμανία όσον αφορά τα κέρδη, ενώ για την κεφαλαιακή επάρκεια τα ευρήματα ήταν παρόμοια κατά τη διάρκεια της οικονομικής κρίσης.

Σε γενικές γραμμές, η μεγάλη υπόληψη των τραπεζικών ελεγκτών δε φαίνεται να περιορίσει τις παραποιήσεις στις οικονομικές καταστάσεις των πιστωτικών ιδρυμάτων, ιδιαίτερα στο θέμα της κεφαλαιακής επάρκειας. Επομένως, τίθεται θέμα αμφισβήτησης της αξιοπιστίας των υπηρεσιών τους και περαιτέρω, της ποιότητας των τραπεζικών οικονομικών καταστάσεων. Επιπρόσθετα, οι αυστηρότεροι περιορισμοί της Βασιλείας για την κεφαλαιακή επάρκεια και τον πιστωτικό κίνδυνο, ειδικά κατά τη διάρκεια της οικονομικής κρίσης, οδήγησαν στην περαιτέρω παραποίηση των δεικτών κεφαλαιακής επάρκειας από τις

τράπεζες, προκειμένου αυτές να αυξήσουν τα χαρτοφυλάκια δανείων, με δάνεια όμως μειωμένης εξασφάλισης.

Το 2017, οι Vikash Kumar Sinha και Marika Arena μελέτησαν τόσο τις ποικίλες αντιλήψεις των τεσσάρων σημαντικότερων ενδιαφερόμενων μερών, δηλαδή των ρυθμιστικών αρχών, της συμμόρφωσης, των εμπειρογνομόνων και των υλοποιητών, σχετικά με τον εσωτερικό έλεγχο της νοοτροπίας κινδύνου στο χρηματοπιστωτικό τομέα, όσο και τις προσεγγίσεις που υιοθετούν για αυτόν το σκοπό. Λόγω διάφορων τραπεζικών σκανδάλων και χρεοκοπιών που κατά καιρούς ήρθαν στο φως της δημοσιότητας, διάφορες ρυθμιστικές αρχές όπως το Συμβούλιο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (FSB), η Επιτροπή της Βασιλείας για την εποπτεία των τραπεζών (BCBS) και η Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών (EBA), εξέδωσαν κάποιες κατευθυντήριες γραμμές που αφορούν τον έλεγχο στα πλαίσια του κινδύνου συμπεριλαμβανομένου του εσωτερικού ελέγχου. Το αποτέλεσμα ήταν να δημιουργηθούν κάποιες διαφωνίες ανάμεσα σε επαγγελματικούς φορείς όπως το Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών (IIA) και το Ινστιτούτο Διαχείρισης Κινδύνων (IRM).

Η έρευνα, η οποία έγινε σε ευρωπαϊκό πλαίσιο, διεξήχθη με επαγωγική ανάλυση είκοσι συνεντεύξεων και διακοσίων ενενήντα πέντε εγγράφων και τα αποτελέσματα οδήγησαν σε δύο συμπεράσματα. Το πρώτο, που αφορά την αντίληψη κυρίως των ρυθμιστικών αρχών και των υλοποιητών, υποστηρίζει ότι ο έλεγχος της νοοτροπίας κινδύνου πρέπει να γίνεται μέσω τακτικών διαδικασιών επαλήθευσης οι οποίες συμβάλλουν στον έλεγχο και την παρακολούθηση της συμπεριφοράς των εργαζομένων. Το δεύτερο, που απορρέει από την αντίληψη των εμπειρογνομόνων και των ενασχολούμενων με τη συμμόρφωση, υποστηρίζει ότι ο έλεγχος που σχετίζεται με τον κίνδυνο πρέπει να πραγματοποιείται από τους εσωτερικούς ελεγκτές με την παράλληλη κατάρτιση των εργαζομένων - οι οποίοι αποτελούν την πρώτη γραμμή άμυνας - με εκπαιδευτικά προγράμματα. Αυτό το συμπέρασμα προέκυψε από τη παραδοχή ότι ο τραπεζικός τομέας στηρίζεται στην ορθολογιστική ανάλυση και εκμετάλλευση κινδύνου.

Γενικότερα, η έρευνα τόνισε ότι αντικείμενο του εσωτερικού ελέγχου θα μπορούσε να αποτελεί και κάποιο μη απτό αντικείμενο και συγχρόνως μετρήσιμο, όπως είναι η νοοτροπία με την οποία ένας οργανισμός αντιμετωπίζει τους διάφορους κινδύνους αλλά και οι ηθικές αξίες που τον διέπουν. Δίνεται έμφαση στην ανεξαρτησία και αντικειμενικότητα που πρέπει να διέπει το σύστημα εσωτερικού ελέγχου προκειμένου να είναι αποτελεσματικό. Δηλώνεται μάλιστα, πως ο εσωτερικός έλεγχος στις τράπεζες μπορεί να λειτουργήσει ως

ανασταλτικός παράγοντας σε περιόδους οικονομικών κρίσεων. Επομένως, είναι υψίστης σημασίας να διέπεται από βασικές αρχές και κώδικα ηθικής δεοντολογίας.

Το 2016, οι Paula Terinte, Mihaela Onofrei και Bogdan Firtescu διεξήγαγαν μία μελέτη σχετικά με τις επιπτώσεις του εσωτερικού ελέγχου στην κερδοφορία των τραπεζών, χρησιμοποιώντας ένα μοντέλο πολλαπλής γραμμικής παλινδρόμησης. Τα δεδομένα προέρχονται από δεκαπέντε Ρουμανικές εμπορικές τράπεζες και αφορούν τη δεκαετία 2003 έως 2012. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι, οι ψευδομεταβλητές του υποδείγματος, δηλαδή η ανεξαρτησία των ελεγκτών και ο Διπλός Διευθυντής (όταν ο Διευθύνων Σύμβουλος ταυτίζεται με το Γενικό Διευθυντή) επηρεάζουν την κερδοφορία των προαναφερθέντων τραπεζικών ιδρυμάτων για την υπό εξέταση χρονική περίοδο. Πιο συγκεκριμένα, ενώ οι ανεξάρτητοι ελεγκτές επιφέρουν ευεργετικές επιπτώσεις στην κερδοφορία των τραπεζών, ο Διπλός Διευθυντής επιφέρει αρνητικό αντίκτυπο. Μάλιστα, βρέθηκε πως τα πιστωτικά ιδρύματα που έχουν είτε ανεξάρτητους ελεγκτές είτε δύο διαφορετικούς διευθυντές, έχουν υψηλότερη κερδοφορία από τα υπόλοιπα.

Το 2016, η εταιρεία NetGain Technologies η οποία είναι πάροχος υπηρεσιών πληροφορικής για επιχειρήσεις και εδρεύει στο Κεντάκι των Η.Π.Α., παρουσίασε μία μελέτη περίπτωσης για δύο τράπεζες, πελάτες της, οι οποίες υστερούσαν στο κομμάτι του ελέγχου της τεχνολογίας πληροφορικής. Επρόκειτο για κοινοτικές τράπεζες στην Αμερική οι οποίες εκτός από τον έλεγχο των οικονομικών τους καταστάσεων, υφίστανται και έλεγχο των υποδομών πληροφορικής που έχουν. Η Ένωση Αμερικανών Τραπεζιτών θεωρεί ανεπαρκή τον εσωτερικό έλεγχο χωρίς επιπλέον πρόσθετα μέτρα ασφάλειας. Τα δεδομένα που κρατά μία τράπεζα στα πληροφοριακά της συστήματα θεωρούνται περιουσιακά στοιχεία σε μορφή πληροφορίας και ως εκ τούτου πρέπει να προστατεύεται η διαθεσιμότητα, ασφάλεια, εμπιστευτικότητα και ακεραιότητά τους. Το ίδιο ισχύει και για την εξουσιοδότηση των ενδιαφερομένων μερών για αυτά τα δεδομένα. Στις Η.Π.Α. δύο φορείς, η Ομοσπονδιακή Ασφαλιστική Εταιρεία Καταθέσεων (FDIC) και το Ομοσπονδιακό Συμβούλιο Εξέτασης Χρηματοπιστωτικών Ιδρυμάτων (FFIEC), ελέγχουν τη λειτουργία των τραπεζών και σε περίπτωση αποτυχίας ενδέχεται ακόμη και η επιβολή απαγόρευσης για εξαγορές και επενδύσεις. Ο στόχος ενός ελέγχου στις υποδομές πληροφορικής είναι από τη μία πλευρά η ελαχιστοποίηση του κινδύνου για τους προμηθευτές και τους πελάτες μίας τράπεζας και

αφετέρου η εξασφάλιση συμμόρφωσης προτού πραγματοποιηθεί έλεγχος από τους προαναφερθέντες φορείς.

Η τράπεζα «Α» στη συγκεκριμένη μελέτη περίπτωσης, αντιμετώπιζε διάφορα προβλήματα στο κομμάτι της πληροφορικής επειδή είχε μόνο δύο υπαλλήλους να απαρτίζουν το συγκεκριμένο τμήμα, ο ένας από τους οποίους παραιτήθηκε, οι οποίοι υστερούσαν στο κομμάτι της τεχνικής εκπαίδευσης. Το αποτέλεσμα ήταν να υπάρχουν καθυστερήσεις σε πολλά πρότζεκτ τα οποία ήταν απαραίτητο να γίνουν πριν από τον έλεγχο του FDIC. Η τράπεζα «Β» από την άλλη πλευρά, έχοντας λάβει αρνητικά αποτελέσματα σε παλιότερο έλεγχο στις τεχνολογίες της, απέλυσε το μοναδικό υπάλληλο που είχε σε αυτό το τμήμα. Επιπλέον, αναγκάστηκε να μεταφέρει τις εγκαταστάσεις της σε άλλο τόπο λόγω ακραίων καιρικών συνθηκών, όπου όμως οι τεχνολογικές της υποδομές δε λειτουργούσαν σωστά, με αποτέλεσμα να αδυνατεί εντελώς να λειτουργήσει, να σπλωθεί η φήμη της στην κοινότητα και να οδηγηθεί τελικά σε απώλεια εσόδων και σε επιβολή προστίμων για μη συμμόρφωση με τις ρυθμιστικές αρχές. Η NetGain Technologies έδωσε εξατομικευμένες λύσεις στις ξεχωριστές ανάγκες που παρουσιάστηκαν. Στην τράπεζα «Α» επιδιόρθωσε και αναβάθμισε τα λειτουργικά της συστήματα και αναθεώρησε το σχέδιο ανάκαμψης από καταστροφές, το σχέδιο συνέχισης της δραστηριότητάς της και τα υφιστάμενα πρωτόκολλα. Επίσης, αναδιαμόρφωσε το υλικό και το λογισμικό ούτως ώστε να αποφευχθούν ενδεχόμενες βλάβες. Το αποτέλεσμα ήταν να περάσει η τράπεζα τον έλεγχο της FDIC και να επιτύχει ανάπτυξη. Στην τράπεζα «Β» πραγματοποιήθηκε πλήρης αξιολόγηση της υποδομής πληροφορικής, από τον πάροχο υπηρεσιών διαδικτύου μέχρι τις εφαρμογές στα τερματικά, εντοπίστηκε ό,τι θέτει σε κίνδυνο τους επιχειρηματικούς στόχους και έγιναν συστάσεις από τη NetGain Technologies πάνω στις ιδιαίτερες περιστάσεις που αντιμετώπιζε. Αφού εξασφαλίστηκε η συμβατότητα των συστημάτων της, τέθηκε σε εφαρμογή μια νέα αρχιτεκτονική δομή στα πληροφοριακά συστήματα της τράπεζας «Β». Το αποτέλεσμα ήταν η τράπεζα να περάσει με επιτυχία τόσο τον εσωτερικό έλεγχο όσο και τον έλεγχο της FDIC.

Το 2015, οι Modar Abdullatif και Shatha Kawuq μελέτησαν το ρόλο του εσωτερικού ελέγχου στη διαχείριση κινδύνου στις τράπεζες της Ιορδανίας. Συγκεκριμένα, ερεύνησαν τις πρακτικές που χρησιμοποιούν οι εσωτερικοί ελεγκτές και το σχετικό βαθμό συμμετοχής τους στα πλαίσια της αντίδρασης στον κίνδυνο καθώς και την καταλληλότητα αυτής της αντίδρασης. Το ερωτηματολόγιο της έρευνας, απευθυνόταν σε εσωτερικούς ελεγκτές και εστιαζόταν σε δύο κυρίως παραμέτρους · πρώτον, στο πώς θα αντιδρούσαν οι εσωτερικοί

ελεγκτές εάν επερχόταν κάποιος κίνδυνος από τα είκοσι διαφορετικά είδη κινδύνων που μελετήθηκαν και δεύτερον, στο προσωπικό τους υπόβαθρο.

Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι ο ρόλος των εσωτερικών ελεγκτών στη διαχείριση κινδύνων ήταν πολύ περιορισμένος και επικεντρωνόταν περισσότερο σε κινδύνους συμμόρφωσης με κανονισμούς και πρότυπα οικονομικής αναφοράς, στα λειτουργικά αποτελέσματα του οργανισμού και στην τεχνολογία πληροφορικής, σε αντίθεση με τους κινδύνους που αφορούσαν την οικονομία και την κουλτούρα της Ιορδανίας, με τους οποίους οι ελεγκτές ασχολούνταν ελάχιστα. Επιπλέον, είχαν μικρό βαθμό συμμετοχής στη διαχείριση κινδύνων που σχετίζονται με το σκοπό, τη στρατηγική, τους οικονομικούς πόρους, το ανθρώπινο δυναμικό των τραπεζικών ιδρυμάτων, τα ισχύοντα επιτόκια και τις τιμές συναλλάγματος. Επίσης, οι περισσότεροι δήλωσαν ότι ανέλαβαν κάποιους ακατάλληλους ρόλους, οι οποίοι υπονομεύουν την ανεξαρτησία και την αντικειμενικότητά τους, στα πλαίσια της αντιμετώπισης κινδύνων, γεγονός που υποδεικνύει ότι ενδεχομένως οι εσωτερικοί ελεγκτές να μη γνωρίζουν τη σημασία αρκετών τύπων κινδύνων και ποιοι είναι οι κατάλληλοι ρόλοι που μπορούν να αναλάβουν. Οι ερευνητές τονίζουν ότι η Κεντρική Τράπεζα της Ιορδανίας (CBJ) πρέπει να διευρύνει το ρόλο των εσωτερικών ελεγκτών στη διαχείριση κινδύνων και να επιβλέπει την εφαρμογή της διαχείρισης αυτής στα τραπεζικά ιδρύματα. Παράλληλα, προτείνουν ότι η επίβλεψη θα μπορούσε να επιμεριστεί τόσο στην Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς της Ιορδανίας όσο και στο Χρηματιστήριο του Αμμάν, επειδή οι ιορδανικές τράπεζες αποτελούν δημόσιους οργανισμούς. Τονίζεται ότι τα τραπεζικά στελέχη σε καμία περίπτωση δεν πρέπει να θέτουν σε κίνδυνο την ανεξαρτησία και την αντικειμενικότητα των εσωτερικών ελεγκτών οι οποίοι οφείλουν να μην αναλαμβάνουν αντικρουόμενους ρόλους. Αμφότεροι όμως, πρέπει να διαθέτουν τις απαραίτητες γνώσεις σχετικά με τους κινδύνους που δύναται να αντιμετωπίσει μία τράπεζα. Τέλος, αμφισβητείται από τους ερευνητές η ενθάρρυνση υιοθέτησης των Διεθνών Προτύπων Χρηματοοικονομικής Αναφοράς σε αναπτυσσόμενες χώρες όπως η Ιορδανία διότι δε φαίνεται να είναι οικονομικά αποτελεσματικά σε μικρές κεφαλαιαγορές.

Το 2014, οι Philip Ayagre, Ishmael Appiah-Gyamerah και Joseph Nartey, διεξήγαγαν μια εμπειρική έρευνα η οποία αφορούσε στη μελέτη της αποτελεσματικότητας του συστήματος εσωτερικού ελέγχου στις τράπεζες της Γκάνας, η οποία έδειξε ότι υπάρχει ουσιαστικός έλεγχος στα δύο από τα πέντε συστατικά στοιχεία ενός συστήματος εσωτερικού ελέγχου τα οποία ερευνήθηκαν· το περιβάλλον ελέγχου (control environment) και τις δραστηριότητες παρακολούθησης (monitoring activities). Η συγκεκριμένη έρευνα βασίστηκε

σε 30 ερωτηματολόγια τα οποία απαντήθηκαν από διευθυντές και διαχειριστές των τραπεζών της Γκάνας καθώς και διευθυντές ελεγκτών.

Το 2014, οι Dije Muhammad Suleiman και Kabiru Isa Dandago μελέτησαν το βαθμό στον οποίο οι δεκαπέντε λειτουργίες του εσωτερικού ελέγχου ανατίθεται σε εξωτερικούς συνεργάτες (outsourcing) στις τράπεζες κατάθεσης χρημάτων στη Νιγηρία. Χρησιμοποιήθηκαν 550 ερωτηματολόγια, από τα οποία ήταν αποδεκτά μόνο τα 435, και απαντήθηκαν από το διευθυντικό προσωπικό μεσαίου και ανωτάτου επιπέδου 22 τραπεζών (προϊστάμενοι, διευθυντές καταστημάτων, περιφερειακοί διευθυντές και εσωτερικοί ελεγκτές).

Τα ευρήματα έδειξαν ότι όλες οι λειτουργίες εσωτερικού ελέγχου ανατίθενται σε εξωτερικούς συνεργάτες σε διαφορετικό βαθμό (ολοκληρωτικά, εν μέρει, περιστασιακά ή σπάνια) και σε διαφορετικό επίπεδο (καταστήματος, περιφερειακό, επίπεδο ζώνης ή κεντρικών γραφείων). Επίσης, συνάγεται ότι έξι από αυτές τις λειτουργίες διεκπεραιώνονται περισσότερο με εξωτερική ανάθεση απ' ό,τι εσωτερικά στις υπό μελέτη τράπεζες και αφορούν μη θεμελιώδεις δραστηριότητες των οργανισμών, ενώ οι υπόλοιπες εννιά διεκπεραιώνονται κυρίως εσωτερικά. Αυτές είναι:

1. Δημιουργία Λογιστικού Συστήματος
2. Αξιολόγηση Λογιστικού Συστήματος
3. Επαλήθευση ύπαρξης Περιουσιακών Στοιχείων
4. Διαχείριση Ανθρώπινου Δυναμικού
5. Ασφάλεια εγγράφων
6. Ασφάλεια Βάσεων Δεδομένων Πληροφορικής

Επομένως, συστήνεται από τους ερευνητές, στην περίπτωση που κάποια τράπεζα επιθυμεί να προβεί σε εξωτερική ανάθεση σε περισσότερες από τις έξι προαναφερθείσες λειτουργίες εσωτερικού ελέγχου, δηλαδή επιλέγοντας κάποια/ες από τις υπόλοιπες εννιά, η διοίκηση να λάβει υπόψη τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της τράπεζας και να επιλέξει μη θεμελιώδεις δραστηριότητες τις οποίες δύναται να αναθέσει εν μέρει εξωτερικά. Τονίζεται ότι η μερική ανάθεση τραπεζικών λειτουργιών εσωτερικού ελέγχου σε ειδικούς εξωτερικούς συνεργάτες μπορεί να αποτρέψει τη διαρροή σημαντικών εμπιστευτικών πληροφοριών

καθώς και να επιδράσει με θετικό τρόπο στη χρηματοοικονομική απόδοση των πιστωτικών ιδρυμάτων διότι μειώνει το κόστος διατήρησης προσωπικού εσωτερικών ελεγκτών πλήρους απασχόλησης.

Το 2013, η Elsa Kristo πραγματοποίησε μια εμπειρική έρευνα σχετικά με το ρόλο του εσωτερικού ελέγχου στις τράπεζες της Αλβανίας. Εξετάστηκε η αντίληψη των ελεγχόμενων όσον αφορά τις ελεγκτικές διαδικασίες και τη δουλειά των ελεγκτών με ερωτηματολόγια που απαντήθηκαν από 90 διευθυντές τριών τραπεζών. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι ο εσωτερικός έλεγχος θεωρείται ως μία διαδικασία που προσθέτει αξία στα τραπεζικά ιδρύματα, ότι το σύστημα εσωτερικού ελέγχου είναι αποδοτικό, καθώς και ότι οι εσωτερικοί ελεγκτές διακατέχονται από ηθική λόγω της συμπεριφοράς και των ικανοτήτων επικοινωνίας που επέδειξαν. Επιπλέον, το σύστημα εσωτερικού ελέγχου θεωρείται μοχλός βελτίωσης των εργασιών που επιτελούνται στις τράπεζες και προάγει τη συμμόρφωση με τις εκάστοτε εγκεκριμένες εσωτερικές διαδικασίες. Από την άλλη πλευρά, χρειάζεται περαιτέρω βελτίωση · οι ερωτηθέντες δήλωσαν ότι η επαγγελματική επάρκεια των ελεγκτών δε βρίσκεται στο προσδοκώμενο επίπεδο καθώς και ότι οι εκθέσεις ελέγχου δε διακατέχονται από την απαιτούμενη ποιότητα διότι δε χαρακτηρίζονται από συνεκτικότητα και δεν είναι ρεαλιστικές. Επιπρόσθετα, δήλωσαν ότι επιθυμούν να αντανακλώνται και οι δικές τους προτάσεις στις εκθέσεις ελέγχου. Η εν λόγω έρευνα συμπέρανε επίσης, ότι οι ερωτηθέντες δε θεωρούν το σύστημα εσωτερικού ελέγχου ως την πρώτη γραμμή αντίληψης μιας απάτης. Τέλος, η έρευνα τονίζει τη σημασία της επαγγελματικής επάρκειας των ελεγκτών η οποία πρέπει να συμμορφώνεται με τα τοπικά και διεθνή πρότυπα καθώς και τις απαιτήσεις των κανόνων της Επιτροπής της Βασιλείας II.

Το 2012, οι George Drogalas, Panagiotis Pantelidis, Paraskeui Zlatinski και Dimitris Paschaloudis, πραγματοποίησαν μια εμπειρική έρευνα στην Ελλάδα σχετικά με το ρόλο του εσωτερικού ελέγχου στις τραπεζικές συγχωνεύσεις και εξαγορές. Τα αποτελέσματα που προέκυψαν από 62 ερωτηματολόγια έδειξαν την καθοριστική σημασία που έχει ο εσωτερικός έλεγχος στον τραπεζικό κλάδο διότι κατορθώνει να καθορίζει τις εταιρείες-στόχους για συγχώνευση και γενικότερα για συντονισμό, αλλά και συνεισφέρει αποτελεσματικά στη δημιουργία ενός σχεδίου για κάθε συγχώνευση ή εξαγορά. Επιπλέον, τα ευρήματα τονίζουν τη μεγάλη σημασία του εσωτερικού ελέγχου τόσο κατά το στάδιο σύναψης συμφωνίας όσο και κατά τη διάρκεια ή μετά από μια διαδικασία συγχώνευσης ή εξαγοράς. Παρόλα αυτά, χρειάζεται βελτίωση επειδή οι συμμετέχοντες στην έρευνα δήλωσαν πως ο εσωτερικός έλεγχος δε λαμβάνει υπόψη την πιθανότητα μιας αποτυχίας σε τέτοιες διαδικασίες και πως

δεν εκπροσωπείται στις Ομάδες Διαπραγμάτευσης στο βαθμό που θα έπρεπε. Όσον αφορά το στάδιο μετά από μία συγχώνευση, οι ερωτηθέντες δήλωσαν πως ο εσωτερικός έλεγχος θα έπρεπε να ασχολείται και με το ανθρώπινο δυναμικό του παραγόμενου οργανισμού αλλά και με την αποτελεσματικότητα της όλης διαδικασίας συγκρίνοντας το τελικό αποτέλεσμα με τις αρχικές προσδοκίες και στόχους. Ο συγγραφέας τονίζει ότι γενικότερα οι συγχωνεύσεις και οι εξαγορές αποτελούν πολύ σημαντικό συστατικό στοιχείο ενός στρατηγικού χρηματοοικονομικού σχεδιασμού διότι με αυτόν τον τρόπο επιτυγχάνεται η ταχεία ανάπτυξη που χρειάζονται τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα προκειμένου να ανταποκριθούν στις δομικές αλλαγές που υπέστη ο Ευρωπαϊκός τραπεζικός κλάδος τις τελευταίες δεκαετίες. Συνεπώς, εφόσον ο εσωτερικός έλεγχος συμβάλλει θετικά στην αποτελεσματικότητα των διαδικασιών συγχώνευσης και εξαγορών στις τράπεζες, σύμφωνα με τη διεξαχθείσα έρευνα, ο ρόλος του είναι καθοριστικός στην προσαρμογή των τραπεζών στις αλλαγές που επέρχονται στις τραπεζικές αγορές.

Το 2011, η Adela Socol πραγματοποίησε μία συγκριτική ανάλυση του εσωτερικού ελέγχου και της εσωτερικής επιθεώρησης στο τραπεζικό σύστημα της Ρουμανίας. Αιτία ήταν ένας ισχυρισμός από μία έρευνα που εξέδωσε η Επιτροπή της Βασιλείας ο οποίος, με τον τρόπο που διατυπώθηκε, απεικονίζει τον εσωτερικό έλεγχο ως ένα συστατικό στοιχείο της εσωτερικής επιθεώρησης. Η έρευνα αναδεικνύει τη συμπληρωματικότητα και κατ' επέκταση την αλληλεξάρτηση των δύο προαναφερθέντων εννοιών.

Περιγράφεται η κατάσταση των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου στις τράπεζες της Ρουμανίας, τα οποία ρυθμίζονται κατά βάση από τα ίδια τα τραπεζικά ιδρύματα καθώς και από διάφορους νόμους και πολιτικά διατάγματα χωρίς όμως να διέπονται από ένα ενιαίο εθνικό πλαίσιο, και τονίζεται η σημασία της εποπτείας των τραπεζών σε χρηματοοικονομικά συστήματα που βασίζονται σε αυτές. Ο εσωτερικός έλεγχος στη Ρουμανία περιγράφεται ως «μια δραστηριότητα αντικειμενικής εξέτασης όλων των δραστηριοτήτων μιας οικονομικής οντότητας, με σκοπό την παροχή ανεξάρτητης αξιολόγησης της διαχείρισης κινδύνων, της διαχείρισης της επιθεώρησης και των διαδικασιών διαχείρισής της», παραλείποντας τις συμβουλευτικές υπηρεσίες οι οποίες περιλαμβάνονται στον αντίστοιχο ορισμό που δίνει το Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών (ΙΙΑ). Το 2003, στον κανονισμό της Εθνικής Τράπεζας της Ρουμανίας (NBR) αναφέρθηκε για πρώτη φορά η έννοια του εσωτερικού ελέγχου ως συστατικό ενός συστήματος εσωτερικού ελέγχου, θεωρώντας από την άλλη πλευρά την εσωτερική επιθεώρηση ως μια συνεχόμενη διαδικασία η οποία επικεντρώνεται στην πρόοδο

των τραπεζικών δραστηριοτήτων, στην παροχή κατάλληλων πληροφοριών στους ενδιαφερομένους και στη συμμόρφωση με το εκάστοτε νομικό πλαίσιο αλλά και με τους εσωτερικούς κανονισμούς. Στη Ρουμανία, το 2010 εισήχθη για πρώτη φορά ο όρος Εσωτερική Διαδικασία Αξιολόγησης Κεφαλαιακής επάρκειας (ICAAP) που αφορά τους κινδύνους και επίσης, η ρουμανική νομοθεσία ορίζει ότι ο εσωτερικός έλεγχος υπάγεται τόσο στο Ινστιτούτο των Εσωτερικών Ελεγκτών (IIA) όσο και στο Σώμα των Χρηματοοικονομικών ελεγκτών της Ρουμανίας.

Επιπλέον, γίνεται αναφορά στον Εσωτερικό Έλεγχο Βάσει Κινδύνου (RBIA) και στην Ελλάδα στην οποία εφαρμόστηκαν πιο σύγχρονες προσεγγίσεις τόσο για την αξιολόγηση κινδύνων όσο και για το στάδιο του σχεδιασμού ενός ελεγκτικού έργου. Κρίνονται όμως απαραίτητα τα μέτρα της Επιτροπής της Βασιλείας III στο κομμάτι της διαχείρισης κινδύνου.

Η συγκεκριμένη συγκριτική μελέτη διεξήχθη βάσει πέντε κριτηρίων: της οργάνωσης, των εμπλεκόμενων μερών, των στόχων, των δραστηριοτήτων και της αναφοράς. Ο εσωτερικός έλεγχος μαζί με τις λειτουργίες της διαχείρισης κινδύνου και της συμμόρφωσης αποτελεί μέρος της εσωτερικής επιθεώρησης προσθέτοντας αξία σε ένα τραπεζικό ίδρυμα και βελτιώνοντας τις δραστηριότητές του. Από την άλλη πλευρά, η επιθεώρηση χαρακτηρίζεται ως μια συνεχής διαδικασία η οποία παρέχει εύλογη διασφάλιση όσον αφορά ζητήματα απόδοσης, πληροφόρησης και συμμόρφωσης με τους στόχους, συμπεριλαμβάνοντας τις τρεις προαναφερθείσες λειτουργίες. Επίσης, ο εσωτερικός έλεγχος διενεργείται σε τακτά χρονικά διαστήματα και εποπτεύεται από την Επιτροπή Ελέγχου, ενώ η επιθεώρηση εφαρμόζεται σε όλα τα λειτουργικά επίπεδα μιας τράπεζας καθημερινά. Ο εσωτερικός έλεγχος επικεντρώνεται στη θέσπιση και εφαρμογή πολιτικών και διαδικασιών και όχι σε γενικότερους στόχους μιας τράπεζας με τους οποίους ασχολείται κυρίως η επιθεώρηση. Επομένως ο έλεγχος χρειάζεται απεριόριστη πρόσβαση σε έγγραφα και σε διοικητικές δομές για να λειτουργήσει ορθά και για να επικοινωνεί με αυτές. Η επιθεώρηση δίνει αναφορά τόσο στα μεσαία όσο και στα ανώτερα τραπεζικά στελέχη.

Τα αποτελέσματα της ανάλυσης δείχνουν στενή σχέση και αλληλεξάρτηση ανάμεσα στις υπό μελέτη έννοιες λόγω νομοθετικών απαιτήσεων που υποχρεώνουν τις τράπεζες να τοποθετούν τον εσωτερικό έλεγχο σε συστατικό στοιχείο ενός εσωτερικού συστήματος επιθεώρησης. Ανάμεσά τους, τοποθετείται το Διοικητικό Συμβούλιο που ελέγχει το σύστημα εσωτερικού ελέγχου με τη βοήθεια της ελεγκτικής επιτροπής και του διοικητικού

προσωπικού, καθιερώνοντας μια γενικότερη νοοτροπία για τον οργανισμό, με την οποία όλοι οι εργαζόμενοι οφείλουν να συμμορφώνονται.

Συνοπτικά, όλες οι ανωτέρω έρευνες και μελέτες αναδεικνύουν τη ζωτική σημασία που έχει ο εσωτερικός έλεγχος στις τράπεζες, και κατά συνέπεια στη διατήρηση ενός υγιούς χρηματοπιστωτικού συστήματος, τόσο στις ανεπτυγμένες όσο και στις αναπτυσσόμενες οικονομίες. Παράλληλα, επισημαίνεται η θετική συμβολή της σύγχρονης τεχνολογικής προόδου στο συγκεκριμένο επάγγελμα, μέσω της εφαρμογής της στις τραπεζικές διαδικασίες αλλά και της χρήσης της από τους εσωτερικούς ελεγκτές καθιστώντας αποδοτικότερο το σύστημα εσωτερικού ελέγχου.

Παρακάτω, θα παρουσιαστεί και θα αναλυθεί ο τραπεζικός κλάδος, η δομή του, η κανονισμοί που τον διέπουν, καθώς και η θέση του εσωτερικού ελέγχου μέσα στις τραπεζικές διαδικασίες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Ο ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΣ ΚΛΑΔΟΣ

4.1 Εισαγωγή

Ο ρόλος του τραπεζικού κλάδου στη σύγχρονη οικονομία είναι θεμελιώδης διότι οι τράπεζες είναι επιχειρήσεις οι οποίες δεν εμπορεύονται απλώς προϊόντα ή υπηρεσίες, αλλά χρήμα. Έχουν μάλιστα το προνόμιο να δημιουργούν χρήμα μέσω των υπηρεσιών δανεισμού που προσφέρουν, παρέχοντας δηλαδή πίστωση τους πελάτες τους. Αποτελούν, επομένως, παράγοντα ζωτικής σημασίας για όλο το χρηματοπιστωτικό σύστημα. Το σύνολο των τραπεζών αποτελεί το τραπεζικό σύστημα.

Επίσης, η οικονομική κρίση του 2007 και η πανδημία του κορωνοϊού έχουν επηρεάσει αρνητικά όλες τις επιχειρήσεις, συμπεριλαμβανομένων των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων. Ο εσωτερικός έλεγχος λοιπόν, καλείται να αντιμετωπίσει το κλίμα αβεβαιότητας που επικρατεί στη σύγχρονη οικονομία και να λειτουργήσει ως κινητήρια δύναμη για την ανάπτυξη και τη βιωσιμότητα των τραπεζών με απώτερο στόχο την ανάκαμψη και προσαρμοστικότητα ολόκληρου του χρηματοπιστωτικού συστήματος.

Παρακάτω δίνεται ο ορισμός της τράπεζας, παρουσιάζεται η οργανωτική δομή των τραπεζικών ιδρυμάτων στην Ελλάδα, γίνεται αναφορά στο ισχύον νομοθετικό πλαίσιο που αφορά τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, δίνεται ο ορισμός του Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου με βάση την Πράξη του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος και παρουσιάζονται οι παράγοντες που επηρεάζουν την αποτελεσματικότητά του. Έπειτα παρουσιάζονται οι Μονάδες Εσωτερικού Ελέγχου των τραπεζών και οι αρμοδιότητές τους, η Επιτροπή Ελέγχου, η Επιτροπή Διαχείρισης Κινδύνων, η Μονάδα Εσωτερικής Επιθεώρησης, η Μονάδα Διαχείρισης Κινδύνων και η Μονάδα Κανονιστικής Συμμόρφωσης. Επιπλέον, τονίζεται η συμβολή της Επιτροπής της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία στη διαμόρφωση του διεθνούς κανονιστικού πλαισίου για την εποπτεία των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων μέσω των τριών Συμφώνων της Βασιλείας που έχουν έως σήμερα θεσμοθετηθεί

και τέλος, παρουσιάζεται το έργο της Τράπεζας της Ελλάδος καθώς και το νομοθετικό πλαίσιο που τη διέπει.

4.2 Οργανωτική Δομή μιας Τράπεζας και Νομοθετικό Πλαίσιο

Οι τράπεζες, ως επιχειρήσεις που εμπορεύονται χρήμα και κερδοσκοπούν, έχουν ως πελάτες φυσικά πρόσωπα και νομικά πρόσωπα ιδιωτικού ή δημοσίου δικαίου. Επιπλέον, διαθέτουν μια ιεραρχική δομή η οποία τις επιτρέπει να λειτουργούν με αποτελεσματικότητα.

Αν και ο ορισμός της έννοιας μιας τράπεζας διαφέρει από χώρα σε χώρα επειδή εφαρμόζεται διαφορετική νομοθεσία κάθε φορά, θα μπορούσαμε σε γενικές γραμμές να πούμε ότι το τραπεζικό σύστημα μιας χώρας αποτελείται από χρηματοπιστωτικά ιδρύματα τα οποία προσφέρουν χρηματοοικονομικές υπηρεσίες στους πελάτες τους. Τα μέλη αυτού του συστήματος εκτελούν συγκεκριμένες δραστηριότητες και μπορεί να είναι συνήθως: Εμπορικές Τράπεζες οι οποίες λαμβάνουν καταθέσεις και δίνουν δάνεια, Επενδυτικές Τράπεζες οι οποίες εξειδικεύονται σε θέματα κεφαλαιαγοράς και συναλλαγών, Εθνικές Κεντρικές Τράπεζες οι οποίες εκδίδουν το εθνικό νόμισμα και ορίζουν τη νομισματική πολιτική (BusinessDictionary, 2020). Συνήθως, σε εθνικό πλαίσιο, ανώτερη ιεραρχικά είναι η Κεντρική Τράπεζα.

Στην ελληνική νομοθεσία, σύμφωνα με το άρθρο 2 του νόμου 3424/2005, «Πιστωτικό Ίδρυμα» είναι: Επιχείρηση, η δραστηριότητα της οποίας συνίσταται στην αποδοχή καταθέσεων από το κοινό ή άλλων επιστρεπτέων κεφαλαίων και στη χορήγηση πιστώσεων για λογαριασμό της ή ίδρυμα ηλεκτρονικού χρήματος κατά την έννοια της παραγράφου 16 του άρθρου 2 του ν. 2076/1992 (ΦΕΚ 130 Α'), καθώς και το στερούμενο ίδιας νομικής προσωπικότητας υποκατάστημα ή γραφείο αντιπροσωπείας στην Ελλάδα πιστωτικού ιδρύματος που έχει την έδρα του στην αλλοδαπή. Περισσότερα υποκαταστήματα στην ημεδαπή του ίδιου αλλοδαπού πιστωτικού ιδρύματος θεωρούνται ως ενιαίο πιστωτικό ίδρυμα. Στον ορισμό αυτόν εμπίπτουν επίσης το Ταχυδρομικό Ταμειυτήριο, το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων και η Τράπεζα της Ελλάδος» (ΦΕΚ 305/13-12-2005).

Πιο αναλυτικά, η Τράπεζα της Ελλάδος είναι ο εποπτικός μηχανισμός του τραπεζικού συστήματος (άρθρο 18 του ν.2076/1992) και σε αυτήν υπάγονται τα υπόλοιπα είδη τραπεζών

που δραστηριοποιούνται εγχώρια. Αξιολογεί κάθε πιστωτικό ίδρυμα και συντάσσει έκθεση, μη λαμβάνοντας υπόψη το τραπεζικό απόρρητο, την οποία υποβάλλει στο Υπουργείο Οικονομικών. Επιπλέον, μπορεί να επιβάλει διοικητικές κυρώσεις εφόσον διαπιστώσει μη συμμόρφωση των ελεγχόμενων χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων.

Οι νομικές μορφές που μπορούν να πάρουν οι ελληνικές τράπεζες, είναι: Ανώνυμη Εταιρεία η οποία υπάγεται στο Εταιρικό Δίκαιο, αμιγώς Πιστωτικός Συνεταιρισμός του Ν. 1667/1986, Ευρωπαϊκή Εταιρεία σύμφωνα με τον Κανονισμό 2157/2001 και Ευρωπαϊκή Συνεταιριστική Εταιρεία σύμφωνα με τον Κανονισμό 1435/2003 (Konstantinos V Botoroulos, 2019). Επομένως, κάθε τράπεζα έχει τη δική της οργανωτική μορφή ανάλογα με την εταιρική μορφή στην οποία υπάγεται. Άλλοι παράγοντες που καθορίζουν την εσωτερική οργάνωση ενός τραπεζικού ιδρύματος είναι το μέγεθός του καθώς και οι κίνδυνοι που έχει να αντιμετωπίσει. Σε κάθε περίπτωση, η ιεραρχική δομή εξουσίας και ο διαχωρισμός των αρμοδιοτήτων στο εσωτερικό των οργανισμών οδηγεί σε καλύτερη εταιρική διακυβέρνηση.

Ασχέτως της οργανωτικής μορφής που έχουν τα πιστωτικά ιδρύματα, το Διοικητικό Συμβούλιο πρέπει να κατέχει εμπειρία και γνώσεις στην τραπεζική προκειμένου να ασκεί εποπτεία είτε ανεξάρτητα είτε με τη συνδρομή Επιτροπών οι οποίες υποστηρίζουν το έργο του. Τα μέλη του θα πρέπει να διαχωρίζουν τις εποπτικές από τις εκτελεστικές αρμοδιότητες: π.χ. ο Διευθύνων Σύμβουλος αναλαμβάνει εκτελεστικές αρμοδιότητες, ενώ ο Πρόεδρος του Διοικητικού Συμβουλίου εποπτικές.

Αρκετές τράπεζες, πέραν του Διευθύνοντα Συμβούλου που βρίσκεται στην κορυφή της ιεραρχίας και του Διοικητικού Συμβουλίου, αποτελούνται και από μια πληθώρα Διευθύνσεων, ανεξάρτητες ή μη, οι οποίες αναλαμβάνουν να καλύψουν ένα διαφορετικό κομμάτι του συνόλου των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων · οι χορηγήσεις, το ανθρώπινο δυναμικό, η κανονιστική συμμόρφωση, ο εσωτερικός έλεγχος, η πληροφορική, οι κάρτες και η ηλεκτρονική τραπεζική, η διαχείριση κινδύνων, η επιχειρηματική και η λιανική τραπεζική, οι ασφαλίσεις, είναι μόνο μερικές από αυτές. Επίσης, αξίζει να σημειωθεί ότι η Τράπεζα της Ελλάδος διαχώρισε τις υφιστάμενες ελληνικές τράπεζες σε δύο κατηγορίες: τις συστημικές και τις μη συστημικές. Η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος, η Eurobank, η Τράπεζα Πειραιώς και η Alphabank αποτελούν τις τέσσερις συστημικές τράπεζες στη χώρα μας, γεγονός που σημαίνει ότι εάν μία από αυτές πτωχέυσει, θα κινδυνεύσει ολόκληρο το χρηματοπιστωτικό σύστημα στην Ελλάδα. Όλες οι υπόλοιπες τράπεζες χαρακτηρίζονται ως μη συστημικές διότι ο ρόλος τους μεμονωμένα δεν είναι ζωτικής σημασίας για την ελληνική οικονομία.

Παρακάτω αναφέρονται ορισμένες διατάξεις της ελληνικής νομοθεσίας οι οποίες ρυθμίζουν τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα:

Σύμφωνα με το άρθρο 7 του νόμου 3424/2005, το οποίο αντικαθιστά το άρθρο 7 του νόμου 2331/1995, ο οποίος μεταξύ άλλων πραγματεύεται και θέματα σχετικά με την πρόληψη της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, προβλέπεται η σύσταση ανεξάρτητης αρχής η οποία ονομάζεται «Εθνική Αρχή Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες». Ένα από τα έντεκα μέλη αυτής της αρχής με τον αναπληρωτή του, προτείνεται από το Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος και διορίζεται από τον Υπουργό Οικονομικών και τον Υπουργό Δικαιοσύνης.

Σύμφωνα με το άρθρο 1 του νόμου 1266/1982, αποφασίστηκε η κατάργηση της Νομισματικής Επιτροπής και η ανάληψη των περισσότερων αρμοδιοτήτων της από την Τράπεζα της Ελλάδος την οποία διευθύνει ο Διοικητής της.

Ο νόμος 3458/2006 ρυθμίζει θέματα σχετικά με την εξυγίανση και την εκκαθάριση των πιστωτικών ιδρυμάτων, όπως ο διορισμός και τα καθήκοντα του διαχειριστή, ο οποίος είναι Επίτροπος που διορίζεται από την Τράπεζα της Ελλάδος (άρθρο 8 του ν. 1665/1951), το εκάστοτε εφαρμοστέο δίκαιο αν υπάρχουν υποκαταστήματα ενός πιστωτικού ιδρύματος σε κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η ενημέρωση των ενδιαφερόμενων μερών και το επαγγελματικό απόρρητο.

Επιπρόσθετα, το δεύτερο μέρος του νόμου 4701/2020 περιέχει διατάξεις που ρυθμίζουν το χρηματοπιστωτικό τομέα και τροποποιεί παλιότερους νόμους. Ενισχύει το ρόλο της Τράπεζας της Ελλάδος ως εποπτικό μηχανισμό των πιστωτικών ιδρυμάτων μέσω της συνεργασίας με ορκωτούς ελεγκτές οι οποίοι πραγματοποιούν τους ετήσιους ελέγχους των τραπεζικών οικονομικών καταστάσεων. Σύμφωνα μάλιστα με το άρθρο 26 του ίδιου νόμου, καταργείται η επιβολή εισφοράς του άρθρου 1 του ν. 128/1975 (Α' 178) για όλα τα δάνεια και τις χορηγήσεις που έχουν δοθεί από πιστωτικά ιδρύματα προς Δήμους, Περιφέρειες και Ν.Π.Δ.Δ. αυτών, εφόσον τα τελευταία δεν ασκούν οικονομική δραστηριότητα. Η εισφορά αυτή επιβαρύνει το επιτόκιο των εν λόγω χορηγήσεων και εξακολουθεί να επιβάλλεται σε φυσικά πρόσωπα και σε Ν.Π.Ι.Δ.. Έπειτα, το άρθρο 27 περιλαμβάνει κάποιες διατάξεις για τις τράπεζες τροποποιώντας παλαιότερους νόμους και ρυθμίζοντας θέματα όπως είναι η μεταβίβαση δανείων σε τρίτες οντότητες.

Τέλος, ο νόμος 4706/2020, όπως εν μέρει προαναφέρθηκε στο δεύτερο κεφάλαιο, περιλαμβάνει διατάξεις περί της εταιρικής διακυβέρνησης για τις ανώνυμες εταιρείες, συμπεριλαμβανομένου του συστήματος εσωτερικού ελέγχου, και ενσωματώνει την οδηγία της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. 2017/828. Η εν λόγω Οδηγία, η οποία τροποποιεί την αντίστοιχη του 2007 (2007/36/EK), αναφέρεται στα δικαιώματα που έχουν οι μέτοχοι των ανωνύμων εταιρειών της Ευρώπης στις Γενικές Συνελεύσεις, επομένως και των τραπεζών που έχουν τη μορφή ανώνυμης εταιρείας, και ενισχύει το ρόλο των μετόχων με στόχο τη μακροπρόθεσμη σταθερότητα των εταιρειών. Επίσης, προάγει την επικοινωνία μεταξύ των μετόχων και τη μεγαλύτερη διαφάνεια.

4.3 Το Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου

Τόσο η οργανωτική δομή όσο και το Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου των τραπεζών στην Ελλάδα αξιολογούνται από την Τράπεζα της Ελλάδος (άρθρο 18 του ν. 2076/1992). Η Πράξη του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος (Π.Δ.Τ.Ε.) υπ'αριθ. 2577/09.03.2006, ορίζει μεταξύ άλλων, για τις τράπεζες που εποπτεύονται από αυτήν, τις αρχές που θα πρέπει να διέπουν το Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου (ΣΕΕ) τους καθώς και τα κριτήρια αξιολόγησής του προκειμένου να είναι επαρκές. Επίσης, ορίζει τα κριτήρια τα οποία απαιτείται να πληρούνται από ένα χρηματοπιστωτικό ίδρυμα για να εξασφαλιστεί η αποτελεσματικότητα της οργανωτικής του δομής και τονίζει τη σημασία της ορθής εταιρικής διακυβέρνησης.

Μεταξύ των διάφορων Διευθύνσεων που υπάρχουν μέσα στην ιεραρχική δομή των τραπεζών, πρέπει να υφίσταται μία ανεξάρτητη Διεύθυνση Εσωτερικού Ελέγχου, καθώς και τρεις Μονάδες: Εσωτερικής Επιθεώρησης, Διαχείρισης Κινδύνων και Κανονιστικής Συμμόρφωσης.

Σύμφωνα με την ανωτέρω Πράξη, δίνεται ο ορισμός του ΣΕΕ στα πλαίσια του τραπεζικού κλάδου : «Το Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου αποτελεί σύνολο ελεγκτικών μηχανισμών και διαδικασιών που καλύπτει σε συνεχή βάση κάθε δραστηριότητα του πιστωτικού ιδρύματος και συντελεί στην αποτελεσματική και ασφαλή λειτουργία του». Οι δε στόχοι που οφείλει να επιδιώκει, είναι η υλοποίηση της επιχειρηματικής στρατηγικής μέσω των διαθέσιμων πόρων, ο εντοπισμός και η αντιμετώπιση των κινδύνων, η διασφάλιση της αξιοπιστίας των πληροφοριών που χρησιμοποιούνται για την έκδοση αξιόπιστων

οικονομικών καταστάσεων, η συμμόρφωση με το νομικό και κανονιστικό πλαίσιο, η διασφάλιση της φήμης και των συμφερόντων τόσο του πιστωτικού ιδρύματος όσο και των ενδιαφερομένων.

Σχετικά με την αποτελεσματικότητα του Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου των πιστωτικών ιδρυμάτων, παράγοντες που μπορεί να συμβάλλουν θετικά στην αύξησή της, είναι οι αναλυτικά καταγεγραμμένες ελεγκτικές διαδικασίες, η προσαρμοστικότητα του στους κινδύνους και στη μορφή της ελεγχόμενης οντότητας, η πλήρης κάλυψη των τραπεζικών συναλλαγών και δραστηριοτήτων, η υποστήριξη της εξωτερικής ανάθεσης (outsourcing), η ενίσχυσή του από Πληροφοριακά Συστήματα Διοίκησης (MIS), η διενέργεια τακτικών και έκτακτων ελέγχων, η συμπληρωματικότητα του συνόλου των ελεγκτικών διαδικασιών, η διασφάλιση της επάρκειας του ίδιου του ΣΕΕ μέσω αξιολόγησης (Τράπεζα της Ελλάδος, 2020). Περαιτέρω παράγοντες είναι η καταγραφή των αρμοδιοτήτων των υπεύθυνων ελέγχου, η χρήση κατάλληλων εξουσιοδοτήσεων, η συμμετοχή τουλάχιστον δύο τραπεζικών υπηρεσιών σε κάθε ελεγκτική δραστηριότητα για την αποφυγή του μονομερούς ελέγχου, και η συμμετοχή των τριών προαναφερθέντων Μονάδων, Εσωτερικής Επιθεώρησης, Διαχείρισης Κινδύνων και Κανονιστικής Συμμόρφωσης στη λήψη αποφάσεων και στην εκτίμηση κινδύνου που συνοδεύουν τις αποφάσεις αυτές. Επιπλέον, πρέπει να παρέχεται διαρκής εκπαίδευση τόσο στους εσωτερικούς ελεγκτές όσο και στο υπόλοιπο προσωπικό των πιστωτικών ιδρυμάτων, οι αμοιβές να κυμαίνονται σε εύλογο επίπεδο, οι τραπεζικές λειτουργίες να είναι σαφώς διαχωρισμένες μεταξύ τους, π.χ. ο υπάλληλος που καταχωρεί το αίτημα στεγαστικού δανείου για έναν πελάτη, να είναι άλλος από αυτόν που αποφασίζει για την έγκριση.

Καταρχήν, οι λογιστικές καταχωρήσεις θα πρέπει να ελέγχονται εξονυχιστικά ούτως ώστε να απεικονίζουν την πραγματική οικονομική θέση της τράπεζας. Με αυτόν τον τρόπο, λαμβάνουν ορθή πληροφόρηση όλοι οι ενδιαφερόμενοι και η λήψη αποφάσεων βασίζεται σε ρεαλιστικές καταστάσεις και άρα είναι πιο αποδοτική. Προς αυτήν την κατεύθυνση, είναι απαραίτητη η πιστή εφαρμογή των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων από τα πιστωτικά ιδρύματα.

Όσον αφορά τις διαδικασίες που σχετίζονται με τους πελάτες, αυτές θα πρέπει να κινούνται στο πλαίσιο της προστασίας του καταναλωτή και του GDPR, της εξατομικευμένης προσέγγισης, και οπωσδήποτε θα πρέπει να εξασφαλίζεται η ορθή ταυτοποίηση των πελατών μέσω εγγράφων ταυτοποίησης, όπως ο Αριθμός Δελτίου Ταυτότητας ή το διαβατήριο και η

άδεια παραμονής, καθώς και η δυνατότητα υποβολής παραπόνων για ζητήματα όπως η αμφισβήτηση συναλλαγών με τη χρήση πιστωτικής ή χρεωστικής κάρτας, η ασυμφωνία δανειακού υπολοίπου, κ.ά.. Επίσης, σημαντική είναι η πρόληψη της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και της χρηματοδότησης τρομοκρατίας (ΕΧ/ΧΤ), που μπορεί π.χ. να πραγματοποιηθεί κατά τη χορήγηση πίστωσης σε αλλοδαπό πελάτη, οπότε θα πρέπει να υπάρχουν περαιτέρω τραπεζικές εργασίες ταυτοποίησης, αλλά και ελεγκτικές διαδικασίες για τη συναλλακτική δραστηριότητα του πελάτη τόσο στον Ελλαδικό χώρο όσο και στο εξωτερικό.

Για τις σημερινές τράπεζες είναι εξίσου σημαντική η διασφάλιση ότι κατέχουν την κατάλληλη υποδομή και το κατάλληλο λογισμικό προκειμένου να επιτευχθεί η απρόσκοπτη λειτουργία των πληροφοριακών συστημάτων τους. Η χρήση τους ενέχει λειτουργικό κίνδυνο με συνέπεια όλες οι εσωτερικές δραστηριότητες που τα αφορούν να χρειάζονται αναλυτική καταγραφή και έγκαιρη αναβάθμιση. Κάθε τράπεζα καταγράφει διαρκώς για κάθε πελάτη της, προσωπικά στοιχεία, στοιχεία καταθέσεων, δανείων, συναλλακτικού προφίλ, οπότε χρειάζονται συστήματα που να μπορούν να υποστηρίξουν την τήρηση μεγάλου όγκου δεδομένων με παράλληλη εξασφάλιση της ακεραιότητάς τους.

4.4 Μονάδες Εσωτερικού Ελέγχου στον Τραπεζικό Κλάδο

Ολόκληρο το Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου των πιστωτικών ιδρυμάτων διοικείται από το Διοικητικό Συμβούλιο (Δ.Σ.) και τη Διοίκηση. Τόσο η επάρκεια όσο και η αποτελεσματικότητά του αποτελούν ευθύνη του Δ.Σ. το οποίο μεριμνά και για την ύπαρξη διαδικασιών για τη διαχείριση κινδύνων, την κανονιστική συμμόρφωση, το ιδανικό εσωτερικό περιβάλλον (monitoring environment), την τήρηση εσωτερικών κανονισμών, την ετοιμότητα για την αντιμετώπιση εκτάκτων καταστάσεων και την αποκατάσταση από αυτές. Η Διοίκηση από την πλευρά της, έχοντας εκτελεστικά καθήκοντα, υλοποιεί τις αποφάσεις του Δ.Σ. περί διαχείρισης κινδύνων και ελέγχει την ορθή εφαρμογή τους, μεριμνά δε για τη συνολική αποτελεσματική εφαρμογή του ΣΕΕ μέσω της υιοθέτησης κατάλληλων διαδικασιών εσωτερικού ελέγχου.

Το έργο των προαναφερθέντων οργάνων διοίκησης, όσον αφορά το ΣΕΕ, υποστηρίζουν Επιτροπές οι οποίες συστήνονται από αυτά και αναλαμβάνουν μέρος του

έργου τους. Εάν ένα πιστωτικό ίδρυμα είναι εισηγμένο στο χρηματιστήριο, έχει θυγατρικές στο εξωτερικό και ενεργητικό που ξεπερνά τα 100 εκατομμύρια ευρώ, υποχρεούται να διαθέτει Επιτροπή Ελέγχου που να χαρακτηρίζεται από ανεξαρτησία απέναντι στη διοίκηση. Αναλόγως, εάν ισχύει κάποιο από τα παραπάνω κριτήρια με το ενεργητικό να υπερβαίνει τα 10 δισεκατομμύρια ευρώ (εντός και εκτός ισολογισμού), είναι υποχρεωτική και η σύσταση Επιτροπής Διαχείρισης Κινδύνων. Άλλες Επιτροπές συστήνονται όταν η διοίκηση θελήσει να βελτιώσει την αποτελεσματικότητα του συνόλου των τραπεζικών δραστηριοτήτων, με παράλληλη ενημέρωση της Τράπεζας της Ελλάδος.

Τα καθήκοντα της Επιτροπής Ελέγχου είναι πολλαπλά και ως εκ τούτου, ο Πρόεδρος της πρέπει να έχει γνώσεις και εμπειρία σε θέματα επίβλεψης λογιστικών και ελεγκτικών διαδικασιών αλλά και γνώσεις πληροφοριακών συστημάτων. Μερικά από αυτά τα καθήκοντα περιλαμβάνουν την παρακολούθηση και την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας του ΣΕΕ, την εποπτεία και αξιολόγηση της κατάρτισης των οικονομικών καταστάσεων σύμφωνα με τα λογιστικά πρότυπα, την επίβλεψη του ελέγχου των εξωτερικών ελεγκτών καθώς και την επιλογή τους, την υποβολή προτάσεων για βελτίωση και την παρακολούθηση της εφαρμογής τους (follow up process), και επίσης την αξιολόγηση της Μονάδας Εσωτερικής Επιθεώρησης που θα αναφερθεί παρακάτω. Τα αποτελέσματα της εργασίας της Επιτροπής Ελέγχου κοινοποιούνται εγγράφως στο Δ.Σ..

Η Επιτροπή Διαχείρισης Κινδύνων (ΕΔΚ), έχει καθήκοντα που σχετίζονται με την ανάληψη κινδύνων, το έλεγχό τους, την αντιμετώπισή τους και τη διαχείριση κεφαλαίων στα πλαίσια των στόχων της τράπεζας. Ασχολείται με την εφαρμογή εσωτερικού συστήματος για τη διαχείριση κινδύνων, καθορίζοντας τις αρχές εφαρμογής, αξιολογώντας τη Μονάδα Διαχείρισης Κινδύνων και ενημερώνει το Δ.Σ.. Επιπλέον, αξιολογεί τη γενικότερη αποτελεσματικότητα της διαχείρισης κινδύνων στο τραπεζικό ίδρυμα, κανονίζει ετήσιες προσομοιώσεις ακραίων καταστάσεων (stress tests) και διατυπώνει προτάσεις για βελτίωση.

Μονάδα Εσωτερικής Επιθεώρησης (ΜΕΕ)

Σύμφωνα με την προαναφερθείσα Π.Δ.Τ.Ε., κάθε τράπεζα πρέπει να διαθέτει Μονάδα Εσωτερικής Επιθεώρησης η οποία δίνει αναφορά στην Επιτροπή Ελέγχου και είναι ανεξάρτητη από τις υπόλοιπες μονάδες του οργανισμού. Το εύρος των καθηκόντων της είναι

αρκετά μεγάλο και περιλαμβάνει την πραγματοποίηση ελέγχων για να διαπιστωθεί η αποτελεσματικότητα του ΣΕΕ και της διαχείρισης κινδύνων, καθώς και τη διεκπεραίωση ειδικών ελέγχων όταν διακυβεύονται τα συμφέροντα του πιστωτικού ιδρύματος, ενημερώνοντας την Τράπεζα της Ελλάδος ότι οι ελεγχόμενες διαδικασίες είναι πλήρεις και ορθές. Επιπλέον, αξιολογεί τη δουλειά των επιμέρους τμημάτων εσωτερικού ελέγχου του οργανισμού, τις διαδικασίες με τις οποίες δημιουργούνται χρηματοοικονομικές και διοικητικές πληροφορίες μέσα σε αυτόν, τα πληροφοριακά συστήματα, τις διαδικασίες συμμόρφωσης. Έπειτα, υποβάλλει προτάσεις για βελτίωση του ΣΕΕ στα πλαίσια της επίτευξης των σκοπών του, παρακολουθεί την εφαρμογή τους και ενημερώνει εγγράφως το Διοικητικό Συμβούλιο μέσω της Επιτροπής Ελέγχου για την επίτευξή τους με έκθεση η οποία θίγει θέματα όπως η αποτελεσματικότητα της διαχείρισης κινδύνων, ο εντός του οργανισμού καθορισμός της κεφαλαιακής του επάρκειας, η μεταβολή της αξίας περιουσιακών στοιχείων όπως π.χ. η απομείωση δανείων. Τέλος, γνωστοποιεί στην Τράπεζα της Ελλάδος όποια πληροφορία της ζητηθεί προκειμένου να συνδράμει στο έργο της.

Για τη διευκόλυνση όλων αυτών των καθηκόντων, η ΜΕΕ πρέπει να έχει πλήρη πρόσβαση στις πληροφορίες και στα τμήματα της τράπεζας, να στελεχώνεται από επαρκές, ανεξάρτητο και καταρτισμένο προσωπικό, καθώς και να διαθέτει έμπειρο επικεφαλή ο οποίος να ασχολείται με τη δομή της μονάδας, το συντονισμό της λειτουργίας της και να συμμετέχει στη Γενική Συνέλευση των Μετόχων της τράπεζας.

Μονάδα Διαχείρισης Κινδύνων (ΜΔΚ)

Παρομοίως, κάθε πιστωτικό ίδρυμα πρέπει να διαθέτει Μονάδα Διαχείρισης Κινδύνων η οποία χαρακτηρίζεται από διοικητική ανεξαρτησία και δίνει αναφορά τόσο στη Διοίκηση όσο και στην Επιτροπή Διαχείρισης Κινδύνων. Τονίζεται ότι η ΜΔΚ ελέγχεται από τη ΜΕΕ για την επάρκεια και την αποτελεσματικότητα των διαδικασιών που εφαρμόζει.

Σε γενικές γραμμές, η μονάδα αυτή χαράσσει και υλοποιεί την πολιτική που ακολουθεί η τράπεζα σχετικά με τους κινδύνους (π.χ. ρευστότητας, πιστωτικός, αγοράς, επιτοκίων, λειτουργικός) και την κεφαλαιακή της επάρκεια χρησιμοποιώντας ορθές μεθόδους διαχείρισης, ορίζοντας το όριο στην ανάληψη κάθε κινδύνου και τα κριτήρια για τον γρήγορο εντοπισμό του. Επίσης, προτείνει στην Επιτροπή Διαχείρισης Κινδύνων

τρόπους για την επαναφορά των κινδύνων εντός των προκαθορισμένων ορίων, αξιολογεί τις μεθόδους που χρησιμοποιούνται για τους κινδύνους κάνοντας έπειτα διορθωτικές προτάσεις, πραγματοποιεί ετησίως δοκιμές προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων (stress tests) γνωστοποιώντας τα αποτελέσματα στην Τράπεζα της Ελλάδος, συντάσσει εκθέσεις για να ενημερώσει τη Διοίκηση και καθορίζει τις κεφαλαιακές απαιτήσεις του πιστωτικού ιδρύματος.

Βασικοί παράγοντες για τη διευκόλυνση του έργου της ΜΔΚ είναι η πλήρης πρόσβασή της σε τραπεζικές λειτουργίες και πληροφορίες και η στελέχωσή της με καταρτισμένο προσωπικό. Επιπλέον, διοικείται από έμπειρο επικεφαλή στη διαχείριση κινδύνων ο οποίος συμμετέχει στη λήψη σημαντικών αποφάσεων όπως οι χρηματοδοτήσεις με ειδικούς όρους, υποβάλλει έκθεση στην ΕΔΚ για τη ΜΔΚ, υποβάλλει προτάσεις στη Διοίκηση για μεταβολές σε χαρτοφυλάκια και συντονίζει τη γενικότερη λειτουργία της μονάδας του.

Μονάδα Κανονιστικής Συμμόρφωσης (ΜΚΣ)

Οι περιπτώσεις στις οποίες είναι επιτακτική η ύπαρξη Μονάδας Κανονιστικής Συμμόρφωσης στα πιστωτικά ιδρύματα είναι όταν αυτά έχουν εισαχθεί στο χρηματιστήριο ή έχουν θυγατρικές και υποκαταστήματα εκτός Ελλάδος ή το ενεργητικό τους (εντός και εκτός ισολογισμού) ξεπερνά τα δέκα δισεκατομμύρια ευρώ. Ειδικά, ανάλογα με το είδος των δραστηριοτήτων του οργανισμού και τα είδη των κινδύνων που τον περιβάλλουν, τα καθήκοντα αυτής της μονάδας μπορούν να επιφορτιστούν υπάλληλοι αφού πάρουν την έγκριση της Τράπεζας της Ελλάδος.

Η ΜΚΣ αναφέρεται κάθε χρόνο στο Διοικητικό Συμβούλιο, υπάγεται στη Διοίκηση και ελέγχεται από τη ΜΕΕ για την αποτελεσματικότητά της. Πρέπει να χαρακτηρίζεται από ανεξαρτησία ώστε να προλαμβάνεται η σύγκρουση συμφερόντων αλλά και να της επιτρέπεται η πλήρης πρόσβαση σε ό,τι χρειαστεί για τη διεκπεραίωση του έργου της. Τα ανωτέρω ισχύουν και στην περίπτωση που αναλάβουν την ευθύνη της συμμόρφωσης κάποιοι υπάλληλοι.

Οι αρμοδιότητες της ΜΚΣ αφορούν κυρίως τη δημιουργία και διεκπεραίωση διαδικασιών στα πλαίσια της διαρκούς συμμόρφωσης της τράπεζας τόσο με τη νομοθεσία

όσο και με τους εσωτερικούς κανονισμούς. Εάν διαπιστώσει παρεκκλίσεις πρέπει να ενημερώσει τη διοίκηση, ενώ σε οποιαδήποτε μεταβολή επέλθει σε κανονισμούς οφείλει να προβεί σε ενημέρωση του προσωπικού καθώς και στις απαιτούμενες προσαρμογές στις δραστηριότητες του ιδρύματος. Επιπλέον, φροντίζει για την ενιαία συμμόρφωση όλων των εταιριών και των καταστημάτων του ομίλου εντός και εκτός συνόρων, όπως και για τη συμμόρφωση με το ρυθμιστικό πλαίσιο που αφορά την πρόληψη της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας. Οποιοσδήποτε μορφές ύποπτης συναλλαγής πρέπει να γνωστοποιούνται στα κατάλληλα επίπεδα διοίκησης καθώς και προς ενημέρωση των καταστημάτων.

Την ευθύνη της ΜΚΣ διοικητικά, έχει ο επικεφαλής της, ο οποίος πρέπει να διαθέτει αρκετές γνώσεις κι εμπειρία στον τραπεζικό κλάδο καθώς ενδέχεται να χρειαστεί η συνεργασία του με την Τράπεζα της Ελλάδος στο πλαίσιο της παροχής των ζητούμενων από αυτή πληροφοριών.

4.5 Η Επιτροπή της Βασιλείας

Στην πόλη της Ελβετίας που ονομάζεται Βασιλεία (Basel) εδρεύει η Τράπεζα Διεθνών Διακανονισμών (Bank for International Settlements, BIS) η οποία αποτελείται από τις Κεντρικές Τράπεζες διαφόρων κρατών, υποστηρίζοντας τη μεταξύ τους συνεργασία και παρέχοντάς τους υπηρεσίες. Επίσης, η συγκεκριμένη Τράπεζα μελετά και θεσπίζει κανονισμούς σχετικά με την εποπτεία του χρηματοπιστωτικού συστήματος, βοηθώντας με τον τρόπο αυτό το έργο της Επιτροπής της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία (Basel Committee on Banking Supervision) στην οποία παρέχει γραμματειακή υποστήριξη.

Η ίδρυση της Επιτροπής έγινε το 1974, δεν έχει νομική προσωπικότητα και σκοπός της είναι η σύγκλιση και η θέσπιση προτύπων εποπτείας και γενικότερων οδηγιών για την ομαλή λειτουργία του τραπεζικού κλάδου παγκοσμίως. Δηλαδή, βοηθά στην εποπτεία πολυεθνικών τραπεζικών ομίλων δίνοντας κατευθυντήριες γραμμές στις εποπτικές αρχές των χωρών στις οποίες δραστηριοποιούνται. Οι κανόνες εποπτείας που θεσπίζει σχετίζονται μεταξύ άλλων και με το δείκτη φερεγγυότητας καθώς και την επάρκεια των ιδίων κεφαλαίων των πιστωτικών ιδρυμάτων. Τα μέλη της είναι 45 και προέρχονται από 28 δικαιοδοσίες.

Πρόκειται για κεντρικές τράπεζες και εποπτικούς φορείς του τραπεζικού κλάδου ανά την υφήλιο.

Απώτερος στόχος του διεθνούς ρυθμιστικού πλαισίου που προαναφέρθηκε αποτελεί η παγκόσμια χρηματοπιστωτική σταθερότητα. Τα πρότυπα της Επιτροπής είναι οι ελάχιστες απαιτήσεις για τις διεθνείς τράπεζες, δεν είναι υποχρεωτικού χαρακτήρα, όμως όταν ενσωματώνονται σε εθνικές και κοινοτικές νομοθεσίες, τότε τα μέλη της υποχρεούνται να τα εφαρμόσουν εντός προκαθορισμένων χρονικών ορίων.

Βασιλεία I

Αρχικά, το 1988 η Επιτροπή με το Σύμφωνο της Βασιλείας όρισε ένα καθολικά αποδεκτό σύστημα κεφαλαιακής μέτρησης, το Basel Capital Accord, με στόχο τη διασφάλιση της κεφαλαιακής επάρκειας και τη μείωση της ανταγωνιστικής ανισότητας στις διεθνείς τράπεζες (Διεθνής Σύγκληση της Κεφαλαιακής Μέτρησης και των Κεφαλαιακών Προτύπων). Πιο συγκεκριμένα, όρισε τις ελάχιστες κεφαλαιακές απαιτήσεις προκειμένου να αντιμετωπιστεί ο πιστωτικός κίνδυνος από τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα.

Έλαβε υπόψη τα συστήματα εποπτείας και λογιστικής σε εθνικό επίπεδο και έδωσε το περιθώριο στις εθνικές νομοθετικές αρχές να ορίζουν υψηλότερα επίπεδα ελάχιστης κεφαλαιακής επάρκειας από τα καθορισμένα. Εμπόδιο αποτέλεσαν τα διαφορετικά φορολογικά καθεστάτα τα οποία ορίζουν διαφορετική λογιστική παρουσίαση στις προβλέψεις για ζημίες και στα κεφαλαιακά αποθεματικά από παρακρατούμενα κέρδη με αποτέλεσμα να επηρεάζεται η συγκρισιμότητα των κεφαλαιακών θέσεων στις διεθνείς τράπεζες. Παρόλα αυτά, δεν αποτελεί αρμοδιότητα της Επιτροπής της Βασιλείας ο συντονισμός των φορολογικών αρχών μεταξύ των κρατών (BIS, 1988).

Το 1996 τροποποιήθηκε η συμφωνία για την κεφαλαιακή επάρκεια του 1988 προκειμένου να συμπεριληφθούν οι κίνδυνοι της αγοράς οι οποίοι προέρχονται από τις μεταβολές στις τιμές της αγοράς και περιλαμβάνουν κινδύνους που σχετίζονται με επιτόκια, μετοχές, ξένο συνάλλαγμα και τραπεζικά προϊόντα.

Βασιλεία II

Το 2004 εκδόθηκε το νέο Σύμφωνο της Βασιλείας, η Βασιλεία II, η οποία αντικατέστησε τη Βασιλεία I. Πρόκειται για ένα ρυθμιστικό πλαίσιο το οποίο περιλαμβάνει συστάσεις για τη νομοθεσία και τους κανονισμούς σχετικά με την τραπεζική εποπτεία. Δε διαφοροποιείται με το πλαίσιο της Βασιλείας I ως προς τον ορισμό των ίδιων κεφαλαίων, τις ελάχιστες κεφαλαιακές απαιτήσεις (8% επί των εποπτικών ιδίων κεφαλαίων συγκριτικά με το σταθμισμένο ως προς τον κίνδυνο ενεργητικό) και τις διατάξεις για την εποπτεία των αγοραίων κινδύνων. Όμως, αποκλίνει ως προς τη μέτρηση του πιστωτικού κινδύνου, την εποπτεία των τακτικών ελαχιστοποίησής του καθώς και ως προς τις επιπλέον απαιτήσεις κεφαλαιακής επάρκειας για το λειτουργικό κίνδυνο.

Σκοπός της Βασιλείας II ήταν να αποτελέσει ένα κοινό σημείο αναφοράς για τους νομοθέτες των κρατών προκειμένου να προσδιορίσουν το ύψος των κεφαλαίων που χρειάζονται οι τράπεζες για την αντιμετώπιση των λειτουργικών και χρηματοοικονομικών κινδύνων. Απώτερος στόχος ήταν η αποτροπή της πτώχευσης μεγάλων τραπεζών για να προστατευθεί η παγκόσμια οικονομία.

Οι απαιτήσεις της περιλαμβάνουν την καλύτερη απεικόνιση για τους κινδύνους που αναλαμβάνουν οι τράπεζες και τη συσχέτιση των κινδύνων με την κεφαλαιακή επάρκεια. Δηλαδή, μια τράπεζα αναλόγως της δραστηριότητάς της στον τομέα του δανεισμού και των επενδύσεων, πρέπει να διασφαλίσει ότι διαθέτει το αντίστοιχο ύψος κεφαλαίων. Όσο μεγαλύτερος είναι ένας κίνδυνος, τόσο πιο υψηλό το κεφάλαιο που πρέπει να διαθέτει ένα πιστωτικό ίδρυμα για να εξασφαλίσει τη φερεγγυότητά του και την απρόσκοπτη συνέχιση της δραστηριότητάς του.

Η Βασιλεία II βασίζεται σε τρεις πυλώνες⁴:

1. Ελάχιστες κεφαλαιακές απαιτήσεις: Αυτές υπολογίζονται με βάση την ποσοτικοποίηση του πιστωτικού, λειτουργικού και αγοραίου κινδύνου.
2. Εποπτική αξιολόγηση: Ο δεύτερος πυλώνας ασχολείται με το κανονιστικό πλαίσιο που σχετίζεται με τον πρώτο πυλώνα. Ορίζει ότι οι τράπεζες οφείλουν

⁴ Basel Committee on Banking Supervision (2004). *International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards A Revised Framework*. [Online]. Διαθέσιμο στο: <https://www.bis.org/publ/bcbs107.pdf>

να διαθέτουν ένα σύστημα υπολογισμού της κεφαλαιακής τους επάρκειας για να ανταπεξέρχονται στους κινδύνους που αντιμετωπίζουν. Οι εποπτικές αρχές θα πρέπει να επιβλέπουν τους κινδύνους και τις μεθόδους μέτρησής τους και σε ορισμένες περιπτώσεις να αυξάνουν τις ελάχιστες κεφαλαιακές απαιτήσεις. Επίσης θα πρέπει να αξιολογούν τις μεθόδους υπολογισμού κεφαλαιακής επάρκειας, να εποπτεύουν τη συμμόρφωση των πιστωτικών ιδρυμάτων με τον πρώτο πυλώνα και εάν χρειαστεί, να προβούν στις κατάλληλες ενέργειες. Τέλος, ο δεύτερος πυλώνας βοηθά στην αντιμετώπιση και άλλων κινδύνων που αναλαμβάνουν οι τράπεζες, όπως οι συστημικοί, οι στρατηγικοί και οι κίνδυνοι ρευστότητας.

3. Πειθαρχία της αγοράς (Market discipline): Αναφέρεται στην περίπτωση που οι καταθέτες παρακολουθούν και επηρεάζουν τις τακτικές ανάληψης κινδύνων της τράπεζας. Ο τρίτος πυλώνας δηλαδή, αυξάνει την ποσότητα των πληροφοριών που πρέπει να γνωστοποιεί μια τράπεζα, ούτως ώστε όλοι οι ενδιαφερόμενοι της αγοράς να αντιλαμβάνονται καλύτερα το συνολικό κίνδυνο της τράπεζας και να προσαρμόζουν την οικονομική και συναλλακτική τους δραστηριότητα αναλόγως.

Βασιλεία III

Έπειτα, το 2010, το Σύμφωνο της Βασιλείας III θέσπισε κάποια πρότυπα τόσο για την κεφαλαιακή επάρκεια όσο και για τη ρευστότητα των τραπεζών. Επί της ουσίας, αποτελεί την απόκριση της Επιτροπής της Βασιλείας απέναντι στην παγκόσμια οικονομική κρίση του 2007 και στοχεύει στην ενίσχυση του κανονιστικού πλαισίου που διέπει τον τραπεζικό κλάδο (BIS, 2017). Οι τελευταίες αλλαγές έγιναν το 2019.

Το αναθεωρημένο κανονιστικό αυτό πλαίσιο, που θα εφαρμοστεί σταδιακά από το 2022 κι έπειτα, περιλαμβάνει νέα προσέγγιση για τον πιστωτικό και το λειτουργικό κίνδυνο, για την προσαρμογή της πιστοληπτικής αποτίμησης (CVA), το συντελεστή μόχλευσης και την κεφαλαιακή επάρκεια των σημαντικότερων τραπεζών παγκοσμίως. Η Βασιλεία III προβλέπει ένα κατώτατο ύψος κεφαλαίου για τις τράπεζες, αναφέροντας την προσέγγιση υπολογισμού, που ορίζεται ως το 72,5% των σταθμισμένων στοιχείων του ενεργητικού με βάση τον κίνδυνο (Ελληνική Ένωση Τραπεζών, 2017).

Οι αλλαγές στο αρχικό Σύμφωνο του 2010, έγιναν τον Ιούνιο του 2011 για την κεφαλαιακή επάρκεια, το 2013 για το Δείκτη Κάλυψης Ρευστότητας, τον Οκτώβριο του 2014 για τον πιστωτικό κίνδυνο του αντισυμβαλλομένου (Net Stable Funding Ratio: Δείκτης Καθαρής Σταθερής Χρηματοδότησης), το 2016 (και το 2019) για τον κίνδυνο αγοράς, το 2017 για τον πιστωτικό, λειτουργικό κίνδυνο, τον κίνδυνο αποτίμησης της πιστοληπτικής ικανότητας και το δείκτη μόχλευσης, τον Ιούνιο του 2019 για τον δεύτερο πυλώνα της εποπτικής αξιολόγησης με αναφορά στις διαδικασίες εποπτείας, διαφάνειας και αντιμετώπισης ορισμένων κινδύνων (BIS, 2020).

Όλες οι μεταρρυθμίσεις που επιδιώκονται, στοχεύουν στην αύξηση της αξιοπιστίας και της συγκρισιμότητας των δεικτών κεφαλαίου των τραπεζών. Περιορίζεται η χρήση εσωτερικών μεθόδων υπολογισμού από τα πιστωτικά ιδρύματα για την κεφαλαιακή επάρκεια και τους κινδύνους και υιοθετούνται προσεγγίσεις με στόχο τον περιορισμό της μόχλευσης των παγκόσμιων συστημικά σημαντικών τραπεζών (G-SIBs). Σε γενικές γραμμές, ο υπολογισμός της κεφαλαιακής επάρκειας που προάγει η Βασιλεία III είναι πιο «ευαίσθητος» στον κίνδυνο από τον αντίστοιχο της Βασιλείας II.

4.6 Η Τράπεζα της Ελλάδος (ΤτΕ)

Στην Ελλάδα, η κεντρική τράπεζα είναι η Τράπεζα της Ελλάδος. Είναι μια ανεξάρτητη αρχή η οποία φροντίζει για τη σταθερότητα τόσο των τιμών (πληθωρισμός) όσο και ολόκληρου του εγχώριου χρηματοπιστωτικού συστήματος. Ελέγχεται από τη Βουλή των Ελλήνων.

Στα πλαίσια του κοινού νομίσματος στην Ευρωζώνη, του ευρώ, συνεργάζεται με τις κεντρικές τράπεζες των άλλων χωρών και την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα για τη χάραξη κοινής νομισματικής πολιτικής. Να τονιστεί όμως, ότι η Τράπεζα της Ελλάδος δεν αποτελεί εμπορική τράπεζα, γεγονός που σημαίνει ότι δε δύναται ένα φυσικό πρόσωπο να διαθέτει καταθέσεις σε αυτή ή να δανείζεται από αυτή, παρόλα αυτά μια εμπορική τράπεζα μπορεί να το κάνει αυτό. Όσον αφορά τον Ενιαίο Εποπτικό Μηχανισμό (Single Supervisory Mechanism, SSM) της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στον οποίο ανήκει, η ΤτΕ ασκεί την εποπτεία στο ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα.

Είναι γεγονός πως έχει αναλάβει πληθώρα σημαντικών αρμοδιοτήτων, η βασικότερη των οποίων είναι η διασφάλιση της σταθερότητας των τιμών δια μέσου της υλοποίησης της νομισματικής πολιτικής του Ευρωσυστήματος. Οι αποφάσεις για την πολιτική αυτή λαμβάνονται από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) και οι υλοποιήσεις γίνονται από τις κεντρικές τράπεζες των κρατών-μελών. Ο Διοικητής της ΤτΕ συμμετέχει στο Διοικητικό Συμβούλιο της ΕΚΤ το οποίο λαμβάνει τις τελικές αποφάσεις για τα επιτόκια και τους όρους δανεισμού των εμπορικών τραπεζών από τις κεντρικές τράπεζες. Είναι ευνόητο ότι αυτές οι αποφάσεις επηρεάζουν και τους τελικούς καταναλωτές. Επίσης, η ΤτΕ παρέχει ρευστότητα στις ελληνικές τράπεζες και διατηρεί σε συγκεκριμένους λογαριασμούς τα ελάχιστα αποθεματικά τους.

Επιπλέον, βασικό μέλημά της αποτελεί η σταθερότητα του ελληνικού χρηματοπιστωτικού συστήματος, δηλαδή των ελληνικών τραπεζών και ασφαλιστικών επιχειρήσεων. Παρακολουθεί τους κινδύνους, κυρίως τους συστημικούς με τη συνεργασία της ΕΚΤ και του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Συστημικού Κινδύνου και, εάν χρειαστεί, προβαίνει στις διαδικασίες εξυγίανσης των ιδρυμάτων που εποπτεύει. Στο πλαίσιο αυτό της σταθερότητας, επιβλέπει και τα συστήματα πληρωμών και διακανονισμού.

Όσον αφορά την εποπτεία των τραπεζών, η ΤτΕ προβαίνει σε επιτόπιους ελέγχους σε τακτική ή έκτακτη βάση, χωρίς όμως να εμβαθύνει στο θέμα της αντιμετώπισης των πελατών από τα πιστωτικά ιδρύματα, παρά μόνο στα πλαίσια της διαφάνειας και των όρων που διέπουν τις τραπεζικές συναλλαγές. Αρωγοί στο έργο της εποπτείας είναι οι δύο διευθύνσεις που διαθέτει, η Διεύθυνση Εποπτείας Πιστωτικού Συστήματος και η Διεύθυνση Επιθεώρησης Εποπτευομένων Εταιρειών. Η πρώτη ελέγχει τη συμμόρφωση των εποπτευόμενων με το κανονιστικό πλαίσιο, είναι υπεύθυνη για τη χορήγηση αδειών λειτουργίας, επιβλέπει την εφαρμογή όσων ισχύουν για την κεφαλαιακή επάρκεια, τη ρευστότητα και τους κινδύνους, αξιολογεί το ΣΕΕ, τη ΜΔΚ και τη ΜΚΣ των τραπεζών, ελέγχει τη διαφάνεια και τους όρους στις συναλλαγές και τέλος, κάνει προτάσεις για την επιβολή διοικητικών κυρώσεων στα ιδρύματα σε περίπτωση μη συμμόρφωσης ή παραβάσεων. Η δεύτερη προβαίνει σε επιτόπιο έλεγχο των εποπτευόμενων και των πληροφοριακών τους συστημάτων, ασχολείται με την πρόληψη του φαινομένου ξεπλύματος χρήματος και χρηματοδότησης της τρομοκρατίας (ΞΧ/ΧΤ), ελέγχει και δίνει άδεια λειτουργίας και σε άλλες επιχειρήσεις του κλάδου όπως τα Ανταλλακτήρια Συναλλάγματος, ελέγχει τα υπό εκκαθάριση ιδρύματα και επιχειρήσεις.

Επιπλέον, οι σημαντικές συστημικά τράπεζες της Ελλάδας, δηλαδή η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος Α.Ε., η Τράπεζα Πειραιώς Α.Ε., Τράπεζα Eurobank Ergasias Α.Ε. και η Alpha Τράπεζα Α.Ε. ελέγχονται άμεσα και από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα. Το ίδιο συμβαίνει και στις άλλες χώρες της Ευρωζώνης. Όμως, οι υπόλοιπες ελληνικές τράπεζες ελέγχονται μόνο από ελληνικές εποπτικές αρχές οι οποίες επιβλέπονται από την ΕΚΤ.

Πέραν των πιστωτικών ιδρυμάτων, η ΤτΕ εποπτεύει και τις ασφαλιστικές επιχειρήσεις, το Νομισματοκοπείο που διαθέτει είναι αυτό που εκδίδει τραπεζογραμμάτια (χαρτονομίσματα), αντικαθιστά τα κατεστραμμένα και προμηθεύει τις ελληνικές τράπεζες με χρήμα ανάλογα με τη ζήτηση από τους πελάτες τους. Επίσης, έχει στην κατοχή της τα συναλλαγματικά διαθέσιμα της χώρας και μεριμνά για αυτά, λειτουργεί ως ταμίας και εντολοδόχος για το Δημόσιο Τομέα, παρέχει οικονομική πληροφόρηση στην κυβέρνηση και στους πολίτες και διεξάγει έρευνες που αφορούν την ελληνική οικονομία και τις δημοσιεύει. Τέλος, συλλέγει στατιστικά στοιχεία τα οποία χρησιμεύουν για τη διεκπεραίωση του έργου της.

Οι αρμοδιότητες της ΤτΕ και γενικότερα του χρηματοπιστωτικού τομέα, ρυθμίζονται με το Νόμο 4261/2014 (Πρόσβαση στη δραστηριότητα των πιστωτικών ιδρυμάτων και προληπτική εποπτεία πιστωτικών ιδρυμάτων και επιχειρήσεων (ενσωμάτωση της Οδηγίας 2013/36/ ΕΕ), κατάργηση του ν. 3601/2007 και άλλες διατάξεις), ο οποίος μεταξύ άλλων θεσπίζει τη στενή συνεργασία της ΤτΕ με την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς. Ο νόμος αυτός εν μέρει τροποποιήθηκε από το άρθρο 23 του Νόμου 4701/2020 (Πλαίσιο χορήγησης μικροχρηματοδοτήσεων, ρυθμίσεις χρηματοπιστωτικού τομέα και άλλες διατάξεις) ο οποίος ρυθμίζει τη λειτουργία των ιδρυμάτων μικροχρηματοδοτήσεων και ορίζει υπεύθυνη την ΤτΕ τόσο για την εποπτεία τους όσο και για τη χορήγηση άδειας για τη λειτουργία τους.

Από την ανωτέρω μελέτη του τραπεζικού κλάδου σε εθνικό και διεθνές επίπεδο, συνάγεται ότι τα μεγάλα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα αποτελούν οργανισμούς ζωτικής σημασίας για τη σταθερότητα και βιωσιμότητα του ελληνικού και παγκόσμιου χρηματοπιστωτικού συστήματος. Η οργανωτική τους δομή και το σύστημα εταιρικής διακυβέρνησης που διαθέτουν, συμπεριλαμβανομένου του Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου, είναι οι βασικοί παράγοντες που επηρεάζουν την εύρυθμη λειτουργία τους και την εν γένει συνέχιση της δραστηριότητάς τους.

Την ανάγκη της εποπτείας των συστημάτων αυτών και της αξιολόγησής τους, έρχεται να καλύψει η Επιτροπή της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία η οποία με τους

κανονισμούς που θεσπίζει μεριμνά για την προσαρμοστικότητα και βιωσιμότητα του παγκόσμιου τραπεζικού κλάδου στις εκάστοτε οικονομικές συγκυρίες που προκύπτουν. Σε εθνικό επίπεδο, με αυτό το έργο έχει επιφορτιστεί η Τράπεζα της Ελλάδος, ως μέλος του Ενιαίου Εποπτικού Μηχανισμού (SSM) της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ECB).

Στο επόμενο κεφάλαιο, επιχειρείται να δοθεί η συνολική εικόνα που παρουσιάζει το επάγγελμα και γενικότερα ο εσωτερικός έλεγχος στον τραπεζικό κλάδο, οι αδυναμίες του, οι δυνατότητες για βελτίωση, και τα τρωτά σημεία στα οποία πρέπει να θωρακιστεί από νέους κινδύνους που προκύπτουν λόγω τεχνολογικής προόδου και εκτάκτων οικονομικών και υγειονομικών καταστάσεων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ, ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ & ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

Κύριος στόχος των Συστημάτων Εσωτερικού Ελέγχου των επιχειρήσεων συμπεριλαμβανομένων των τραπεζικών ιδρυμάτων, τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο, είναι να προσθέτουν αξία στους ελεγχόμενους οργανισμούς μέσω της συνεισφοράς τους στα Συστήματα Εταιρικής Διακυβέρνησης και γενικότερα στο έργο της εκάστοτε διοίκησης. Πλέον, στην περίοδο της υγειονομικής κρίσης που διανύουμε και των οικονομικών συνεπειών της, οι εσωτερικοί ελεγκτές των πιστωτικών ιδρυμάτων οφείλουν να διασφαλίσουν την εύρυθμη λειτουργία τους και τη συνέχιση της δραστηριότητάς τους, αποτρέποντας την πτώχευση οποιασδήποτε τράπεζας και στοχεύοντας περαιτέρω στη διατήρηση της σταθερότητας του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Επομένως, χρειάζεται ο εντοπισμός των αδυναμιών που παρουσιάστηκαν έως σήμερα στο επάγγελμα των εσωτερικών ελεγκτών και στη δομή των πιστωτικών ιδρυμάτων, καθώς και των σημείων που επιδέχονται βελτίωση. Επιπλέον, καθίσταται απαραίτητος ο εντοπισμός των νέων αναδυόμενων κινδύνων καθώς και η άμεση απόκριση των οργανισμών σε αυτούς με τον καταλληλότερο τρόπο μέσω ενός αποτελεσματικού Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου.

Από την ανωτέρω βιβλιογραφική μελέτη, συνάγεται καταρχήν ότι η προσαρμογή των εσωτερικών ελεγκτών στη χρήση των νέων τεχνολογιών είναι υψίστης σημασίας για την αποτελεσματικότητα του ΣΕΕ και κατ' επέκταση για την ορθότερη ανάληψη κινδύνου από τους οργανισμούς. Αυτό συμβαίνει διότι τα ψηφιακά εργαλεία χρησιμεύουν στη γρηγορότερη και ορθότερη διεκπεραίωση του έργου του εσωτερικού ελέγχου αλλά και στην αποτελεσματική λειτουργία των ίδιων των ελεγχόμενων οργανισμών. Από την άλλη πλευρά η χρήση λογισμικού και πληροφοριακών συστημάτων οδηγεί στην εμφάνιση νέων κινδύνων όπως οι κυβερνοεπιθέσεις, η διαρροή ευαίσθητων πληροφοριών σε μη εξουσιοδοτημένα άτομα και η υποκλοπή δεδομένων με στόχο εγκλήματα οικονομικής φύσεως. Γι' αυτό το λόγο, είναι απαραίτητη η επαγγελματική κατάρτιση, συνεχής εκπαίδευση και ετοιμότητα των εσωτερικών ελεγκτών και των υπαλλήλων στα τραπεζικά ιδρύματα, με στόχο την προστασία όλων των εμπλεκόμενων στις συναλλαγές με αυτά. Μάλιστα, παρατηρήθηκε ότι οι

εσωτερικοί ελεγκτές που ενδιαφέρονται και έχουν εξοικειωθεί με τις Τεχνολογίες Πληροφορίας & Επικοινωνιών (ΤΠΕ) αποβλέπουν στην αναβάθμιση των γνώσεών τους, επιθυμούν επίσης την πρόσληψη ψηφιακά καταρτισμένων επαγγελματιών ελεγκτών, ενδιαφέρονται να απλοποιήσουν τις καθημερινές τους εργασίες με τη χρήση λογισμικού και διευκολύνουν την άμεση απόκριση στους κινδύνους που προκύπτουν. Επίσης παρατηρήθηκε ότι τα τμήματα εσωτερικού ελέγχου που ενσωματώνουν την πληροφορική στις δραστηριότητές τους, αυξάνουν το κύρος και την αποδοτικότητά τους. Όμως, οι ψηφιακά καταρτισμένοι εσωτερικοί ελεγκτές φαίνεται να αποτελούν ακόμη μικρό ποσοστό στα τμήματα εσωτερικού ελέγχου καθώς η πλειοψηφία κατέχει απλώς τις βασικές γνώσεις για τη διεκπεραίωση της καθημερινής εργασίας.

Επιπλέον, όσοι ελεγκτές χρησιμοποιούν την τεχνολογία στη δουλειά τους, και έχουν τη δειγματοληψία ως βασικό σημείο αναφοράς, ειδικά στον τραπεζικό κλάδο όπου το μέγεθος του ελεγχόμενου πληθυσμού είναι αρκετά μεγάλο λόγω της πολυπλοκότητας των δραστηριοτήτων και του μεγέθους των οργανισμών, πετυχαίνουν την πραγματοποίηση περισσότερων και εκτενέστερων ελέγχων με μεγαλύτερη αξιοπιστία κατά συνέπεια στα προκύπτοντα αποτελέσματα. Όλη αυτή η αυτοματοποίηση εξοικονομεί χρόνο, χρήμα αλλά και ανθρώπινο δυναμικό το οποίο αποδεσμεύεται και είναι διαθέσιμο για όποια θέση εργασίας απαιτεί κάλυψη μέσα στον οργανισμό. Μάλιστα, ο έλεγχος των ΤΕΠ στις τράπεζες της Αμερικής θεωρείται πάρα πολύ σημαντικός διότι ελέγχονται εξονυχιστικά και για τις υποδομές πληροφορικής που διαθέτουν. Παρόλα αυτά, ακόμη και εκεί εντοπίζονται πιστωτικά ιδρύματα τα οποία παρουσιάζουν ανεπαρκή στελέχωση σε ελεγκτές με τεχνικό υπόβαθρο.

Λόγω των αυξημένων αρμοδιοτήτων που έχουν να φέρουν εις πέρας οι σημερινοί εσωτερικοί ελεγκτές, τα πιστωτικά ιδρύματα έχουν στραφεί στη λύση της εξωτερικής ανάθεσης (outsourcing) σε ειδικούς εμπειρογνώμονες η οποία δύναται, με σωστό χειρισμό εκ μέρους της διοίκησης, να αποφορτίσει τη Μονάδα Εσωτερικού Ελέγχου από μη θεμελιώδεις για την τράπεζα εργασίες, όπως η διαχείριση του ανθρώπινου δυναμικού, και να βελτιώσει συνολικά την οικονομική απόδοση μιας τράπεζας. Μάλιστα, η χρήση της εξωτερικής ανάθεσης σε συνδυασμό με την αυτοματοποίηση της σύγχρονης τεχνολογίας θα μπορούσαν να μειώσουν σε ελάχιστα επίπεδα το κόστος και να αυξήσουν την αποτελεσματικότητα του τραπεζικού εσωτερικού ελέγχου.

Παράλληλα με την τεχνολογική πρόοδο και τους κινδύνους που τη συνοδεύουν, το παγκόσμιο χρηματοπιστωτικό σύστημα βρίσκεται αυτή τη στιγμή αντιμέτωπο με όλες τις επιπτώσεις που έχει επιφέρει η πανδημία του κορωνοϊού σε όλες τις εκφάνσεις της οικονομίας. Ξεκινώντας από την επιτακτική ανάγκη της εξ αποστάσεως εργασίας για ελεγκτές και ελεγχόμενους, συμπεριλαμβανομένης της ηλεκτρονικής πλέον μεταξύ τους επικοινωνίας, απαιτείται ετοιμότητα και αναβάθμιση ψηφιακών γνώσεων από το ανθρώπινο δυναμικό και την εκάστοτε διοίκηση. Επίσης, αναγκαία καθίσταται η αύξηση των επενδύσεων για την υποστήριξη των πληροφοριακών συστημάτων λόγω αυξημένου φόρτου εργασίας μέσω διαδικτύου. Επομένως φαίνεται ότι η τεχνολογία όχι απλά υποστηρίζει τράπεζες και ελεγκτές, αλλά είναι ζωτικής σημασίας πλέον η χρήση της για τη συνέχιση της δραστηριότητας των οργανισμών. Το ίδιο ισχύει και για τους πελάτες των τραπεζικών ιδρυμάτων οι οποίοι προτρέπονται πλέον λόγω της έκτακτης υγειονομικής κατάστασης, να πραγματοποιούν τις συναλλαγές τους από εναλλακτικά δίκτυα και να μην επισκέπτονται όσο είναι εφικτό τα καταστήματα. Οι αλλαγές που επήλθαν σε επίπεδο τραπεζικών συναλλαγών, όπως η μείωση χρήσης μετρητών με ταυτόχρονη αύξηση χρήσης καρτών και ηλεκτρονικής τραπεζικής (e-banking), η αναστολή πληρωμών, αλλά και σε επίπεδο ελεγκτικών διαδικασιών, όπως οι υποχρεωτικοί έλεγχοι και οι διορθωτικές ενέργειες, έχουν κινητοποιήσει τις παγκόσμιες ρυθμιστικές αρχές, κυρίως σε Ευρώπη και Αμερική, να λάβουν έκτακτες αποφάσεις για τη διαχείριση της τρέχουσας κρίσης. Η ΕΚΤ πραγματοποίησε αποσπάσεις προσωπικού στα πιστωτικά ιδρύματα για να ενισχύσει την πρώτη και τη δεύτερη γραμμή άμυνας για την αντιμετώπιση των κινδύνων με παράλληλες αλλαγές των σχεδίων ελέγχου λαμβάνοντας την έγκριση των αρμόδιων Επιτροπών Ελέγχου. Οι Αμερικάνικες τράπεζες εστίασαν στην αναδιάρθρωση των σχεδίων συνέχισης δραστηριότητας καθώς και σε θέματα κυβερνοασφάλειας και πιστωτικού κινδύνου.

Όσον αφορά το μείζον ζήτημα της αποτελεσματικότητας του εσωτερικού ελέγχου στα πιστωτικά ιδρύματα, αυτή βρίσκεται σε χαμηλά επίπεδα σε παγκόσμιο επίπεδο, οι ευπάθειες δε που εντοπίστηκαν, αφορούν κυρίως την επαγγελματική επάρκεια των εσωτερικών ελεγκτών η οποία δε βρίσκεται στο επιθυμητό επίπεδο, αλλά και την ανεπαρκή στελέχωση των αντίστοιχων τμημάτων. Η πλειοψηφία των κεντρικών τραπεζών επιδέχεται βελτιώσεις, με ορισμένες να έχουν παντελή έλλειψη από ΣΕΕ. Τα αντίστοιχα ισχύουν και για τις Ελεγκτικές Επιτροπές, οι οποίες επηρεάζουν πολύ την αποτελεσματικότητα του εσωτερικού ελέγχου στα πιστωτικά ιδρύματα. Όταν όμως είναι αποτελεσματικές, μαζί με το ΣΕΕ, οδηγούν σε βελτιωμένη εταιρική διακυβέρνηση.

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, οι ευπάθειες του ΣΕΕ είναι λιγότερες και παρατηρήθηκε ότι τα πιστωτικά ιδρύματα επιδέχονται βελτίωση σε θέματα συμμόρφωσης με το ρυθμιστικό πλαίσιο, εκπαίδευσης προσωπικού, ενώ οι ελεγκτές αντιμετωπίζουν ορισμένα θέματα σχετικά με την ανεξαρτησία τους και επίσης πρέπει να βρίσκονται σε στενότερη συνεργασία με τις διοικήσεις των τραπεζών. Οι γνώσεις που απαιτείται να κατέχουν οι εσωτερικοί ελεγκτές, επικεντρώνονται κυρίως στο αντικείμενο της Ανάλυσης Δεδομένων και των κινδύνων του κυβερνοχώρου. Σε γενικές γραμμές, ο εσωτερικός έλεγχος φαίνεται ότι προσθέτει αξία στις ευρωπαϊκές τράπεζες.

Όμως, στις τράπεζες των αναπτυσσόμενων οικονομιών, όπως στη Γκάνα της Αφρικής και στην Ιορδανία της Μέσης Ανατολής, η αποτελεσματικότητα του ΣΕΕ φαίνεται να περιορίζεται πολύ, διότι δεν υφίσταται ουσιαστικός έλεγχος στα περισσότερα από τα συστατικά στοιχεία του. Μάλιστα στην Ιορδανία, υπονομεύεται ακόμη και η ανεξαρτησία των εσωτερικών ελεγκτών διότι αναλαμβάνουν αντικρουόμενες αρμοδιότητες .

Επιπλέον, από την ανωτέρω μελέτη, προκύπτει ότι ο έλεγχος μη απτών εννοιών, όπως η νοοτροπία ενός οργανισμού, είναι σημαντικός διότι επηρεάζει τον τρόπο απόκρισης στον εκάστοτε κίνδυνο. Συνεπώς, οι ηθικές αρχές πρέπει να τηρούνται τόσο από τους εσωτερικούς ελεγκτές μέσω του Κώδικα Δεοντολογίας του επαγγέλματος και των εφαρμοζόμενων επαγγελματικών πρακτικών, όσο και από το προσωπικό των πιστωτικών ιδρυμάτων. Όσον αφορά τη νοοτροπία που σχετίζεται με την απόκριση στον κίνδυνο, συνιστάται η κατάλληλη κατάρτιση του προσωπικού, πέραν των ελεγκτών, διότι αποτελούν την πρώτη γραμμή άμυνας.

Επιπρόσθετα, η λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου μπορεί να επιτελέσει ουσιαστικό ρόλο και στις κομβικές αποφάσεις που καλούνται να λάβουν οι διοικήσεις των τραπεζών, όπως όταν πρόκειται για συγχωνεύσεις και εξαγορές, επειδή βελτιώνει την αποτελεσματικότητά τους και κατ' επέκταση την προσαρμοστικότητα των πιστωτικών ιδρυμάτων στις μεταβολές του κλάδου.

Όσον αφορά την κερδοφορία των τραπεζών, οι ρυθμίσεις της Βασιλείας II, φαίνεται ότι περιόρισαν τα κίνητρα για την παραποίηση των κερδών και της κεφαλαιακής επάρκειας στις οικονομικές καταστάσεις των πιστωτικών ιδρυμάτων, παρόλα αυτά, συνέβη το αντίθετο κατά τη διάρκεια της οικονομικής κρίσης όταν παρατηρήθηκε να εντείνεται το φαινόμενο χειραγώγησης στους δείκτες της κεφαλαιακής επάρκειας. Επιπλέον, οι συγκεκριμένες ρυθμίσεις φαίνεται να έχουν εκ διαμέτρου διαφορετικές επιπτώσεις σε φαινόμενα

χειραγώγησης χρηματοοικονομικών δεικτών αναλόγως του χρηματοοικονομικού συστήματος στο οποίο εντάσσεται η χώρα στην οποία δραστηριοποιείται ένα πιστωτικό ίδρυμα. Επιπρόσθετα, βασικός παράγοντας που συμβάλλει θετικά στην κερδοφορία των τραπεζών είναι η ανεξαρτησία που οφείλουν να επιδεικνύουν και να έχουν οι εσωτερικοί ελεγκτές, όπως επίσης και ο διαχωρισμός καθηκόντων, ιδιαιτέρως του Διευθύνοντος Συμβούλου και του Γενικού Διευθυντή.

Επίσης, μέσα από την παρουσίαση των αρμοδιοτήτων της Τράπεζας της Ελλάδος, αναδεικνύεται ο κομβικός ρόλος που αυτή έχει στην ελληνική οικονομία, γεγονός που φαίνεται από την ενίσχυση του ρόλου της στην τραπεζική εποπτεία μέσω του Ν. 4701/2020. Συμπληρωματικά, μαζί με την ενίσχυση του ρόλου των μετόχων των ανωνύμων εταιρειών με το Ν. 4706/2020, το ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα θωρακίζεται απέναντι σε καταστάσεις κρίσης και σε νέους αναδυόμενους κινδύνους.

Συμπερασματικά, για τον εσωτερικό ελεγκτή ενός πιστωτικού ιδρύματος, προέχει η ατομική ευθύνη η οποία περιλαμβάνει την τήρηση του Κώδικα Επαγγελματικής Δεοντολογίας και των αξιών που διέπουν τα επάγγελμα, καθώς και τη συνεχή επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση. Από την πλευρά τους τα πιστωτικά ιδρύματα οφείλουν να παρακολουθούν τη νομοθεσία συχνά, ενσωματώνοντάς την τόσο στις δραστηριότητές τους όσο και στις αξίες που υιοθετούν στη νοοτροπία τους, και να παρέχουν τους απαραίτητους πόρους στο ΣΕΕ τους, προκειμένου αυτό να ασκεί αποτελεσματικό έλεγχο. Επιπλέον οι τράπεζες να οφείλουν να εκπαιδεύουν προσωπικό και εσωτερικούς ελεγκτές στις νέες τεχνολογίες διότι η εξ αποστάσεως εργασία δείχνει να είναι αναγκαία λύση πλέον για την απρόσκοπτη συνέχιση της δραστηριότητάς τους.

Μελλοντικά, η παρούσα βιβλιογραφική μελέτη θα μπορούσε να επεκταθεί στην επισκόπηση των επιπτώσεων της Βασιλείας III στον εσωτερικό έλεγχο των πιστωτικών ιδρυμάτων, στην επισκόπηση της έγκαιρης και κατάλληλης απόκρισης των ρυθμιστικών αρχών τραπεζικής εποπτείας κατά τη διάρκεια περιόδων κρίσης και στην αποτελεσματικότητά της. Επίσης, θα μπορούσαν να ερευνηθούν οι ψηφιακές δεξιότητες των εσωτερικών ελεγκτών με την εφαρμογή της εξ αποστάσεως εργασίας στα πιστωτικά ιδρύματα μετά το πέρας της πανδημίας. Ακόμη, θα μπορούσε να γίνει μια εκτενέστερη μελέτη του εσωτερικού ελέγχου των τραπεζών στον ευρωπαϊκό χώρο διότι στην παρούσα εργασία έγινε επισκόπηση του παγκόσμιου τραπεζικού κλάδου και συνεπώς, η ανάλυση της κατάστασης του εσωτερικού ελέγχου στις ευρωπαϊκές τράπεζες ήταν περιορισμένη.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική

1. Αγγελόπουλος, Π. (2019), *Τράπεζες και Χρηματοπιστωτικό Σύστημα, (Αγορές- Προϊόντα-Κίνδυνοι)*, Αθήνα, Unibooks
2. Αγγελόπουλος, Π. (2010), *Τράπεζες και Χρηματοπιστωτικό Σύστημα*, Αθήνα, Σταμούλης
3. Δήμου, Ν. (2000), *Ελεγκτική Ι - Βασικές Αρχές Γενικής και Τραπεζικής Ελεγκτικής*, Αθήνα, Εκδόσεις Έλλην
4. Δρογαλάς, Γ., Γκούμας, Σ., Κεσίση, Ε., Μαλλιαρίδου, Ο. (2005), «*Αποτύπωση του Σύγχρονου Ρόλου του Εσωτερικού Ελέγχου*», επιστημονικό άρθρο, σσ. 5-7. Διαθέσιμο στο:
http://www.drogalas.gr/uploads/publications/APOTIPOSIS_TOU_SIGXRONOU_ROLOU_TOY_ESOTERIKOY_ELEGXOY.pdf
5. Ένωση Ελληνικών Τραπεζών (1997), *Κώδικας Τραπεζικής Δεοντολογίας*, Αθήνα. Διαθέσιμο στο : https://www.hba.gr/UplFiles/kodikas/kodikas_gr.pdf
6. Ένωση Ελληνικών Τραπεζών (1998), *Διεθνής Τραπεζική Θεωρία και Πρακτική*, Αθήνα, Παπαζήσης
7. Ζοπουνίδης, Κ. (2009), *Σύγχρονα Θέματα Τραπεζικού Management*, Αθήνα, Κλειδάριθμος
8. Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών Ελλάδας (2017). *ΔΙΕΘΝΗ ΠΡΟΤΥΠΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ*. Διαθέσιμο στο: <https://na.theiia.org/translations/PublicDocuments/IPPF-Standards-2017-Greek.pdf>
9. Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών Ελλάδας (2017). *Κώδικας Ηθικής*. Διαθέσιμο στο: <https://na.theiia.org/translations/PublicDocuments/Code-of-Ethics-Greek.pdf>
10. Καζαντζής, Χ. (2006), *Ελεγκτική και Εσωτερικός Έλεγχος*, Πειραιάς, Business Plus
11. Κάντζος, Κ. και Χονδράκη, Α. (2006), *Ελεγκτική-Θεωρία και Πρακτική*, Αθήνα, Σταμούλης
12. Κολλιόπουλος, Α. Α. (2018). *Βασιλεία ΙΙΙ: Διασφάλιση της Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας ή Εξασφάλιση του Ανταγωνιστικού Πλεονεκτήματος*; Κείμενο Εργασίας

- 91, Αθήνα, Ελληνικό Ίδρυμα Ευρωπαϊκής και Εξωτερικής Πολιτικής (ΕΛΙΑΜΕΠ). Διαθέσιμο στο: www.eliamep.gr/wp-content/uploads/2018/04/91_2018_-WORKING-PAPER- Kollioroulos-Athanasios.pdf
13. Κουτούπης, Α. Γ. (2009), «Οι επιδράσεις του Θεσμικού Πλαισίου Εταιρικής Διακυβέρνησης και των Βέλτιστων Πρακτικών στην Ανάπτυξη των Συστημάτων Εσωτερικού Ελέγχου των Επιχειρήσεων: η περίπτωση των εισηγμένων στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών Εταιρειών», Διδακτορική Διατριβή, Αθήνα, σσ. 347-351.
14. Λουμιώτης, Β. Ι. και Τζίφας, Β. Ν. (2018), *Βασικές Οδηγίες Εφαρμογής Διεθνών Προτύπων Ελέγχου*, Αθήνα, Σταμούλης
15. Μπαλής, Θ. (1998), *Σύγχρονη Ελεγκτική-Εσωτερικός Έλεγχος*, Αθήνα, Σταμούλης
16. Νεγκάκης, Χ. και Ταχυνάκης, Π. (2017). *ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ, ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ Θεωρία και Εφαρμογές*. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Αειφόρος Λογιστική, σσ. 22-25, 104-107, 112, 127-128, 273-275.
17. **Νόμος 1266/1982**. Διαθέσιμο στο: http://www.et.gr/idocs-nph/pdfimageSummaryviewer.html?args=sppFfdN7IQP5_cc--m0e1_FG3G1iQCVOQ4fwNMMMe6G8rzSZFxgk-VD1WW3RfNTukAYi3ORfmarYlInTSAxao3kxcPQvNBMtY9T3IvMHxXpABIQE1JCW9FiNMrQQT-Ek_FKlm_8xYox45mDhx7KrwSRiE5ja-kV_r9UEtILcxNTJHWFZeNsd9Q..
18. **Νόμος 3424/2005**. Διαθέσιμο στο <https://www.e-nomothesia.gr/kat-egklema-organomeno/n-3424-2005.html>
19. **Νόμος 3458/2006**. Διαθέσιμο στο: <http://www.hfsf.gr/files/legal/04.L3458.pdf>
20. **Νόμος 4261/2014**. Διαθέσιμο στο: <https://www.e-nomothesia.gr/kat-trapezes-pistotika-idrumata/n-4261-2014.html>
21. **Νόμος 4701/2020 (ΜΕΡΟΣ Β')**. Διαθέσιμο στο: <https://www.e-nomothesia.gr/kat-trapezes-pistotika-idrumata/nomos-4701-2020-phek-128a-30-6-2020.html>
22. **Νόμος 4706/2020**. Διαθέσιμο στο: <https://www.taxheaven.gr/law/4706/2020>
23. **Οδηγία (ΕΕ) 2017/828**. Διαθέσιμο στο: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/el/LSU/?uri=CELEX:32017L0828>
24. Παπαστάθης, Π. (2014), *Ο Σύγχρονος Εσωτερικός Έλεγχος και η Πρακτική Εφαρμογή του*, Αθήνα, Παπαστάθης
25. **Πράξη Διοικητή ΤτΕ υπ' αριθμ. 2577/9.3.2006**. Διαθέσιμο στο: <https://www.bankofgreece.gr/>

26. Προβόπουλος, Γ. και Καπόπουλος, Π. (2001), *Η δυναμική του χρηματοοικονομικού συστήματος*, Αθήνα, Κριτική
27. Ρεπούσης, Σ. (2010), *Χρηματοοικονομική Απάτη*, Αθήνα, Σάκουλας
28. Σακέλλης, Εμ. (1995), *Λογιστική και Ελεγκτική Τραπεζών*, Αθήνα, Πάμισος
29. Σαπουντζόγλου, Γ. και Πεντότης, Χ. (2017), *Τραπεζική Οικονομική*, Αθήνα, Μπένου
30. Συλλιγάρδος, Γ. και Σχοινιωτάκης, Ν. (2018), *Χρήμα, Τράπεζες, Αγορές και Διαχείριση Κινδύνων*, Αθήνα, Δίσιγμα ΙΚΕ
31. Τσακλάγκανος Α. (1995), *Ελεγκτική*, Θεσσαλονίκη, Κυριακίδης
32. Φίλιος, Β. (1995), *Οργάνωση και Διοίκηση Χρηματοπιστωτικών Ιδρυμάτων*, Αθήνα, Παπαζήσης

Ξένη

1. Abdullatif, M. and Kawuq, S. (2015), “*The role of internal auditing in risk management: evidence from banks in Jordan*”, *Journal of Economic and Administrative Science*, Vol. 31 No. 1, pp. 30-50. Διαθέσιμο στο: <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/JEAS-08-2013-0025/full/html>
2. Adela Socol (2011), “*INTERNAL BANKING CONTROL AND AUDIT: A COMPARATIVE APPROACH IN THE ROMANIAN BANKING SECTOR*”, *Annales Universitatis Apulensis Series Oeconomica*, Vol. 13(2), pp. 396-403. Διαθέσιμο στο: <http://www.oeconomica.uab.ro/upload/lucrari/1320112/22.pdf>
3. Ayagre, P., Appiah-Gyamerah, I. and Nartey, J. (2014), “*The effectiveness of Internal Control Systems of banks: The case of Ghanaian banks*”, *International Journal of Accounting and Financial Reporting*, Vol. 4, pp. 377-389. Διαθέσιμο στο: https://www.researchgate.net/profile/Philip_Ayagre/publication/280902171_The_effectiveness_of_Internal_Control_Systems_of_banks_The_case_of_Ghanaian_banks/links/563a06e008ae45b5d28481cf.pdf
4. BASLE COMMITTEE ON BANKING SUPERVISION (1988), “*INTERNATIONAL CONVERGENCE OF CAPITAL MEASUREMENT AND CAPITAL STANDARDS*”. Διαθέσιμο στο: <https://www.bis.org/publ/bcbs04a.pdf>
5. BASLE COMMITTEE ON BANKING SUPERVISION (1996), “*AMENDMENT TO THE CAPITAL ACCORD TO INCORPORATE MARKET RISKS*”. Διαθέσιμο στο: <https://www.bis.org/publ/bcbs24.pdf>
6. BASLE COMMITTEE ON BANKING SUPERVISION (2004), “*INTERNATIONAL CONVERGENCE OF CAPITAL MEASUREMENT AND CAPITAL STANDARDS, A REVISED FRAMEWORK*”. Διαθέσιμο στο: <https://www.bis.org/publ/bcbs107.pdf>
7. BASLE COMMITTEE ON BANKING SUPERVISION (2019), “*Overview of Pillar 2 supervisory review practices and approaches*”. Διαθέσιμο στο:

- <https://www.bis.org/bcbs/publ/d465.pdf>
8. Drogalas, G., Pantelidis, P., Zlatinski, P. and Paschaloudis, D., (2012), “*THE ROLE OF INTERNAL AUDIT IN BANK’S M&AS*”, *Global Review of Business and Economic Research*, Vol. 8, pp. 147-155. Διαθέσιμο στο:
<http://drogalas.gr/uploads/publications/The-role-of-internal-audit-in-Banks-MAs.pdf>
 9. Elie Chamoun and Riaan van Greuning (2018), “*Effectiveness of Internal Audit and Oversight at Central Banks: Safeguards Findings - Trends and Observations*”, *IMF Working Paper*. Διαθέσιμο στο:
<https://www.imf.org/en/Publications/WP/Issues/2018/05/31/Effectiveness-of-Internal-Audit-and-Oversight-at-Central-Banks-Safeguards-Findings-Trends-45905>
 10. KPMG International (2018), “*Internal audit: Threading the needle*” p.2. Διαθέσιμο στο:
<https://home.kpmg/be/en/home/insights/2018/05/internal-audit-threading-the-needle.html>
 11. Kristo, E. (2013), “*SURVEY ON BANK INTERNAL AUDIT FUNCTION*”, *European Scientific Journal*, vol.9, pp. 70-77. Διαθέσιμο στο:
<http://eujournal.org/index.php/esj/article/view/1041/1075>
 12. LEE Teck-Heang and Azham Md. Ali (2008), “*The evolution of auditing: An analysis of the historical development*”, *Journal of Modern Accounting and Auditing*, Vol.4, p. 7. Διαθέσιμο στο:
https://www.academia.edu/27761420/The_evolution_of_auditing_An_analysis_of_the_historical_development
 13. M. Krishna Moorthy, A. Seetharaman, Zulkiflee Mohamed, Meyyappan Gopalan and Lee Har San (2011), “*The impact of information technology on internal auditing*”, *African Journal of Business Management*, Vol. 5(9), pp. 3528-3533. Διαθέσιμο στο:
https://www.researchgate.net/profile/Zulkiflee_Mohamed/publication/234077148_The_Impact_of_Information_Technology_on_Internal_Auditing/links/09e4150ee08596bc94000000.pdf
 14. Magnis, C. and Dr. Iatridis, G. E., (2017), “*The relation between auditor reputation, earnings and capital management in the banking sector: An international investigation*”, *Research in International Business and Finance*, Vol. 39, pp. 338–357. Διαθέσιμο στο:
<https://reader.elsevier.com/reader/sd/pii/S0275531916302756?token=9C658502780DF7FA910F2F1C8AC8D253524B71F2DB42AFA79874BCE8FD883A742662F7A2EC96775BC07FD22951F4F6B9>
 15. PwC (2019), “*Elevating internal audit’s role: The digitally fit function*”, *2019 State of the Internal Audit Profession Study*. Διαθέσιμο στο:
<https://www.pwc.com/us/en/services/risk-assurance/library/internal-audit-transformation-study.html>
 16. Scott H. Kimpel (2020), “*COVID-19: Considerations for Internal Controls Over Financial Reporting*”, *National Law Review*, April 14, Volume X, Number 105. Διαθέσιμο στο:
<https://www.natlawreview.com/article/covid-19-considerations-internal-controls-over-financial-reporting>

17. Suleiman, Dije Muhammad and Dandago, Kabiru Isa (2014), “*The extent of internal audit functions outsourcing by Nigerian deposit money banks.*”, In: International Conference on Accounting Studies (ICAS) 2014, 18 - 19 August 2014, Putra World Trade Centre, Kuala Lumpur., *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 164 (2014) pp. 222 – 229. Διαθέσιμο στο: <http://repo.uum.edu.my/13381/1/29.pdf>
18. Terinte, P., Onofrei, M. and Firtescu, B., (2016), “*INTERNAL AUDIT IMPLICATIONS ON BANK PROFITABILITY. THE ROMANIAN CASE.*”, *The Annals of the University of Oradea. Economic Sciences*, Tom XXV, 1st ISSUE / JULY 2016, pp.790-799. Διαθέσιμο στο: <http://www.academia.edu/download/51815751/AUOES-1-2016.pdf#page=790>
19. Victor Munteanu and Dragos Laurentiu Zaharia (2013), “*Current Trends in Internal Audit*”. *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 116 (2014) pp. 2239 – 2242. Διαθέσιμο στο: <https://reader.elsevier.com/reader/sd/pii/S1877042814005680?token=96DD5315BF0876AAD3A3C4D4EB81FCEBF9EEAD96E78A540ACFDB65ECDC82AA00FF91380C970DF3EB056A546B7DF37E5D>
20. Vikash Kumar Sinha and Marika Arena (2017), “*Manifold Conceptions of the Internal Auditing of Risk Culture in the Financial Sector*”, *Journal of Business Ethics*, pp. 81-99. Διαθέσιμο στο: <https://link.springer.com/article/10.1007/s10551-018-3969-0>

Διαδίκτυο

1. <http://www.businessdictionary.com/definition/banking-system.html>
2. https://europa.eu/european-union/about-eu/agencies/eba_el
3. <https://global.theiia.org/standards-guidance/recommended-guidance/pages/newly-released-ippf-guidance.aspx>
4. <https://iaonline.theiia.org/2017/Pages/Are-You-Prepared.aspx>
5. https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-540-70887-2_1
6. <https://na.theiia.org/standards-guidance/mandatory-guidance/Pages/Definition-of-Internal-Auditing.aspx>
7. <https://sites.google.com/site/nedeusglossaryproject/home/glossario-europaiekes-enoses/p/to-plaisio-basileia-i-ii-kai-iii>
8. [https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/w-007-6441?transitionType=Default&contextData=\(sc.Default\)&firstPage=true#co_anchor_a354745](https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/w-007-6441?transitionType=Default&contextData=(sc.Default)&firstPage=true#co_anchor_a354745)
9. <https://www.accaglobal.com/my/en/member/discover/cpd-articles/audit-assurance/auditing-culture.html>
10. <https://www.bankingsupervision.europa.eu/>
11. https://www.bankofgreece.gr/RelatedDocuments/%CE%92%CE%B1%CF%83%CE%B9%CE%BB%CE%B5%CE%AF%CE%B1_I_II_III.pdf
12. <https://www.bankofgreece.gr/trapeza/rolos-kai-armodiotites>

13. <https://www.bis.org/bcbs/basel3.htm?m=3%7C14%7C572>
14. <https://www.bis.org/bcbs/membership.htm>
15. https://www.bis.org/bcbs/publ/d424_hlsummary.pdf
16. <https://www.dailyeconomics.gr/oikonomikoi-oroi/trapeziko-systhma>
17. <https://www.eciia.eu/2020/04/how-the-current-covid-19-situation-has-been-impacting-the-work-of-banks-internal-audit-functions-2/>
18. <https://www.euretirio.com/trapeza-diethnon-diakanonismon/>
19. <https://www.hba.gr/5Ekdosis/UplPDFs/deltia/1-2006/16-68.pdf>
20. <https://www.hba.gr/FinancialLaw/Details/685>
21. <https://www.hiia.gr/el/sitemap/protipa-esoterikou-elegchou.html>
22. https://www.lawspot.gr/gdpr/faq?lspt_context=gdpr
23. <https://www.mossadams.com/articles/2020/06/covid-19-lessons-and-trends-for-banks>
24. https://www.netgainit.com/wp-content/uploads/2017/06/20160229-NetGain_CaseStudy_Bank-IT-Audit-Problems.pdf
25. <https://www.sarbanes-oxley-101.com/sarbanes-oxley-compliance.htm>
26. <https://www.wipfli.com/insights/articles/fi-covid-19-financial-institutions-internal-controls-data-tracking>
27. <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/us/Documents/risk/us-ia-high-impact-areas-of-focus.pdf>